

ПРИЛОЖЕНИЕ V

Образец за програмите, подкрепяни от ЕФРР (цел „Инвестиции за работни места и растеж“),
ЕСФ+, Кохезионния фонд, ФСП и ЕФМДРА — член 21, параграф 3

ССИ	
Наименование на английски език	[255]¹ Programme “Research, Innovation and Digitalization for Smart Transformation”
Наименование на националния(те) език(ци)	[255] Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“
Версия	3.0
Първа година	2021
Последна година	2027
Допустими от	01.01.2021
Допустими до	31.12.2029
Номер на решението на Комисията	
Дата на решението на Комисията	
Номер на решението за изменение на държавата членка	
Дата на влизане в сила на решението за изменение на държавата членка	
Несъществено прехвърляне (член 24, параграф 5 от POP)	Да/Не
Региони по NUTS, обхванати от програмата (не се прилага за ЕФМДРА)	ЮЗР, ЮЦР, ЮИР, СИР, СЦР, СЗР
Съответен(и) фонд(ове)	☒ ЕФРР
	☐ Кохезионен фонд
	☐ ЕСФ+
	☐ ФСП
	☐ ЕФМДРА
Програма	☐ По цел „Инвестиции за работни места и растеж“ само за най-отдалечените региони

¹ Числата в квадратните скоби указват броя на знаците без интервалите.

1. Програмна стратегия: основни предизвикателства пред развитието и отговори на политиката¹

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква а), подточки i)–viii) и х), и член 22, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) .../...+ (POP)

Текстово поле [30 000]

Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ (ПНИИДИТ) отговаря на стратегическите потребности и приоритети на България за прилагане на обща политика за развитието на научните изследвания и иновациите и за цифровизация на публичния сектор с оглед създаване на условия за управление, базирано на данни в полза на ускореното икономическо развитие на страната. Амбицията е за повишаване на измерителите за иновационното ни представяне и преминаване от „проходящ“ (emerging) към "умерен" иноватор до 2030 г. и за навлизането на дигиталните технологии в икономиката и обществото, достигайки средното ниво за ЕС към края на програмния период. Програмата е един от инструментите за постигане на тези цели заедно с интервенциите, заложен в Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) и националните инструменти - Национален иновационен фонд, Фонд “Научни изследвания“, Националните научни програми.

В контекста на новата социално-икономическа реалност след Covid-19 и приоритетите на цифровия преход, програмата е отговор на необходимостта от ускоряване на процесите на цифровизация на публичния сектор и изграждане на благоприятна цифрова среда в полза на гражданите, предприятията и научно-изследователските организации за висококачествен и сигурен обмен на информация между тях. Програмата допринася за изграждането на ефективна и устойчива екосистема на научните изследвания и иновациите, на електронното управление, базирано на данни и на националната киберсигурност за справяне с кризисни и извънредни ситуации, както и за посрещане на обществените и глобални предизвикателства.

Обвързването на процесите на цифровизация с инвестициите в научни изследвания и иновации създава изцяло нова среда за иновативно и интелигентно икономическо развитие и управление, базирано на научноизследователска и иновационна дейност и данни за преодоляване на национални, териториални и междурегионални различия и предизвикателства. Постига се благоприятно взаимодействие и гъвкавост в различни посоки в полза на икономическото и социалното възстановяване и развитие на страната, приоритетите на зеления и цифровия преход и на кръговата икономика.

Програмата допринася за постигане на Цел на политика 1 "По-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативния и интелигентен икономически преход“ чрез следните специфични цели:

- *Специфична цел (i) развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на внедряването на модерни технологии;*

¹ За програми, ограничени до подкрепа на специфичната цел, определена в член 4, параграф 1, буква м) от Регламента за ЕСФ+, не е необходимо описанието на програмната стратегия да е свързано с предизвикателствата, посочени в член 22, параграф 3, буква а), подточки i), ii) и vi) от POP.

+ ОВ: Моля, въведете номера на регламента, съдържащ се в настоящия документ (ST 6674/21).

- Специфична цел (ii) усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата, изследователските организации и публичните органи;
- Специфична цел (iv) развитие на умения за интелигентна специализация, индустриален преход и предприемачество.

Програмата подкрепя приоритетите на политиката, определени в Споразумението за партньорство, свързани с:

- *Повишаване на качеството, капацитета и продуктивността на научно-изследователската и иновационна екосистема;*
- *Повишаване на темповете на цифровизация на публичния сектор в полза на гражданите и бизнеса, и*
- *Има допълващ ефект по отношение на приоритетите, свързани с устойчивия растеж на предприятията, развитието на предприемаческата екосистема и бизнес среда и цифровизация на предприятията.*

ОСНОВНИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД РАЗВИТИЕТО

През 2021 г. България е в групата на „прохождащите“ иноватори (emerging innovators) с обобщен иновационен индекс 50,1 % сравнен със средния за ЕС¹. Подобрието е приблизително 6% в сравнение с базовата 2014 г., но все още далеч от иновационния потенциал на европейските икономики, който се е подобрил средно с 12,5% за същия период. Положителни тенденции в представянето на страната се наблюдават по десет от дванадесетте измерения, като представянето по три от тях - дигитализация (в частта широколенов достъп), интелектуални активи (в частта заявки за търговски марки и за промишлен дизайн) и екологична устойчивост (в частта свързана с околната среда технологии) е над 80% от средноевропейските равнища.

Данните на Глобалния иновационен индекс (Global Innovation Index) за 2021 г. на Световната организация за интелектуална собственост (WIPO) показват тенденция на продължаващо подобряване на показателите за иновационното представяне на българската икономика. В класацията от 2021 г., България е на 35-та позиция (с две места напред спрямо 2020) от 132 държави и е на второ място сред страните с високо средно ниво на доходите. Най-високото класиране е по критериите за творчески продукти (creative outputs), 21-во място и резултати от знания и технологии (knowledge and technology outputs), 27-мо място и инфраструктура, където България е на 36-та позиция. Относително добро е представянето и по другите критерии, с изключение на един: доколко е развит пазарът, по който страната също бележи напредък и се изкачва на 72-ро място от 97-мо място през 2020.

Независимо от посочените положителни тенденции през последното десетилетие, секторът на научноизследователска и развойна дейност (НИРД) в България все още е изправен пред някои сериозни предизвикателства, които водят до ниско ниво на продуктивност на научноизследователската и иновационна система, и не позволяват пълноценното ѝ функциониране в полза на изграждането на икономика, базирана на знанието и интелигентната специализация. Настъпилата Ковид-19 пандемия и свързаното с това пренасочване на националните усилията и ресурси към спешни

¹ European Innovation Scoreboard 2021. Съгласно новата методология на ЕИТ страните се разделят в следните категории: водещи иноватори – над 125% от средното за ЕС; силни иноватори – между 100% и 125% от средното за ЕС; умерени иноватори – между 75% и 100% от средното за ЕС; прохождащи иноватори – под 75% от средното за ЕС

действия за нейното преодоляване, както и нестабилната политическа обстановка допълнително забавиха разрешаването на част от проблемите в системата. Същевременно в кризата се съдържа потенциал, който, ако бъде използван, може да доведе до ускоряване на необходимите реформи в сектора и издигането на икономиката ни на следващото стъпало на развитие.

Съществуващите слабости в системата и ключовите области на политики, в които е необходима намеса, са очертани в *Анализа на социално-икономическото развитие на България за периода 2007-2017 г.* във връзка с определянето на националните приоритети за периода 2021-2027 г. Те са предмет на годишните доклади за България и препоръките в рамките на Европейския семестър и са потвърдени и допълнени от други анализи, доклади и оценки, свързани с научноизследователската и иновационна система в България - резултатите от средносрочната оценка на Иновационната стратегия за интелигентна специализация за програмен период 2014-2020 г. (ИСИС), *Анализа на пречките пред иновациите*¹, разработен в подкрепа на разработването на ИСИС за програмен период 2021-2027 г.; ежегодния доклад за оценка на функционирането на националната иновационна система - *Иновации. бг*²; докладите в изпълнение на Споразумението за предоставяне на консултантски услуги с Международната банка за възстановяване и развитие: „Оценка на нуждите на страната и на комбинацията от политики в областта на науката, технологиите и иновациите“, „Повишаване на приноса на научните изследвания към иновациите: диагностика базирана на проучване“, „Анализ на управлението и функционален анализ“; Стратегическата оценка и препоръки от доклада на Съвместния изследователски център (JRC) на Европейската комисия за бъдещото развитие на центровете за върхови постижения (ЦВП) и центровете за компетентност (ЦК).

Всички посочени доклади и анализи потвърждават като основни предизвикателства пред развитието:

Недостатъчни публични и частни инвестиции в научноизследователската и развойна дейност, водещи до сравнително нисък иновационен капацитет на икономиката.

Ниските нива на финансиране за НИРД от страна както на публичния, така и на частния сектор възпрепятстват изграждането на модерна научноизследователска инфраструктура в страната, пълноценното взаимодействие между представителите на научната общност и бизнеса за приложение в практиката на създаваните в страната научни продукти, както и създаването и привличането на висококачествени кадри.

България изостава по показателите за инвестиции в НИРД. Разходите за НИРД като дял от БВП през 2020 г. възлизат на едва 0,85%³ (при средни равнища за ЕС-27 2,32%), което е значително под целта от 1,5%, заложената в стратегическата рамка на страната за края на предходния програмен период и която продължава да бъде актуална.

През 2020 г. разходите за НИРД отбелязват слабо увеличение от 2%, което е почти изцяло резултат от усилията на частния сектор – близо 3% ръст на разходите за НИРД на предприятията и малко над 9% ръст от страна на нетърговски организации⁴.

Делът на разходите за НИРД с чуждестранен източник остава един от най-високите за Европа и над три пъти над средния дял за ЕС. След 2010 г., когато средствата от

¹ Разработен от АРК Консултинг

² Фондация „Приложни изследвания и комуникации“

³ Предварителни данни за 2020 г., Национален статистически институт

⁴ Проект на доклад Иновации.бг за 2021 г.

чужбина (ЕС) се превръщат в основния фактор за насърчаване на науката, технологичното развитие и иновациите, те възлизат на средно 40% от всички разходи за НИРД в страната.

Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България (НСРНИРБ) предвижда увеличение на публичните разходи за НИРД на 0.7 % от БВП през 2022 г. и 1 % през 2025 г., а на общите разходи – съответно 2.4 % и 3 %, като засега сме далеч и от тези заложили стойности.

Вътрешната структура на разходите от сектор „Държавен“ и „Висши училища“ показва, че въпреки значителните инвестиции, направени през последните години в изследователска инфраструктура, свързани със създаването на Центровете за върхови постижения, Центровете за компетентност, Националните научни програми и други, преобладаващата част (над 90%) от разходите за НИРД се насочват към покриването на текущи нужди, преди всичко възнаграждения на изследователи и технически персонал и оперативни ремонти, консумативи и поддръжка. Поради ниския размер на средствата за НИРД едва 10% от тях имат инвестиционен характер.

Рисковото финансиране е едва 0,018% от БВП при средни равнища за ЕС 27 от 0,141% и спад по показателя от 58,2% спрямо 2014 г. Въпреки, на пръв поглед, наситената с възможности за лесен достъп до капитал среда, те са концентрирани в териториално (София) и секторно (ИКТ и свързаните дейности) отношение и остават недостъпни за останалата част от бизнеса.

Разходи на бизнес сектора за НИРД бележат относително по-бърз ръст, като е налице увеличение с 15% в рамките на изследвания период. През 2019 г. те запазват и дори леко увеличават своя относителен дял - 0,56% от БВП, но остават далеч от средните равнища за ЕС 27 от 1,46%,

Увеличаването на разходите за НИРД е свързано с провеждане на реформа в сектора. В резултат на стартирания през 2015 г. нов механизъм на ЕК за подкрепа в областта на политиките (Policy Support Facility) са получени препоръки за реформи в сектора, които са взети предвид при разработването на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 г. През 2018 г. е приет Оперативен план за изпълнение на първи етап на НСРНИРБ 2018-2022 г., който включва и прилагане на приоритетите на Европейското научноизследователско пространство (ЕНП) в България с цел засилване на оценката на научните и иновационните политики, търсене на допълняемост и рационализация на европейските и национални инструменти за наука и иновации (Специфична цел 9). Стратегията предвижда три „кълстера“/групи на реформи – създаване на нова държавна структура за изследвания и иновации, която да управлява инструментите за насърчаване на научните изследвания; повишаване на научния капацитет и ефективното кариерно развитие на учените и трансфер на знания и технологии; **създаване на нов ефективен и устойчив финансов модел за институционално финансиране, базирано на постигнати резултати, с цел повишаване на ефективността и ефикасността на разходите, стимулиране на качеството на провежданите научни изследвания и сътрудничеството и конкуренцията между научните организации.**

Финансирането, основано на резултати, е залегнало и в Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2021-2030 г. (СРВОРБ) с цел повишаването на ресурсите и тяхната ефективност и ефикасност и стимулиране на научноизследователската дейност във висшите училища (ВУ) и развитието на иновации, ориентирани към пазарната икономика. Съгласно Закона за висшето

образование (ЗВО) държавните висши училища (ДВУ) трябва да получават не по-малко от 10 на сто средства за научна дейност спрямо издръжката на обучението. Тези средства се разпределят в зависимост от оценка на научната дейност, извършена въз основа на наукометрични показатели. Понастоящем, обаче, делът на финансирането на научноизследователската дейност, основаващо се на резултатите, варира между 2,5 и 5 процента в зависимост от типа институция. За Българска академия на науките (БАН) този процент е по-висок. В съответствие със Стратегията за развитие на БАН и с решение на Общото събрание на БАН всяка година 20% от постъпилата държавна субсидия се разпределя между звената на Академията на основата на постигнатите от тях резултати.

Проблемът с институционалното финансиране за наука е, че при този размер на средствата и разпределянето им на всички звена, не може да се достигнат заложените прагове. Поради това са предприети редица реформи по отношение промени в нормативната уредба за оценка на качеството на научноизследователската дейност и подобряване на модела за оценка на научни изследвания въз основа на постигнати резултати. Също така през последните години стартира и целево финансиране за възстановяване на човешкия потенциал, насочено основно към привличане и задържане на млади учени и докторанти, което също се основава на индикатори на качеството.

Очаква се мерките по Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) за развитието на изследователските университети и проекта за повишаване на иновационния капацитет на БАН да ускорят допълнително промените. В рамките на НПВУ са предвидени реформи по отношение модела на финансиране на висшите училища и по-конкретно на изследователските висши училища, като до 2030 г. те следва да получават субсидия за научна и иновационна дейност в размер на приблизително 40% спрямо субсидията за обучение. Останалите висши училища ще получават до 10% за тази цел. Чрез увеличаване на средствата за научна и иновационна дейност на изследователските ВУ, съгласно заложените в НСРНИРБ цели, ще се допринесе към общото по-голямо увеличение на публичните разходи за НИРД.

Остаряла и неадекватна нормативна база

През последните двадесет години българското законодателство, регулиращо научните изследвания и иновациите, е в процес на постоянни промени, но въпреки тези усилия съществуват дефицити по отношение на регулирането на процесите в системата и отношенията между различните участници в нея, което възпрепятства консолидирането на усилията в сектора и пълноценното използване на съществуващия капацитет.

Една от посоките, в които се работи, е прилагането от 2016 г. на Правилника за оценка на научната дейност на ВУ и научните организации (НО) и на дейността на Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ) (съгласно чл. 7а на Закона за насърчаване на научните изследвания), чрез периодичното атестиране на научните организации и висши училища. Такова атестиране се извършва и на институционално ниво по отношение на учените (съгласно институционални правилници). Прилагането на тези оценки чрез използването на обективни комплексни показатели, включващи наукометрични данни, следва да се развие така че да послужи като правна основа както за диференцирано институционално финансиране, така и за диференцирано заплащане на учените. С промените от 2018 г. в Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и правилата за неговото прилагане към нормативните изисквания

за придобиване или повишаване на академично звание са включени и показатели, свързани с генерирането на интелектуална собственост (ИС) (брой на заявки за патенти, брой публикувани патенти, брой произведения, защитени с авторски права).

Постигнат е напредък и по отношение на предоставянето на възможност на публичните организации да използват научните изследвания за комерсиални цели. С измененията в Закона за висшето образование от 2016 г. и 2020 г. се позволява публичните висши училища да създават дружества в съответствие с Търговския закон, както и да участват в капитала на такива дружества, с което се създава възможност за насърчаване на научно-изследователската дейност, трансфера и комерсиализацията на нови знания и технологии в университетите.

Независимо от това, приемането на посочените промени е забавено и усилията по тяхното изпълнение са все още недостатъчни, за да може страната да постигне заявените цели за превръщане на икономиката в икономика, ръководена от иновации.

Базираната на проучване на Световна банка (СБ) диагностика потвърждава значението на измененията в законодателството и регулаторните механизми, свързани с трансфера на технологии и комерсиализацията на резултатите от публично финансираните научни изследвания, направени през последните пет години¹.

В Глобалния индекс на конкурентоспособност в областта на талантите, при който се прави международно сравнение на състоянието на 132 икономики по отношение на факторите, които в най-голяма степен допринасят за развитието на човешкия капитал България е на 55-о място в света и 27-о място в Европа по отношение на отключващите фактори – компоненти на средата, свързани със законодателството и пазара, които подкрепят бизнеса и предприемачите.

Бъдещото развитие и усъвършенстване на нормативната рамка е част от реформата, свързана с развитието на обща политика на взаимодействие на научните изследвания, технологиите и иновациите. Тя изисква приемането на нов Закон за научни изследвания и иновации, който да надгради съществуващия Закон за насърчаване на научните изследвания и да обхване и процесите на иновации, които не са били предмет на регулиране досега. Нормативният акт следва да очертае законодателните параметри на националната политика за развитие и финансиране на научните изследвания, иновациите и технологиите, да регулира ролята на всяка от институциите, участващи в процеса на създаване, прилагане, мониторинг и оценка на политиката, и да насърчи както развитието на научните изследвания и иновациите, така и интереса на бизнеса към тях. Законът ще обхване и изменението на законодателството в областта на трансфера на технологии и интелектуалната собственост и правата върху нея, като се основава на препоръките на Световната банка, получени в доклада за страната по отношение на трансфера на знания, както и на препоръките на Съвместния изследователски център (JRC) относно 14-те съфинансирани от ЕФРР центрове за върхови постижения и центрове за компетентност в България.

Недостатъчни усилия за изграждане и поддържане на капацитет за провеждане на висококачествени и върхови фундаментални и приложни научни изследвания

Индексът за човешки ресурси на Сравнителния доклад за европейските иновации за 2021 г. показва спад за 11 от страните членки на ЕК, като най-голям е той за две от

¹ Доклад на СБ: Повишаване на приноса на научните изследвания към иновациите: диагностика базирана на проучване“

страните – Гърция (-12,9%) и България (-9,7%) при среден спад за ЕС от 2,6% между 2020 и 2021 г.

В рамките на седемте основни области, обхванати в Глобалния иновационен индекс 2021 г. (пет групи фактори, покриващи т.нар. иновационен вход, и две групи фактори, съответстващи на т.нар. иновационен изход), България е с най-нисък резултат именно в областта „Човешки капитал и изследователска дейност” със сумарна оценка от 31,7, което носи на страната и една от най-ниските позиции (65-то място) в подреждането между включените в изследването 132 държави.¹

Глобалният индекс на конкурентоспособност в областта на талантите прави международно сравнение на състоянието на 132 икономики по отношение на факторите, които в най-голяма степен допринасят за развитието на човешкия капитал, а оттук и на националната конкурентоспособност. В класацията за 2020 г. България се нарежда на 55-о място в света и на 30-о място в Европа (включени са 38 държави на континента), с индекс от 45,76, което е и най-доброто постижение за страната от 2013 г. насам. От страните - членки на ЕС, единствено Хърватия (59 място) и Румъния (64 място) остават след България. Няколко са областите, в които е поставен акцент:²

- Отключващи фактори (Enable) – компоненти на средата, свързани със законодателството и пазара, които подкрепят бизнеса и предприемачите – 55-о място за България в света и 27-о място в Европа, преди Румъния, Гърция и Хърватия;
- Привличане на таланти (Attract) – измерва степента на атрактивност на националната бизнес среда от гледна точка на привличането на чуждестранни инвеститори и висококвалифициран персонал, както и възможностите за реализация на перспективни млади хора след ученическата скамейка – 91-о място за България в света и 32-о място в Европа, преди Румъния и Хърватия;
- Развитие на таланти (Grow) – обхваща както системата на формално образование, така и всички форми за натрупване и развитие на знания и умения чрез неформално и самостоятелно обучение – 63-о място за България в света и 31-о място в Европа, преди Румъния и Унгария;
- Задържане на таланти (Retain) – измерва способността за осигуряване на устойчивост в провеждането на политики и действия за развитие на таланти, включително чрез равнището на качество на живот – 43-о място за България в света и 25-о място в Европа, преди Полша, Литва, Унгария, Румъния и Хърватия.

Сходни са резултатите от изследването World Talent Ranking на Института за управленско развитие (IMD, Швейцария). Според изданието за 2020 г. България заема 55-а позиция в компанията на 63 държави.³

По отношение на възрастовата структура на академичния персонал⁴ през 2020 г. в изследователските звена на държавна издръжка се регистрира спад на изследователите във възрастовата група от 25-34 години – 8,6%. Във висшите училища е налице спад

¹ Global Innovation Index 2021, WIPO, https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf

² The Global Talent Competitiveness Index 2020, <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globalindices/docs/GTCI-2020-report.pdf>

³ IMD World Talent Ranking 2020, <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-talent-competitiveness/>

⁴ Предварителни данни на НСИ за 2020 г.

(22,1%) при най-младите научни работници до 25 години и при тези над 55 години, който обаче е съпроводен от увеличение в останалите възрастови категории.

През последните 20 години научната продукция в България, като общ брой международно видими публикации, нараства. През 2020 г. българското присъствие в колекцията на SCOPUS се увеличава с нови 7021 документа, което е нарастване с 17% спрямо предходната година. Сравнен с останалите страни този ръст е недостатъчен, за да осигури преминаване на по-предна позиция – през 2020 г. страната ни запазва позицията си на 61-о място и все още остава под нивата от преди 2018 г. и под средното за последните 20 години 55-о място в световната класация на общо 240 държави .

В европейски контекст в същия този период България запазва непроменена позицията си спрямо останалите страни - членки на ЕС, като се класира на 22-о място по брой на международно видимите научни публикации. Налице е обаче отстъпление, когато се вземат предвид качествените критерии за цитируемост – едва 26-о място за брой цитирания на документ, с минимална разлика единствено преди Словакия и Полша.

Данните за количествените и качествени показатели на научната продукция на България за последните 10 г. на ниво ЕС показват последно място за страната по среден год. бр. документи в Web of Science (WoS) за 1 млн. население (636), което е много по-ниско от средното ниво за ЕС и частичен резултат от по-ниския брой учени за 1 млн. население. По отношение на качеството на научните изследвания страната също изостава, но не драстично от другите страни членки на ЕС. Така например, по процент статии в топ 10 (9.48%) и процент статии в Q1 списания (38,98%) сме пред Хърватия, Словакия, Литва и Румъния.

Регионалните данни за Източна Европа през 2020 г. показват задържане на позицията на България в средата на класацията (11) в компанията на 23 държави както по показателя за брой документи, реферирани в базата данни, така и за H-индекса, който дава представа за влиянието, което страната оказва върху научната общност. За 14 държави от региона са налични данни за заетите лица в областта на науката и технологиите. Между тях България заема едва 13-то място, единствено преди Република Северна Македония, с близо 29 научни статии, доклади и резюмета на 1000 души, заети с наука и технологии. С водещи позиции са Словения (106) и Чехия (91), които са с три пъти по-висока продуктивност на публикационната активност. След тях се нарежда Румъния (63).

Ниският брой публикации за 1 млн. население води и до ниски стойности на свързаните показатели. Така, по брой на международни публикации (извън ЕС) на 1 млн. население България е три пъти под средното за ЕС равнище. Едновременно с това, по процент на статии, изготвени в резултат на международно сътрудничество (49.53%) страната се нарежда пред Италия, Литва, Хърватия, Кипър, Чехия, Латвия, Словакия и Румъния.

Развитието на човешките ресурси е ключов аспект на съществуването и развитието на научноизследователската и иновационна система, което изисква както осигуряване на подходяща среда за работа и кариерно развитие, така и стимулиране на публикационната активност в реномирани научни списания и подкрепа за интернационализацията на дейността на научните изследователи.

Ограниченото и неефективно сътрудничество между научните звена, висшите училища и бизнеса, резултиращо в ниски нива на трансфер на технологии¹ и знания

Главните участници в националната система за иновации – научната общност и бизнеса остават заключени в рамките на съответните групи и работят изолирано без ефективно взаимодействие помежду си. Съществуващото сътрудничество остава предимно неформално и извън институциите за трансфер на знания, технологии и иновации. Ограниченото и спорадично търсене на резултати от изследвания от страна на предприятията и липсата на благоприятна среда и стимули за активиране на сътрудничеството между бизнеса и академичните среди предопределят и ниското ниво на използване и натовареност на наличната научноизследователска и иновационна инфраструктура.

През 2020 г. предприятията осигуряват 36% от средствата за НИРД² в страната, като над 90% от тях остават в рамките на сектор „Предприятия“, използвани в собствени звена за изследвания и развитие и в по-малка степен за покриване на разходи за технологичен трансфер. Едва 6% от средствата на бизнеса за НИРД се насочват към институтите на БАН и Селскостопанска Академия (ССА) и 3,5% към висшите училища за възлагане на научноизследователски дейности. Същевременно, държавният сектор е източник на 25% от средствата за НИРД през 2020 г., като по-голяма част от тези средства (85%) остават заключени в рамките на звената на държавния сектор, а други 12% се ориентират към висшите училища в рамките на съвместни проекти.

Както се посочва в редица доклади за България, българската научноизследователска и иновационна система се нуждае от реформи в научните организации (БАН, ССА) и висшите училища, наред с останалото, в посока повишаване на приложимостта на научните изследвания за икономически цели и свързване на финансирането на научните изследвания с резултатите. Въпреки големия брой изследователи, работещи във висши училища (близо 35,8%³ от всички изследователи в страната), университетите формират само 6,1%³ от всички разходи за изследователската и развойна дейност в България. Участието на публични изследователски организации и висши училища в стартиращи предприятия (start-up⁴ и spin-off⁵) и трансфера на технологии са ограничени от липсата на информираност или неяснота по отношение на собствеността върху правата на интелектуална собственост (ИС) и дяловите участия в тези начинания, както и поради липса на финансови стимули и стимули за кариерно

¹ Трансферът на технологии се отнася до движението на ноу-хау, умения, технически знания, процедури, методи, опит или технология от една организационна среда в друга (Roessner, 2000). Най-често терминът се отнася до прехвърлянето на такива активи от изследователски институции и университети към фирми или правителствени институции, генерирайки икономическа стойност и развитие на индустрията.

Комерсиализацията на технологиите - известна още като комерсиализация на научните изследвания - се отнася до валоризирането на научните изследвания и интелектуалните активи от индустрията или процеса на извеждане на идея на пазара и създаване на финансова стойност. Това предполага продажба, лицензиране или договаряне на технологични услуги, интелектуални активи и свързани знания за създаване на отделни продукти и сътрудничество за научноизследователска и развойна дейност (Zuniga and Correa 2013).

² Проект на доклад Иновации бг, 2021

³ Предварителни данни за 2020 г., Национален статистически институт

⁴ Investopedia - Терминът start up се отнася за компания в първите етапи на дейност. Стартъпите са основани от един или повече предприемачи, които искат да разработят продукт или услуга, за които смятат, че има търсене. Тези компании обикновено започват с високи разходи и ограничени приходи, поради което търсят капитал от различни източници.

⁵ Investopedia - Когато една компания създаде нова независима компания чрез продажба или разпространение на нови акции от съществуващия си бизнес, това се нарича спиноф. Спинофът е вид продажба. Една компания създава отделяне, очаквайки, че ще струва повече като независим субект. Спинофът е известен още като спинаут.

развитие, обвързани с атестацията на изследователите. По данни на проведеното от Световна банка проучване¹, нито една от институциите не е създадала стартър през последните три години. Само 1% от анкетирания изследователи съобщават, че са участвали в подобно начинание през 2019 г. чрез лицензиране на права върху интелектуална собственост или други технологични активи.

За стимулиране на връзката между научната общност и бизнеса в рамките на различни инициативи с европейски и национални средства през двата програмни периода са създадени офиси за технологичен трансфер (ОТТ), предимно към висшите училища и институти на БАН и ССА, но въпреки усилията те не успяват да постигнат значителни резултати в областта на закрилата на интелектуална собственост и приложението на научните резултати. Основните предизвикателства пред тях остават: липса на административен капацитет и достатъчно човешки ресурси; фрагментация и липса на координация с основното научно звено и външните заинтересовани лица; липса на достатъчно финансиране; липса на ясни политики за ИС; несъответствие между научни резултати и потребности на бизнеса; наследено недоверие между частния сектор и изследователските институти; липса на квалифицирани специалисти в управлението и комерсиализацията на трансфера на технологии.

Един от основните измерители за нивото на развитие на иновационната система в една страна и съществуващия потенциал за стимулиране на трансфера на технологии е патентната активност. В България индивидуалните притежатели на патенти остават лидери в институционалната структура на патентната дейност. Броят на чуждестранните патенти възлиза на 2624, като почти всички (99,63%) са издадени от Европейското патентно ведомство (ЕПВ) и имат действие в България. В рамките на изследвания период, с малки изключения, физическите лица - притежатели на патенти, остават водещи в институционалната структура на патентната дейност в България². През 2019 г. техният дял е 40%, а за последните 20 години - 57%. Въпреки нарастването на броя на патентите, издадени в полза на предприятията и на БАН, ролята на физическите лица остава ключова и тя нараства през последните четири години. Ниското ниво на институционализация на трансфера и ползването на създадените нови знания и технологии е показателно преди всичко за публичните научноизследователски организации, в т.ч. институтите на БАН, ССА и държавните висши училища. Фактор, мотивиращ усилията на изследователите да предприемат стъпки и да се ангажират с поемането на разходите за защита на своите изобретения, е желанието да ускорят академичното си кариерно развитие. Когато това е водещият фактор, само в редки случаи патентите достигат практическо приложение. Такива са примерите за така нареченото „скрито академично предприемачество“ - разработване на иновативни продукти и услуги и създаване на нови предприятия в резултат на лична инициатива и без ангажимент от страна на съответната публична научноизследователска организация или висше училище.

През периода 2015-2019 г. само 63 обекта на интелектуална собственост, защитени в Патентното ведомство на Република България, са били обект на лицензиране, включително 18 патента, 38 полезни модела, 6 ноу-хау и 1 сорт. От тях 46 са еднократно лицензирани.

¹ Доклад на СБ: Повишаване на приноса на научните изследвания към иновациите: диагностика базирана на проучване“

² Доклад Иновации.бг 2020

Създаването на обекти на интелектуална собственост, предназначени да бъдат двигател на растежа, изисква непрекъснато подпомагане за изграждане на капацитет както от страна на предлагането на научните продукти и услуги, така и от страна на търсенето от бизнеса. Регистрираните патенти все още не изпълняват изцяло предназначението си, тъй като са необходими допълнителни стъпки, за да бъдат внедрени в иновативни разработки. За тази цел са необходими подходящи стимули, за да заработят на практика създадените изследователски и иновационни инфраструктурни обекти (ЦК, ЦВП, обектите от Националната пътна карта за научна инфраструктура 2020-2027 г.(НПКНИ) и да се приложат разнообразието от форми за технологичен трансфер от науката към бизнеса.

Недостатъчно високи нива на интернационализация на екосистемата

Потенциалът на българските научни организации за участие в европейски и глобални партньорства, проекти, мрежи и вериги на стойността остава недостатъчно използван.

Нетното европейско финансиране, получено от българските бенефициенти по РП „Хоризонт 2020“, възлиза на 0,26% (155.9 млн. евро) от общия бюджет на рамковата програма. По този показател България застана на 23 място в ЕС.

Броят на подписаните от български бенефициенти грантови споразумения са 645 (1,99% от общото за ЕС). Успеемостта на проектните предложения, подадени от български организации, се равнява на 11,13% (при средно 11,97% за ЕС). Българските организации участват в подаването на 6681 проектни предложения (0,76% от общия брой за ЕС), от които 5191 броя са допустими (1,99% от общия за ЕС). По схемите участие вземат 29 организации (0,32% от общото за ЕС), а „Печат за високи постижения“ получават 86 проектни предложения. Съгласно данните българските организации имат общо 966 участия (0,63% от общото за ЕС), като в Седма рамкова програма този брой възлиза на 716. По отношение на участието България е на 20 място в ЕС. Водещо е българското участие в направленията „Енергетика“¹, „Сигурни общества“², „Информационни и комуникационни технологии“³ и „Храни, земеделие, горско стопанство, водни ресурси“⁴ и „Иновации в малки и средни предприятия (МСП)“, както и действията „Мария Склодовска-Кюри“.

Слаби резултати в областта на иновационната дейност на предприятията - резултат от ниска конкурентоспособност и преобладаваща нискотехнологична структура на икономиката и недостатъчното развитие на научноизследователския потенциал на страната.

Продължаващата интеграция на българската икономика в европейската, както и при регионалното развитие, води до нехомогенно развитие при различните групи предприятия. Налице е слабо развитие в области, които са пряко свързани с иновационната дейност на бизнеса и резултатите от нея: МСП с продуктови иновации –17,7% за 2018 г. при средно 28,7% за ЕС 27 ; МСП с бизнес процесни иновации – 19,2% при средно за ЕС 27 от 40%; продажба на нови за пазара и нови за фирмата продукти като дял от оборота – 6,34% за 2018 г. при близо двойно по-високо средно равнище за ЕС 27 (11,6 %), което частично демонстрира ниската конкурентоспособност на българските предприятия.

¹ Secure, clean and efficient energy

² Secure societies - Protecting freedom and security of Europe and its citizens

³ Information and Communication Technologies

⁴ Food security, sustainable agriculture and forestry, marine and maritime and inland water research

Средносрочната оценка на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК 2014-2020) представя следните заключения: 1) като цяло компаниите не се фокусират върху оригинални изследователски и развойни дейности, в резултат на което се създават иновативни процеси или услуги, като налагат по-директен подход към въвеждането на нов продукт или услуга, успешно прилагани на практика чрез покупката, монтажа и експлоатацията на ново оборудване; 2) бизнесът трудно разпознава научната общност и университетите като техен адекватен партньор в развитието и усъвършенстването на техните икономически дейности; и 3) на ниво подход - въпреки териториалната приоритизация при разпределението на подпомагането, разликите между столичния район и другите райони са големи и продължават да се задълбочават.

Продължаващи регионални различия в развитието на научния и иновационен потенциал и резултати

Регионалният иновационен индекс 2021 г.¹ потвърждава тенденцията от последните години на сближаване между европейските държави и региони по отношение на техния иновационен потенциал, като подобно сближаване е налице между групите на водещите, силните и умерените иноватори. Съгласно новата методология за изчисляване на иновационното представяне България попада в групата на „прохождащите“ иноватори, заедно с държави като Латвия, Полша, Румъния, Словакия, Унгария и Хърватия. Независимо от регистрираните положителни тенденции, страните от тази група са с резултати доста под средните за ЕС.

През 2021 г. всички райони за планиране в страната попадат в групата на „прохождащите“ иноватори (с представяне под 70% от средноевропейското), като продължава тенденцията на увеличаваща се дистанция между тях. При всички райони се регистрира ръст в иновационния им индекс, като най-сериозен е той за Югозападен район за планиране (11,4), Североизточен (8,4) и Южен централен (6,2). Най-незначителна е промяната в Югоизточен район с едва 0,7% ръст, като този район заедно със Северозападния (4,7) са в долната под-група на „прохождащите“ иноватори с представяне под 34,1% от средното за ЕС.

Югозападният район за планиране (ЮЗР) е единственият представител на страната в горната под-група на „прохождащите“ иноватори с представяне между 52,1% и 70% от средното за ЕС. Районът регистрира ръст от 11,4% спрямо 2014 година. Поради концентрацията на висши училища и високотехнологичен бизнес районът е водещ по показатели за заети специалисти в областта на информационните технологии (ИТ), публикационна активност, образователно равнище и разходи за НИРД.

От една страна тези вътрешнорегионални различия са естествено следствие от процесите на глобализация, които изискват все по-широк комплекс от умения и знание, които се намират основно в София и два или три други града. От друга страна подобно иновационно отдалечаване между районите пречи на тяхното сътрудничество. Ето защо е необходимо да се търси задълбочаване на административния капацитет за провеждане на иновационни политики по райони, както и на по-доброто интегриране на местните и националните нужди.

¹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/statistics/performance-indicators/regional-innovation-scoreboard_bg

Много по-ниски национални инвестиции в електронно управление в сравнение с останалите страни в Европа поради, което страната не успява да достигне равнищата на дигитализация спрямо тези в по-напредналите икономики

Съгласно Индекса на Европейската комисия за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) за 2020 г., въпреки подобряването на общия й резултат по него, България остава на последно място сред държавите-членки на ЕС. Това се дължи на незадоволителните резултати, които страната има по повечето показатели в Индекса, докато останалите членки на ЕС отбелязват съществен напредък в тези сфери на цифровизацията. България се представя относително добре в сферата на свързаността, особено по отношение на покритието с високоскоростен широколентов достъп от следващо поколение и разпространението на мобилния широколентов достъп до интернет, където дори изпреварва средното за ЕС ниво. Най-добро е мястото на страната в областта на цифровите обществени услуги, където се нарежда на 23 място. Тук страната отбелязва покачване в процентите и доближаване до средните за ЕС равнища при използването на услуги на електронното управление и цифрови обществени услуги за предприятия.

В областта на човешкия капитал и особено по отношение на базисните и специализираните цифрови умения на населението страната остава далеч под средните европейски нива. Това се потвърждава и от резултата по показателя за използване на интернет услугите. 24% от населението никога не е използвало интернет - това е най-високата стойност в целия ЕС.

Страната заема последното място и по отношение на интегрирането на цифрови технологии, с общ резултат по показателя от 17,9 точки, при средно за ЕС ниво от 41,4 точки. Тук ключово е изоставането във връзка с електронното споделяне на информация, работа с големи данни, ползването на облачни услуги – все приоритетни теми от дневния ред на ЕС за цифрова трансформация до 2030 г. Едва през 2020 г. България се отчита по показателя за свободно достъпни данни, където изоставането спрямо средното за ЕС равнище е с 10%.

Съгласно доклада „Бенчмарк за електронно управление за 2020: Електронно управление, което работи за хората“, който се публикува ежегодно за Европа, България бележи напредък с 9% спрямо предходните две години и се доближава до средните показатели за електронно управление сред 36-те наблюдавани страни в Европа.

След 2016 г. фокусът на реализираните дейности в областта на електронното управление е насочен към създаване на условия и възможности за централизирано изграждане, интеграция и поддържане на информационните ресурси, особено информационните системи и регистри, в администрацията. Развитието на хоризонталните и централни системи на електронното управление е с оглед автоматизиран обмен на удостоверителна и справочна информация и предоставяне на електронни административни услуги (ЕАУ). Водената политика за електронно управление остава приоритетно насочена към изграждането, развитието и поддържането на информационни ресурси, способстващи предоставяне на ЕАУ за гражданите, бизнеса и администрацията, в качеството й на потребител.

Съгласно доклада на Световна банка „Електронното управление в България: пътят, изминат до 2020 г. и развитие в бъдещето“, през последните две десетилетия България измина дълъг път към изграждането на модерно електронно управление, което използва успешно възможностите на цифровите технологии за подобряване на ефективността на вътрешните си функции и за предоставяне на по-качествени услуги

за гражданите и за бизнеса. Въпреки това, инвестициите, които страната прави в електронно управление са много по-ниски в сравнение с разходите, които другите държави-членки на ЕС и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) правят в тази област и съответно тя не успява да достигне равнищата на дигитализация в по-напредналите икономики.

Пред цифровата трансформация на публичния сектор в България продължават да стоят редица предизвикателства:

Цифровите данни имат потенциала да бъдат сред двигателите на икономическото развитие и основен фактор за развитие на иновативни бизнес решения, научна и развойна дейност, за създаване на работни места и повишаване на професионалната гъвкавост и пригодност на гражданите, за проактивни цифрови услуги и продукти в публичния сектор, поради което дигитализацията на публичния сектор следва да се базира на единни пространства от данни, в които се прилагат единни, общи, стандартизирани, оперативно съвместими модели на цифрови данни и се ползва общ стандартизиран инструментариум за работа с данните от публичния сектор;

Прилагането на различни и несъгласувани подходи, техники и технологии за дигитализация в публичния сектор води до ограничения за използването и повторното използване и до проблеми с осигуряването на оперативна съвместимост на данните в цифров вид;

Гражданите и бизнесът все още използват инструментите на електронното управление с много по-нисък интензитет от гражданите и бизнеса в другите страни от ЕС - предизвикателствата са не само от гледна точка на предлагането, но и от страна на търсенето на цифрови публични услуги, поради което следва да се търсят подходи и решения за разширяване на обхвата от цифрови услуги, налични в публичния сектор, проактивно предлагане и стимулиране на използването на цифрови публични услуги и продукти, съобразно нуждите на гражданите, бизнеса, научната общност и др., т.е. персонализация на публични услуги и продукти;

Висшите училища и научните организации са изостанали по отношение на прилагането на модерни системи за управление и контрол, спрямо колегите си от други европейски страни, необходимо е надграждане и интегриране на съществуващите електронни системи във ВУ и изграждане на нови такива, както и интегрирането им към външни организации – в т.ч. Министерство на образованието (МОН), Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА), Национален център за информация и документация (НАЦИД) и др., с които е необходим обмен на данни, както на национално, така и на европейско ниво.

Сигурността в дигиталното пространство се превръща в ключов елемент на националната сигурност. Според проучване, проведено от Световната банка през май 2020 г. сред пълнолетни лица с достъп до интернет, най-важното за потенциалните потребители са удобството и достъпността на публичните услуги и ресурси, бързината, с която се предоставят, както и сигурността на данните и надеждността на ИКТ ресурсите. България се ангажира да гарантира отворено, безопасно и сигурно киберпространство, с което да се повиши доверието у потребителите и генераторите на данни за тяхното използване, повторно използване и споделяне.

ЕВРОПЕЙСКИ СЕМЕСТЪР И ПРЕПОРЪКИ НА ЕК

В Докладите за България за 2019 г. и 2020 г. като основни структурни дефицити в областта на научноизследователската и иновационна система и обект на препоръките

на Европейската комисия към българското правителство са очертани: ниските равнища на публични и частни инвестиции в научни изследвания и иновации, разпокъсаността на публичната научна база, липсата и застаряването на квалифицираните човешки ресурси, слабите връзки между науката и бизнеса, неефективното управление, ограниченото участие в европейски програми. Всички тези недостатъци са пречка пред потенциалния принос на научните изследвания и иновациите за производителността и икономическия растеж, поради което в средносрочен план те силно ще ограничат капацитета за сближаване във възходяща посока.

Препоръка 3, отправена към България в рамките на Европейския семестър 2019 г., препоръчва страната „да насочи икономическата политика, свързана с инвестициите, към научните изследвания и иновациите, транспорта, по-специално към неговата устойчивост, водите, отпадъците и енергийната инфраструктура и енергийната ефективност, като отчита регионалните различия и подобрява бизнес средата.“

Докладът за 2019 г. извежда необходимостта от увеличаване на дела на инвестициите (публични и частни) в НИРД, за да се даде тласък на производителността, както и да се засилят връзките между предприятията и научноизследователските институти и трансфера на технологии и да се постигне добре интегрирана система за научни изследвания и иновации. В Доклада за България за 2020 г. напредъкът по отношение на Препоръка 3 - за съсредоточаването на свързаната с инвестициите икономическа политика върху научните изследвания и иновациите, е класифициран като „ограничен“, което изисква засилване на усилията и тяхната ефективност.

Дейностите по първия приоритет на програмата адресират препоръките относно повишаване на интензивността на научноизследователска, развойна и иновационна дейност и подобряване на връзката между академичните среди и предприятията, което ще помогне за развитието на икономика, базирана на знания и иновации. Програмата ще увеличи публичните и частните инвестиции в научни изследвания и иновации чрез програмиране и определяне на критерии, свързани с насърчаване на сътрудничеството между научните организации и бизнеса и приноса на проектите към интелигентната икономическа трансформация.

Програмните интервенции ще помогнат за преодоляване на фрагментацията на публичната изследователска база, както и за постигането на по-успешно и концентрирано търсене на съвместни решения за справянето с обществените предизвикателства. Не на последно място програмата ще адресира нуждите от привличане и задържане на квалифицирани кадри в научноизследователската и иновационна система на страната и засилване на участието на страната в европейски програми.

Приложение Г „Инвестиционни насоки относно финансирането по линия на политиката на сближаване за периода 2021—2027 г.“ определя като нужди от инвестиции с висок приоритет инвестициите, свързани с подобряване на капацитета за научни изследвания и иновации и увеличаване на внедряването на модерни технологии:

- подобряване на ефективността на иновациите и насърчаване на растежа на производителността чрез идентифициране на области на интелигентна специализация въз основа на потребностите и потенциала на национално и регионално ниво. Идентифицираните нужди се адресират чрез преразглеждане и

актуализиране на областите на интелигентна специализация и интензифициране на процесите на предприемаческо откритие.

- увеличаване на броя на иновативните предприятия (въвеждане и разработване на иновации) във високотехнологичните сектори и секторите с по-интензивно ползване на знания в съответствие със стратегията за интелигентна специализация. Идентифицираните нужди ще се адресират в рамките на Приоритет 1 чрез подкрепата за технологични и интензивни на знания спиноф компании и създаването и развитието на индустриални стартъп системи, насочени към разгръщане високи нива на научни изследвания и иновации. Подкрепата е допълваща на действията за иновативни предприятия, заложи в Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021-2027 г. (ПКИП).
- повишаване на конкурентоспособността и ефикасността на системата за научни изследвания, като се постави акцент върху постиганите резултати и се създадат стимули за привличане на квалифицирани научни изследователи (напр. подобряване на условията на труд, международно сътрудничество и мобилност, сътрудничество с бизнеса). Идентифицираните нужди се адресират чрез подкрепа за пълноценно оползотворяване на капацитета на новоизградените ЦВП и ЦК и други ключови научноизследователски звена в полза на интелигентното икономическото развитие на страната и в допълнение - развитие на капацитета на ключови звена в регионалните научноизследователски и иновационни екосистеми в съответствие с потенциала и бизнес нуждите на отделните райони.
- развиване на уменията в университетите и научноизследователските институции с цел увеличаване на търговската жизнеспособност и пазарното значение на научноизследователските им проекти и на способността за участие в научноизследователски консорциуми. Идентифицираните нужди се адресират чрез целенасочени действия за насърчаване на пазарната ориентация и бизнес уменията в публичните висши училища и научни организации, провеждащи научни изследвания, както и развитие на капацитета за прилагане на правилата за защита на интелектуалната собственост.
- подпомагане на сътрудничеството между научните изследвания и предприятията, трансфера на технологии и търговската реализация на резултатите от научните изследвания. Идентифицираните нужди се адресират чрез изграждане и развитие на национален модел за трансфер на технологии, реализиране на програми за сътрудничество за трансфер на технологии, стимулиране на мобилността на изследователи, академичен персонал, докторанти и студенти между научните организации, университетите и бизнеса, развитие на капацитета в областта на правата на индустриална собственост.

Препоръка № 4 на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2020 г. и становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2020 г. препоръчва „да сведе до минимум административната тежест за предприятията чрез подобряване на ефективността на публичната администрация и укрепване на електронното управление.“

В Доклада за България за 2020 г. се посочва, че въпреки постигането на ключови междинни цели към 2018 г. в областта на електронното управление се наблюдава забавяне в развитието на основни компоненти за осъществяването му – създаването на секторни системи; качеството на данните в публичния сектор и използването им от гражданите и бизнеса; въвеждането на националната схема за електронна

идентификация; киберсигурността, като също така резултатите на страната по индекса на Европейската комисия за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (2019 г.) са все още слаби.

СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

На ниво Европейски съюз програмата е съобразена с целите на **Европейското научноизследователско пространство (ЕНП)** за създаване на единен общ европейски пазар за изследвания, иновации и технологии, мобилност на изследователи и знания, инвестиции в изследвания и иновации и повишаване на взаимодействието между университетите, научните организации, бизнеса и другите участници в иновационния процес. Тя има отношение и към **Европейския пакт за научни изследвания и иновации**, насочен към национална координация, задълбочаване и интеграция на политиките на ERA, мобилизиране на държавите членки по ключови принципи и ценности и идентифициране на сфери на общи действия

Програмата отчита **европейските приоритети, свързани със "Зелената сделка"** и ключовата роля на иновациите и научните изследвания за постигане на преход към неутрална по отношение на климата икономика и приноса на България за постигане на целите на европейско ниво. Фокусът ще бъде насочен към инвестициите в научноизследователски и иновационни дейности и насърчаване на трансфера на съвременни технологии; инвестиции във внедряването на технологии и инфраструктури за икономически достъпна и чиста енергия, намаляване на емисиите на парникови газове, енергийна ефективност и възобновяема енергия; както и инвестиции в областта на цифровизацията и цифрова свързаност.

За постигане на амбициозните цели на сделката трябва да се предприемат действия на различни нива и в широк кръг от области: привличане на европейско, национално публично и частно финансиране, като водеща роля има рамковата програма „Хоризонт Европа“; **синергия между рамковата програма „Хоризонт Европа“ (РП „Хоризонт Европа“) и други програми на ЕС**; хоризонтални мисии за провеждане на амбициозни изследвания чрез обединяване на широк кръг от заинтересовани страни; партньорства между европейските институции, държавите членки и бизнеса, за да се създадат широки платформи за експериментално развитие и тестване на нови технологични решения; общности на знания и иновации под егидата на **Европейския институт за иновации и технологии** като платформа за сътрудничество между висшите училища, изследователските организации и бизнеса; тематични клъстери, които обхващат целия спектър от глобални предизвикателства чрез съвместни изследвания и иновации в областта на здравеопазването, културата, творчеството и приобщаващото общество, гражданската сигурност, цифровизацията, индустриалните и космическите технологии, климата, енергията и мобилността, храните, биоикономиката, природните ресурси, земеделие и околна среда.

България, като държава членка на Европейския съюз, следва **европейската политика за „Цифрова Европа“** и цифров преход допринася за постигането на цифровото европейско бъдеще - „инвестиции в технологии, алгоритми и инструменти, които да направят възможно споделянето и използването на данни и изкуствен интелект - основните компоненти на иновациите, които да помогнат за намирането на решения на множество предизвикателства пред обществото - от здравеопазването до промишлеността и сигурността“. Част от тази политика е цифровата трансформация на публичния сектор, в центъра на която са гражданите и бизнеса, с оглед на постигане на устойчива, климатично-неутрална и ресурсно-ефективна икономика.

Ключова се явява и **Европейската стратегия за данните с хоризонт до 2025 г.**, която очертава визията и инициативите в Европейския съюз за цялостен подход към „икономика на данни“, който има за цел да увеличи търсенето и използването на цифрови данни и базирани на тях продукти и услуги в рамките на единния европейски пазар. В документа е заложено като фундамент обединяването на данни в единно европейско пространство. Наличието на все повече цифрови данни и подобряването на начина, по който те се използват, е от съществено значение за справяне с предизвикателствата в демографската и социално-икономическите сфери, климата и околната среда, допринасяйки за по-здрави, проспериращи и по-устойчиви общества.

Национална стратегическа отправна точка за интервенциите по програмата са приоритетите на **Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030** (НПР БЪЛГАРИЯ 2030), ос на развитие 1 „Иновативна и интелигентна България“, национален приоритет 8 „Цифрова свързаност“ на ос на развитие 3 и национален приоритет 10 „Институционална рамка“ на ос на развитие 4. На следващо ниво са **Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г. (ИСИС)**, Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 г. (НСРНИРБ), Националната пътна карта за научна инфраструктура 2020-2027 г. (НПКНИ), Националната стратегия за развитие на МСП (НСМСП), **Стратегията за развитие на висшето образование в Република България 2020 - 2030 г.**, **Стратегията за цифрова трансформация на България 2020-2030 г.**, **Концепцията за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г.**

НПР БЪЛГАРИЯ 2030 извежда като един от основните приоритети на страната повишаването на конкурентоспособността на българската икономика и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж. Постигането му е предмет на целенасочена политика в три взаимообвързани приоритетни направления - повишаването на ролята на науката в икономиката на страната, развитие на интелигентна индустрия чрез стимулиране на процеса на цифровизация на реалната икономика и повишаване на качеството на човешкия капитал. Съгласно заложеното, основните усилия на политиката в областта на науката и научната инфраструктура са свързани със стимулиране и ускоряване на процеса на разработване и внедряване на иновации в отделните сектори на икономиката, като ключова е ролята на образователните институции, научните центрове и бизнеса и връзката между тях. От друга страна, в НПР БЪЛГАРИЯ 2030 са заложени и усилията в областта на цифровата свързаност и цифровата трансформация, насочени към предлагане на повече услуги чрез електронното управление и сътрудничество между публичния сектор, бизнеса и гражданите, при висока сигурност на киберпространството и доверие в продуктите и услугите, базирани на информационни и комуникационни технологии (ИКТ).

ИСИС 2021- 2027 г. и заложените в нея принципи са основната платформа, върху която се осъществява взаимодействието на заинтересованите страни за определяне на областите на специализиране на националната икономика и развитие на научната и иновационна екосистема. Стъпвайки на досегашния опит в прилагането на стратегията усилията ще бъдат съсредоточени върху пълноценно използване на потенциала на българските региони и развитие на регионалните иновационни системи, намалявайки по този начин различията в цялостното национално представяне. Като визия новата стратегия цели технологична трансформация на икономиката, повишаване на ресурсната ефективност и цифровизация и преодоляване на регионалните дисбаланси в иновационните показатели чрез ускорена специализация в продукти и услуги с

висока технологична и научна интензивност и значими икономически въздействия. За прилагането на тази визия, наред със стратегическата цел, следва да се повишат националните и регионални иновационни показатели на страната, достигайки ниво от 65% в сравнение със средното за ЕС ниво. На оперативно ниво новата стратегия определя три цели: 1) подобряване на научноизследователската система и иновативното представяне на предприятията, вкл. сътрудничество, чрез насочване на научните изследвания към приоритетните тематични области за интелигентна специализация и технологии от Индустрия 4.0; 2) Повишаване на екологичността (въвеждане на чисти и зелени технологии) и дигитализацията в предприятията и интернационализация на българските продукти и услуги, чрез комерсиализация и ориентиране на научните изследвания към приоритетните тематични области за интелигентна специализация и технологии от Индустрия 4.0 и 3) Подобряване на човешките ресурси, чрез инвестиции в обучения и ключови компетенции в приоритетните тематични области за интелигентна специализация и технологии от Индустрия 4.0. Мехатрониката е изведена като независима тематична област, а чистите технологии, кръговата и нисковъглеродната икономика като нова тематична област, хоризонтална за всички региони.

НСМСП предвижда целенасочено подпомагане на секторите във високотехнологичните и средно към високотехнологичните производства и услугите с интензивно използване на знания, в които страната ни изостава от средноевропейското равнище. В синхрон с регионалната специализация на ИСИС се търси отчитане на регионалните специфики в развитието на малките и средни предприятия с цел постигане на оптималност на инвестициите в местните икономики и намаляване на съществуващите регионални дисбаланси.

НСРНИРБ 2017-2030 г. предвижда към 2030 г. България да разполага с модерна и устойчиво поддържана научноизследователска инфраструктура за провеждане на висококачествени научни изследвания и обучение с акцент върху приоритетните направления на ИСИС, да се осигури достъп на изследователите до ключова уникална научна инфраструктура. Тази цел се подкрепя от амбицията, заложена в НСРНИРБ за постепенно увеличаване на публичните разходи за НИРД, достигайки 1% от БВП до 2025 г. Основен инструмент за концентрирането на ресурси за изграждане, развитие и поддръжка на стратегическа за страната инфраструктура е Националната пътна карта за научна инфраструктура.

Стратегията за цифрова трансформация на България 2020 - 2030 г. задава рамката на политиката на страната в областта на цифровия преход за следващия десетгодишен период с цел достигане на средноевропейско равнище на навлизане на цифровите технологии в българската икономика и общество, повишаване на ефективността на държавното управление, ефективно справяне с основните социални предизвикателства и повишаване сигурността на гражданите. Научните изследвания и иновациите, цифровото управление и киберсигурността са част от очертаните приоритетни области за въздействие.

Актуализирана стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019 – 2025 г. очертава рамката за постигане на необратима цифрова трансформация в публичния сектор, основана на данни. Цифровата трансформация е процес, а не крайно състояние и като такъв налага необходимостта администрацията и публичните институции да реализират съвременните концепции и подходи за дигитално общество, да използват актуалните ИКТ решения и да развият проактивни такива, в съответствие с изискванията и нуждите на потребителите. В Стратегията са

заложен и актуалните европейски принципи за цифрово общество и цифрово управление.

Актуализирана Национална стратегия за киберсигурност „Киберустойчива България 2023” очертава политиката за киберсигурност в условията на цифровата трансформация и дигитално общество през настоящото десетилетие и процеса на изграждане на напълно завършена интегрирана Национална екосистема за киберсигурност със способности за адаптиране към динамиката на глобалните киберзаплахи и за реакция при мащабни атаки срещу български информационни ресурси, включително за интегриране в системата за киберсигурност на Европейския съюз.

НАУЧЕНИ УРОЦИ

Предложението за самостоятелен общ инструмент за финансиране на научните изследвания, иновациите и цифрова трансформация на публичния сектор е логично следствие от няколко важни стратегически урока, отчетени в хода на използване на европейските инвестиции за развитие на трите сфери за периодите 2007-2013 г. и 2014 – 2020 г.:

Приоритизиране на инвестициите в иновации и научни изследвания и превръщането им в приложими решения и технологии като ключов фактор за устойчивостта, продуктивността и конкурентоспособността на българската икономика.

Отчитайки всички описани слабости в развитието на научноизследователската и иновационна система и представянето на страната в тази сфера през месец септември 2020 г. правителството на Република България взе решение за създаване на Държавна агенция за научни изследвания и иновации (ДАНИИ), която поставя във фокуса на своите усилия приоритетността на иновациите, научните изследвания и технологиите в полза на икономическото и обществено развитие на страната и обединяване в една обща политика на действията на държавата за тяхното взаимодействие. Заедно с това стартираха и обединени действия на заинтересованите институции за разработване на ново законодателство, което да разшири обхвата на Закона за насърчаване на научните изследвания със сферата на иновациите, поставяйки нормативните основи на взаимодействието между научните изследвания, иновациите и индустрията. ДАНИИ изпълнява функции, свързани с разработването и изпълнението на новата за страната политика, като поема отговорност и за синергията и координацията между цялата палитра от национални и европейски инструменти и действия, свързани с нейното изпълнение.

Продуктивността и развитието на научните изследвания и иновациите зависи от лостовия ефект на взаимодействието между тях, отвореността и сътрудничество им с индустрията и бизнеса.

Междинната оценка на ИСИС показва наличие на неоползотворен потенциал на взаимодействието между научноизследователските и иновационни структури и бизнеса - по-голяма част от фирмите са склонни да си сътрудничат с университети в България (70%) и чужбина (52%), БАН (52%) и университетски научни комплекси (52%). Готовността за сътрудничество с научно-технологични паркове в страната или в чужбина, както и с ЦВП и ЦК също е висока (между 40% и 50%).

Като основни трудности в осъществяването на това сътрудничество са открити: липсата на достатъчно финансови стимули и възможности за собствено финансиране

от страна на академичния сектор при партньорски проекти, недоверие в капацитета и възможностите на двете страни, липсата на ефективна координация между различните звена на една и съща научна структура, липса на проактивно поведение от страна на академичния сектор, притеснения във връзка със споделянето на идеи и капацитет и защита на интелектуални права. Препоръките от доклада на JRC за ЦВП и ЦК са адекватна отправна точка за разрешаване на посочените предизвикателства.

Друга част от трудностите са тези, генерирани при изпълнението на проекти - те са свързани с липсата на административен капацитет за изготвяне на тръжна документация за обществени поръчки, провеждане на процедурите за избор на изпълнител и всички закъснения, които тези трудности генерират. Съществува и друг тип потребност - въпреки че инициативата за съвместна работа между науката и бизнеса идва по-често от представителите на бизнеса, те предпочитат тя да се случва по специфичен начин. Честа практика е компаниите да търсят предварително научния капацитет и да подбират персонал, с който да работят индивидуално. Това улеснява процесите за тях, тъй като спестява времето, необходимо за преминаване през всички административни изисквания, които съпътстват отношенията на бизнеса с цялата научна структура, но затруднява постигането на трайно сътрудничество между научната общност и бизнеса. Те също така наблягат на идеята, че трябва да избират научните области, в които имат нужда от научен капацитет, в зависимост от потребностите на бизнес средата, която е динамична по своя характер. Тук създаването на научните центрове и тези за върхови постижения и компетентност губят своята привлекателност, тъй като предполагат тясна специализация в определена специфична област.

Изводът, който се прави е, че за насърчаване на партньорствата между научните организации и бизнеса е необходимо да бъдат положени усилия за подобряване на комуникацията и доверието между двете страни, както и развитието и подобряването на средата за взаимодействие между тях. Тази благоприятна среда се разглежда не само на регионално ниво, но и на местно ниво. Препоръката е подкрепата за регионални иновационни системи, които насърчават сътрудничеството между бизнеса и академичните среди да бъде една от важните области, в които да бъдат насочени усилията от новия програмен период, но не на последно място и натрупването на проектен капацитет сред основните целеви групи от бенефициенти. Друг важен аспект е въвеждането на систематичен подход, определящ ясни и прозрачни правила и процедури за използване на съществуващата научна инфраструктура и създаващ различни видове стимули, както финансови, така и нефинансови.

Преодоляването на регионалните дисбаланси в научноизследователското и иновационно развитие и представяне на страната може да се случи чрез изграждането на една обща национална научноизследователска и иновационна екосистема и връзки.

Отчитайки научените уроци от изпълнението на ИСИС 2014 - 2020 г., Стратегията за периода 2021- 2027 г. поставя нуждата от адресиране на регионалните дисбаланси в иновативното представяне на страната в основата на своята визия за технологична трансформация на икономиката, повишаване на нейната ресурсната ефективност и цифровизацията чрез ускорена специализация в продукти и услуги с висока технологична и научна интензивност и значими икономически въздействия. Всяка административна област на NUTS III определи своя иновационен капацитет в две приоритетни тематични области за интелигентна специализация. Тематичната област „Чисти технологии, кръгова икономика и нисковъглеродна икономика“ се счита за хоризонтална и приоритетна за всички административни области. Интелигентната

специализация на региона (на ниво NUTS II) е определена като преобладаваща, базирана на идентифицираните области на специализация на областите от съответния регион.

Преодоляването на регионалните дисбаланси в научноизследователското и иновационно развитие е част от общите действия за адресиране на регионалните несъответствия в развитието на страната, хоризонтално заложи в всички подготвяни програми, съ-финансирани от Европейските фондове за периода 2021-2027 г. и изпълнявани чрез подхода интегрирани териториални инвестиции.

ДАНИИ ще следи за осигуряване на координацията и синергията между националните и европейски действия и интервенции за развитие на научните изследвания и иновациите и изпълнението на визията и целите на ИСИС на регионално и национално ниво.

Изградената национална научна, развойна и иновационна инфраструктура и нейните части в процес на изграждане се нуждаят от устойчиво публично управление и грижи, за да се гарантира пълноценното използване на нейните възможности и капацитет за трансфер на знания и технологии.

През периода 2014—2020 г. по ОПНОИР са създадени и финансирани шест центъра за върхови постижения (ЦВП), в това число два центъра със съвместно финансиране по рамкова програма „Хоризонт 2020“, и десет центъра за компетентност (ЦК) с общ бюджет над 220 млн. евро (ЕФРР и национален). След приключване на изграждането на научноизследователската инфраструктура на центровете в настоящия програмен период усилията през следващия период следва да бъдат насочени към нейното пълноценно използване чрез изграждане на капацитет, стимулиране на търсенето на резултатите от научните изследвания от страна на бизнеса, подпомагане на резултатно ориентирани програми и други подходящи инструменти. Основният източник и база за инвестиции тук са стратегическите препоръки на Съвместния изследователски център (JRC) за тяхното бъдещо развитие. Опитът от настоящия програмен период подчертава необходимостта от по-тясна координация между партньорските организации в рамките на ЦВП и ЦК, прилагането на подходящи бизнес модели и юридически форми за структурирането на центровете, формирането на силен управленски екип и отделянето на екипите за управление и развитие на бизнеса от научните екипи, работещи по научни програми, участие в европейски мрежи и инициативи и интернационализация, укрепване на капацитета им за обществени поръчки, прилагане на правилата за държавна помощ, както и по отношение на трансфера на технологии и комерсиализация на научните резултати и преход към култура на споделяне с отворен достъп и управление на научноизследователските данни и публикации в съответствие с FAIR принципите, включително съхранението им в сигурни хранилища.

Допълнително, значимите научноизследователски комплекси и центрове с принос за икономическия растеж на България, включително на регионите, са включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура (НПКНИ). С финансирането за изграждането им от държавния бюджет в размер на над 90 млн. лева в последните години започва да се модернизира научноизследователската среда и постепенно се създават съвременни условия за върхова наука. По този начин се изпълняват и целите за допълняемост на националните и европейски финансовите инструменти и потоци.

Дигиталната трансформация на публичния сектор е основна предпоставка за ефективно и ефикасно взаимодействие между гражданите, бизнеса, научните

организация, неправителствените организации и администрацията с оглед реализиране на икономика и управление, базирани на данни и бърз преход към цифрово общество.¹

Развитието на политиката за електронно управление до момента винаги отчита получените резултати и се основава на **научените уроци, в резултат на което търпи непрекъснати промени.**

Нужда от специфични инициативи свързани с развитието на електронното управление в България

В периода след 2007 г. развитието на електронното управление в България вече се характеризира не само с покупката на хардуер и софтуер от администрациите, но и със значително по-специфични инициативи: приет е първият Закон за електронното управление (ЗЕУ)² и се появяват първите „острови“ на електронното управление – отделни администрации разработват собствени системи, инфраструктура и технологични решения за своите функционални нужди. Това е както положителна стъпка, така и води до фрагментация и липса на оперативна съвместимост между ресурсите за електронно управление.

В резултат, от 2013 г. се премина към подход на разработване на системи, които могат да улеснят електронния обмен на данни и информация между различните администрации и публични органи. Усилията са насочени към: разработване, поетапно внедряване и надграждане на информационни и комуникационни инфраструктури и на хоризонтални и централни системи (REGistry Information eXchange system (RegIX), e-Връчване (eDelivery), e-Автентикация (eAuthentication)) на електронното управление; разработване на интернет страници и портали за предоставяне на информация и услуги (Единен портал за достъп до електронни административни услуги <https://egov.bg/>); централизирано обучение на служителите в администрациите по дигитални умения и ИКТ.

Постепенно ориентиране на политиката към потребителя и централизиран модел за нейното провеждане.

Въз основа на научените уроци от преди, постепенно подходът в политиката за електронно управление започна да се ориентира към потребителя, а след 2016 г. радикално се променя и моделът на провеждането ѝ – от децентрализиран към централизиран, с оглед постигане на висока степен на ефективност, ефикасност, координация и контрол. През същата година са направени съществени изменения в ЗЕУ и е създаден органът за провеждане и координация на политика за електронно управление – Държавна агенция „Електронно управление“ (ДАЕУ). Преди 2016 г. България има предимно децентрализирана институционална система за електронно управление, като отделните министерства, агенции и общини определят свои собствени приоритети и стандарти за развитие и инвестиции в ИКТ и правят текущи разходи от общите си бюджети без конкретно счетоводство и централно отчитане. Една от първите инициатива на ДАЕУ е налагане на единна процедура за съгласуване и отчитане на плановете за инвестиции и на текущите разходи на администрацията в областта на електронното управление.

¹ Стъпките от анализа на Световната банка върху доклада за електронното управление за България (2019г.) и данните на ДАЕУ

² Закон за електронното управление, обн. ДВ. бр.46 от 12 юни 2007г., последно изм. ДВ. бр. 85 от 16 октомври 2020 г..

С тази промяна в подхода, България започна да реализира и значителен напредък в изпълнението на своята Стратегия за развитие на електронното управление 2014 – 2020 г., която през 2019 г. е актуализирана с визия до 2025 г. След 2016 г. фокусът на инициативите за електронно управление е насочен към създаване на условия за централизирано изграждане, интеграция, оперативна съвместимост и поддържане на информационните ресурси, в администрацията, с цел да се осъществява автоматизиран обмен на удостоверителна и справочна информация, предоставяне на електронни административни услуги (ЕАУ) и реализация на базисния модел за комплексно административно обслужване. Водената политика остава приоритетно насочена към изграждането, развитието и поддържането на информационните ресурси, технологичните решения, способстващи предоставяне на ЕАУ за гражданите, бизнеса и администрацията, в качеството ѝ на потребител.

Осигуряване на оперативна съвместимост и обмен на данни между администрациите, така че гражданите и бизнесът да могат да почувстват реалната полза от електронното управление.

Разработените към онзи момент системи влизат в експлоатация и същевременно се интегрират, за да работят в единна среда. Автоматичният обмен на данни между държавните институции става задължителен по закон и се усеща реалната полза от електронното управление за гражданите и бизнеса. В допълнение са направени и изменения в редица закони и подзаконови актове, за да се гарантира спазването на принципа „само веднъж“ и да се премахнат разпоредбите, изискващи повторно удостоверяване на данни и информация, които вече са налични в административните регистри, и за да се наложи електронния обмен на данни и информация в рамките на държавното управление.

С одобрената през 2019 г. Архитектура на електронното управление в Република България се утвърждава подходът, ориентиран към единни, централизирани решения за управление; консолидация на техническата и информационната инфраструктура; интеграция на работните процеси, унифициране и типизиране на работните процедури; улеснен достъп до различните административни източници на данни. Поставя се началото на прехода към цифрова администрация и като цяло – към цифрова трансформация на публичния сектор.

За прилагането на основните принципи на електронното управление, с финансовата подкрепа на ОП „Добро управление“ (ОПДУ) 2014 – 2020, е разработен „Единен модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни услуги“. . Понастоящем цялата му базова функционалност обхващаща хоризонталните и централни системи на електронното управление за електронна автентикация (eАвт), управление на електронни форми (eФорми), електронна оторизация (eОтор), проверка валидността на персонален сертификат (eВалидиране), обмен на справочна и удостоверителна информация (RegiX), електронно плащане (eПлащане), електронно връчване (eВръчване) и Единен портал за достъп до електронни административни услуги (ЕПДЕАУ) и е в експлоатация, като се ползва инфраструктурата, развита и управлявана от ДАЕУ. Вече над 450 електронни административни услуги могат да се използват от потребителите. Разработени са над 570 електронни формуляра за заявяване на услуги. Към Единния модел са присъединени 380 административни структури, от които 193 от началото на 2021 г. Единният модел прилага ориентиран към потребителите подход чрез хоризонталните системи за електронно управление и е в съответствие с принципите на ЕС за електронни услуги. Ползите от него са осезаеми за гражданите и икономиката. Например, след обявяване на извънредното

епидемично положение на 13 март 2020 г., ДАЕУ съвместно с Агенцията по заетостта разработи услуга за регистрация на търсещи работа лица, която вече е заявявана повече от 17 890 пъти и 1 625, от които са за първите четири месеца на 2021 година.

Надграждането на хоризонталните системи за електронно управление е процес, който се финансира предимно със средства по ОПДУ 2014-2020. Те спестяват време и усилия на потребителите на услуги за предоставяне на информация към самите доставчици на услугите и в същото време създават положително въздействие върху околната среда (като значително се намалява количеството хартия и така държавният сектор се превръща в по-екологичен и гъвкав). Повишеното използване на системите на електронното управление носи значителни ползи (спестено време, екологосъобразност, ефикасност на ресурси, осигурява гъвкавост) за гражданите, бизнеса и, като цяло, за публичния сектор, но и създава значителен обем от данни.

Данните като един от ключовите ресурси в публичния сектор

С функционирането на ДАЕУ започва постепенен процес на разгръщане и надграждане на разбирането за данните или набор от данни – от тясно насочено, че те са само „информационен обект“ за целите на електронното управление до извеждането им, като един от ключовите ресурси в публичния сектор, с решаващо значение за развитието и просперитета на обществото, икономиката и интелигентната им трансформация. Съгласно ЗЕУ ДАЕУ е отговорна за осъществяването на политиката за пространствени и отворени данни.

Първоначално вниманието на организациите и институциите в публичния сектор е насочено само към отворените данни. В края на 2016 г. Администрацията на Министерския съвет (АМС) стартира изпълнението на проект „Подобряване на процесите, свързани с предоставянето, достъпа и повторното използване на информацията от обществения сектор“, финансиран по ОПДУ 2014 - 2020. В рамките на проекта е разработен нов Портал за отворени данни (ПОД, <https://data.egov.bg/>), който понастоящем се поддържа и развива от ДАЕУ. На него регулярно се публикуват набори от данни, свързани с бизнеса, неправителствените организации и изследователите. Той представлява единна, централизирана, уеб-базирана информационна система, която позволява на държавните институции да публикуват информация в отворен, машинно-четим формат заедно със съответните метаданни. Разпространението на данни е лицензирано, за да гарантира свободен достъп за търговска и нетърговска употреба и за разработване на приложения. През 2020 година е извършена ревизия и актуализация на обществено значими набори от данни, публикувани на портала и са добавени функционалности в него за подобряване на качеството и структурата на данните. В рамките на 2020 г. потребителите на ПОД са около 308 158, като най-активните потребители, с дял над 43%, са във възрастовата група 25 - 44 години - групата с най-висок дял предприемачи, развиващи и реализиращи на пазара иновации и резултати от НИРД.

През 2017 г. започва изпълнението на проект, финансиран по ОПДУ 2014 - 2020, за подобряването на инфраструктурата за пространствена информация и процесите, свързани с обмен на пространствени данни съгласно Закона за достъп до пространствени данни (ЗДПД) и изискванията на Директива 2007/2/ЕО за създаване на инфраструктура за пространствена информация в Европейската общност (INSPIRE). Изграден и внедрен е Национален портал за пространствени данни (НППД, <https://inspire.egov.bg/>), като се ползват добрите практики от INSPIRE порталите на други държави-членки на ЕС. Този портал осигурява достъп до пространствени данни,

метаданни и услуги по унифициран начин за нуждите на бизнеса, научните среди образованието, икономиката, транспорта, регионалното развитие и други ключови стопански сектори

Регистровата реформа, като възможност за обмен и достъп до по-качествени, бързи и удобни цифрови услуги, както и за осигуряване на високо качество, пълнота, достоверност и сигурност на данните

През 2018 г. правителството на България одобри Концепция за регистрова реформа, насочена към оптимизиране на всички регистри, създадени и поддържани от публичната администрация, която да осигури: дигитализация на данни, поддържани на хартия, в публичния сектор, техния обмен за по-качествени, бързи и удобни електронни услуги, както и за осигуряване на високо качество, пълнота, достоверност и сигурност на данните. Също така, регистровата реформа ще улесни и трансграничния обмен на данни с други държави членки на ЕС. Действията за прилагане на тази реформа са започнати с ключови регистри, подкрепени от ОПДУ до 2023 г., както и с разработването на Информационната система за централизирано изграждане и поддържане на регистри, също подкрепена от ОПДУ. Дигитализацията на ключови регистри, която ще се извърши в рамките на НПВУ, също представлява ключов фактор за прилагането на реформата. Той ще осигури основата за разработването и развитието на модели от данни и прехода към управление, основано на данни, което ще се постигне с подкрепата по ПНИИДИТ.

Понастоящем в ДАЕУ се създава Референтна архитектура за оперативна съвместимост (РАОС), чието разработване се финансира по ОПДУ 2014 – 2020 г. и която предстои да бъде завършена в края на 2021 г. РАОС е насочена към създаването на единни условията, вкл. предложения за нормативни промени, свързани с прилагането на стандарти, описание на процеси, правила и процедури за поддържането и прилагането на референтна архитектура за информационните системи, включително по отношение на регистрите за оперативна съвместимост. С този проект е поставено началото и се очаква да бъде реализирано базисното ниво за оперативна съвместимост на информационните системи, за да обработват, съхраняват и обменят електронни документи и данни помежду си, използвайки единни технологични стандарти и процеси. За пълната осигуреност на процеса по преминаване към управление и икономика, базирани на данните е необходимо допълването на тази архитектура с рамката за управление и оперативна съвместимост на данните. Разработването на същата се предвижда да бъде подкрепено с финансовата помощ на ПНИИДИТ.

Стремежът за обединяване на ресурсите на електронното управление постави на дневен ред и въпроса за технологиите за виртуализация и облачни услуги, като ефективно решение, което се използва в частния сектор, но едва в 6% от публичния сектор

Процесът по въвеждане на облачни технологии в публичния сектор започва с изграждането и въвеждането в експлоатация на единно облачно пространство (Държавен хибриден частен облак (ДХЧО)), което да осигурява: централизирана ИКТ инфраструктура; намаляване на разходите на администрациите за използване на лицензен софтуер чрез предоставянето му като облачна услуга, предоставяне на услуги от типа IaaS, SaaS, PaaS; условия в дългосрочен план за Government-as-a-Service, Government-as-a-Platform; интеграция с други публични облачни пространства, в т.ч. на европейско и световно ниво.

С подкрепата на ОПДУ 2014 – 2020 от 2018 г. ДАЕУ изпълнява проект „Надграждане и развитие на Държавен хибриден частен облак за нуждите на електронното управление“, който предсрочно постига своя основен резултат - в края на месец юни 2021 г. ДХЧО е официално въведен в експлоатация. Облакът предоставя 23 броя услуги от следните видове: предоставяне на колокация; инфраструктура като услуга (IaaS); платформа като услуга (PaaS), както и ресурси за над 50 централни и централизирани системи за електронно управление и системи на различни администрации. Вече се планира надграждането на ДХЧО в периода до 2025 г., за да се постигне по-значителната икономия от мащаба, да се консолидират предвидените ресурси и да се централизира напълно поддръжката на споделените ресурси в електронното управление. Наличието на държавно облачно пространство вече ще позволи реализирането на следващите стъпки за интеграция и консолидация в единните европейски облачни пространство. С финансовата подкрепа по ПНИИДИТ се предвижда „привързване“ към облачните инфраструктури на европейско ниво, като например GAIA-X, GEANT и други.

Създаване на устойчива система на национално ниво за съхранение и споделяне с отворен достъп до научна информация

Приоритет беше поставен и върху създаването на устойчива система на национално ниво за съхранение и споделяне с отворен достъп до научна информация. В изпълнение на тази цел и на Препоръка (ЕС) 2018/790 на Комисията от 25 април 2018 година относно достъпа до научна информация и нейното съхранение бяха разработени Българския портал за отворена наука и Националното хранилище към него, поддържани от Националния център за информация и документация. Българският портал за отворена наука по открит и недискриминационен начин предоставя безплатен достъп до научни резултати от публично финансирани изследвания и същевременно предоставя на учените сигурно пространство, в което могат да разпространяват и съхраняват научни публикации и резултати от своите изследвания

В областта на цифровизация на научно-изследователското пространство, като база се използват постигнатите резултати от инвестициите в е-инфраструктура, големи данни и дигитализация, реализирани в рамките на проекти на ЦВП и ЦК.

Ежегоден мониторинг върху общественото мнение за електронните услуги като инструмент за измерване на удовлетвореността от тяхното използване, тяхното качество и ефективност

ДАЕУ осъществява ежегодно мониторинг върху общественото мнение за електронните услуги, като възлага представителни социологически проучвания. Обобщените резултати показват за последните четири години, че използването на електронни услуги бележи бавен, но стабилен ръст. По отношение на общото ползване на електронни административни услуги, равносметката на последните четири години е по-скоро ръст, респ. наблюдава се спад с 10% в дела на хората, които изобщо не са използвали електронни административни услуги. Основните очаквания на гражданите от електронното управление, съгласно проучването, са „Лесен достъп до информация и данни за гражданите и фирмите, без забавяне и без загуба на време в чакане на опашки и посещение на институции“ (83% от анкетираните), както и „Улесняване на потребителите: да се увеличи обемът на предлаганите цифрови услуги“ (78% от анкетираните). Тези очаквания на обществото са в основата на действията, включени в ПНИИДИТ, свързани с дигитализацията на публичния сектор, преминаването към

управление и икономика, базирани на качествени, лесни за намиране, достъпни и оперативно съвместими данни (FAIR data) в публичния сектор, които да позволяват употребата и повторното използване в полза на гражданите, частния сектор, научните и академичните среди за стимулиране на иновациите и устойчивия икономически растеж.

Въпреки осезаемия положителен ефект и напредъка от всички реализирани във времето инициативи в областта на електронното управление, цифровизацията във всички сфери на живота, особено в публичния сектор, както в европейски, така и в световен мащаб, продължава значително да изпреварва нивото и тенденциите на развитие от тези в България. В глобален план е вече разпространена парадигмата за дигиталното общество, в което водеща роля имат дигиталната трансформация, управлението и икономиката, базирани на данните.

В съответствие с тенденциите за развитие през новото десетилетие, като съществен приоритет в цифровата трансформация на публичния сектор в България, следва да са изведени данните, които се определят като ключов капитал за обществото. Цифровите данни имат потенциала да се превърнат в двигател на икономическото развитие, иновациите и преодоляването на редица обществени предизвикателства. Наличието на все повече цифрови данни и подобряването на начина, по който те се управляват и използват, е от съществено значение за справяне с предизвикателствата в демографската, социално-икономическите и административната сфери, климата и околната среда, допринасяйки за по-здраво, проспериращо и по-устойчиво общество. Визията и инициативите на европейско ниво определят нов цялостен подход към „икономика на данни“, който има за цел да увеличи търсенето и използването на цифрови данни и базираните на тях услуги, продукти и процеси в рамките на Единния европейски пазар, част от който е и българският. Съгласно Европейската стратегия за данните се предвижда създаването на Единно европейско пространство на данните и прилагането на нови модели за събиране, обработка, използване и повторно използване, съхранение и сигурност на данните.

Предприемане на инициативи за цялостна промяна и преобръщане на подхода за дигитализация на публичния сектор в унисон с европейското и световно цифрово развитие

В унисон с европейското и световно цифрово развитие, следва да се предприемат инициативи за цялостна промяна и преобръщане на подхода за дигитализация на публичния сектор. Затова в началото на 2021 г. визията за развитие на електронното управление в България е актуализирана, като данните са поставени в основата на цифровата трансформация на публичния сектор. Взето е стратегическото решение от инвестиции в изграждане и надграждане на индивидуални ИКТ решения в държавната администрация и създаването и развитието на ИКТ механизми за интеграцията им с оглед реализирането на базисния модел на комплексно административно обслужване, да се премине към изграждането на единни пространства от данни, в които се прилагат единни, общи модели на данни и се ползва общ стандартизиран инструментариум за работа с данните в публичния сектор, като цяло. Така ще се изгради технологичната среда за функционирането на икономика и управление, базирани на данните. От тесния фокус на инвестициите в държавната администрация ще се разширят техните обхват и въздействие върху целия публичен сектор.

В цитирания доклад СБ отправя ключова препоръка за „перезглеждане на настоящия модел на ИКТ-управление“. Предвид генерирането на все повече данни с внедряването

и използването на все повече електронни услуги и ИКТ решения както в публичния сектор, включително от научните организации, образователните институции, така и от самите граждани и бизнеса, СБ отправя предложение за създаване на „Рамка за управление на данните“, която да определя методите, отговорностите и основните работни процеси и информационни потоци за стандартизиране, интегриране и защита на данните.

Във времеви план прилагането на новия подход съвпада с програмен период 2021 – 2027 г. От една страна, осъществяването му ще стъпи, като основа, върху вече създадените или текущо развиващите се в администрацията технологии и ИКТ решения, като Единния модел за заявяване, заплащане и предоставяне на ЕАУ, Референтната архитектура за оперативна съвместимост, хоризонтални и централни информационни системи, интеграционни средства, дигитализирани регистри, ДХЧО и др. От друга страна е необходимо да се насочат инвестиции в изцяло нови елементи на екосистемата на дигиталния публичен сектор – рамка за управление на данните, пространствата на данни, особено в ключови области, идентифицирани на европейско ниво; платформа за интелигентно управление, базирано на данните; инструментариум и технологични средства за работа с данни (лични, нелични, смесени; чувствителни; свързани данни, големи данни, отворени данни, пространствени данни и др.), капацитет за споделяне и алтруизъм на данни, и др. .

Като се отчита направеното до момента, необходимостта от приемственост и развитие, както и международните тенденции в областта на цифровата трансформация в публичния сектор, именно интервенциите по настоящата Програма имат за цел да се насърчи наличността и достъпността на качествени данни, които да се използват и повторно използва в икономиката и социалния живот и да създават добавена стойност за отделния гражданин, бизнес, научна организация, НПО или администрация.

Въздействието на пандемията от COVID - 19 и нарастващите възможности на извършителите на киберзаплахи

Все по-интензивното генериране на данни, при това в големи обеми, неизменно поражда въпроси за тяхната сигурност и защита от злонамерено увреждане или използване. Сигурното киберпространство се превръща в двигател за търсенето и използването на ИКТ-базирани продукти и услуги както в публичния, така и в частния сектор. България, като част от световното киберпространство, не е изключение да бъде мишена на кибератаки и зловредни действия както индивидуални, така и на организационно, секторно или национално ниво.

През последните три години се отчита четирикратно увеличаване на броя постъпили сигнали за извършени компютърни престъпления. Констатира се усложняване на киберкартината в страната, което се потвърждава и от увеличаването с 45 % на броя на получените сигнали за киберинциденти. От тях тези с висок приоритет нарастват с 29 %.¹ Значителен обществен резонанс предизвикаха киберинциденти с прекъсване на услугите на Търговския регистър през м. август 2018 г., кибератаката срещу информационната система на НАП през м. юли 2019 г. и тази срещу системата за електронно преброяване на НСИ през м. септември 2021 г.

В последната година два фактора оказват съществено влияние върху картината на заплахи и опасност в киберпространството - въздействието на пандемията COVID - 19

¹ Статистически данни за периода 2018-2020 г. на НЕРИКС – ДАЕУ

и нарастващите възможности на извършителите на киберзаплахи. Наблюдаваните съществени промени през 2019 и 2020 г. в киберкартината на заплахите и рисковете за киберсигурността в национален и общоевропейски план (вкл. масирани кибератаки и връзка между кибератаки, хибридни заплахи и тероризъм, опити за намеса в демократични процеси и пряко в избори) налагат предприемането на спешни действия за надграждане на националната екосистема за киберсигурност на България и интегрирането ѝ с тези на европейско и световно ниво.

В края на 2020 г. в България близо 79 % от домакинствата и над 95% от нефинансовите предприятия¹ използват интернет, като съществено нараства броят на предприятията, осъществяващи автоматизиран обмен на данни с външни ИКТ системи.

Интернет свързаността и скоростта на информационните канали непрекъснато расте – през 2020 г. България е на 39-то място в света от 221 държави по скорост на интернет, показва класацията Worldwide Broadband Speed League на Cable.co.uk .

Необходимост от технологични и технически условия и капацитет за осигуряване на киберсигурна среда и проактивен подход, допълващ действията в киберсигурността

Осведомеността на обществото в най-голяма степен следва да се превърне също в ключов приоритет, за да могат всички членове на обществото да са информирани за рисковете и за превантивните действия, които сами биха могли да предприемат. Това е част от проактивния подход, допълващ действията в киберсигурността, който ще се реализира с подкрепата на ПНИИДИТ.

Визията за българската екосистема за киберсигурност предвижда нейното развитие в пет нива - национално, секторно, организационно, индивидуално и на споделените ресурси

През 2018 г. беше приет националният Закон за киберсигурността,² транспониращ Директивата за мрежовата и информационната сигурност (Директива ЕС 2016/1148, Директива относно управлението на рисковете за сигурността на мрежите и информационните системи)³. Законът за първи път определя ролите и отговорностите на компетентните органи в областта на киберсигурността и поставя основите за изграждането на националната екосистема за киберсигурност.

Със закона се създават национални компетентни органи по мрежова и информационна сигурност (НКО), в рамките на които се създават секторни екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност към тях (СЕРИКС) за следните сектори: енергетика; транспорт и доставчици на цифрови услуги; банково дело; инфраструктура на финансовия пазар; здравеопазване; доставка и снабдяване с питейна вода. ДАЕУ е национален ЕРИКС за всички административни органи, както и за доставчици на обществени услуги, които не са определени за оператори на основни услуги. В Агенцията е и националното звено за контакт по всички въпроси, свързани с мрежовата и информационна сигурност.

¹ НСИ – изследване: https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/ICT_hh2020_PSRP7D5.pdf
https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/ICT_ent2020_PSRP7D5.pdf

² Закон за киберсигурност, Обн. ДВ. Бр.94 от 13 ноември 2018 г., последно изм. ДВ. бр. 85 от 2 октомври 2020 г.

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L1148>

Националните компетентни органи трябва:

- Да координират изпълнението на задачите, свързани с мрежовата и информационна сигурност, от административните органи, операторите на основни услуги и доставчиците на цифрови услуги в съответните сектори;
- Да оценяват нивото на изпълнение на задачите и да предприемат корективни действия в случай на несъответствие;
- Заедно с Агенцията за киберсигурност на Европейския съюз (ENISA) да предоставят препоръки и насоки относно приложимите стандарти относно мрежовата и информационна сигурност.

На секторните ЕРИКС се възлагат следните функции за:

- Мониторинг на инциденти;
- Дейности за ранно предупреждение, изпращане на сигнали, разпространение на информация за рисковете и инцидентите до заинтересованите страни;
- Реакция на инциденти и методологична подкрепа;
- Осигуряване на динамични анализи на риска и мониторинг на актуалната информация.

СЕРИКС си сътрудничат с частния сектор, научните и академичните среди. Всички СЕРИКС трябва да координират своите усилия в рамките на националната мрежа.

От опита с инциденти в националното киберпространство и при надлежно съобразяване с най-добрите практики в ЕС и по света, могат да се направят следните заключения относно настоящата ситуация на киберсигурността в България:

- Съществува дисбаланс между правната среда и административните мерки, от една страна, и техническия капацитет и възможностите на основните играчи в областта на киберсигурността, от друга;
- Киберсигурността в публичния сектор, включително водещите институции по киберсигурност, изостава далеч зад частния бизнес по отношение на капацитет и възможности. Предвид водещата роля на държавните институции, отговарящи за киберсигурността, това несъответствие всъщност е сериозна пречка и заплаха за частния сектор и за гражданите, както и за защитата на националната икономика и обществения живот като цяло;
- България може да постигне добър резултат в областта на киберсигурността със своята киберстратегия, управление на киберсигурността, сигурен инженеринг и развитие, осведоменост и обучение, но изостава във важни области на киберсигурността като откриване и реагиране на уязвимости, заплахи и злонамерени действия;
- Поради недостатъчните инвестиционни ресурси за киберсигурност все още не са постигнати стратегическите и оперативни цели на Националната стратегия за киберсигурност.

Мерките за киберсигурност са организационни, технически и технологични. Отделните елементи на екосистемата трябва да бъдат разработени, като се започне от националния и секторния слой. Обхватът на ПНИИДИТ се фокусира основно върху

развитието на секторния, организационния и на споделените ресурси слоеве. От националния слой са предвидени действия единствено ориентирани към СЕРИКС.

Националния ЕРИКС е сърцевината на българската екосистема за киберсигурност. Тази концепция е в пълно съответствие с Националната стратегия за киберсигурност и общеевропейските стратегически препоръки, определящи националния ЕРИКС като стимул и основен двигател за дейностите по киберсигурност на национално ниво. Тя следва да формира основната линия за интеграция на българската екосистема за киберсигурност в структурите и политиките на ЕС за киберсигурност, както и за изграждане на съвместна безопасна среда за колективен отговор на национално ниво.

Секторният слой включва действия за развитие на оперативния капацитет и интеграция с националните органи. Добавената стойност идва от надграждането на горния подход със спецификите на различните сектори на енергетиката, транспорта, банковото дело и други (съгласно Директива относно управлението на рисковете за сигурността на мрежите и информационните системи и Закона за киберсигурност, включително държавното управление като сектор), с фокус върху изграждането на централизирана интелигентна среда за управление на риска за критична стопанска дейност в тези сектори.

Киберпространството предоставя големи възможности за развитие, но води и до нарастваща и необратима цифрова зависимост на основните функции и дейности в обществото

Злонамерени или неумишлени действия могат да доведат до нарушаване работата на системите за управление и устройствата, свързани с критичната инфраструктура в страната и да възпрепятстване на нормалното функциониране на държавата за неопределен период. Заплахите и рисковете в киберпространството са трудни за дефиниране, поради сложността на определяне на източника на въздействие, целите и мотивите, бързото ескалиране на заплахата, трудно предвидимите перспективи за развитие, сложността и интензивността на съвременните комуникационни и информационни процеси, динамиката на логическите и физическите връзки и неопределеността на процесите. Идентифицирането, защитата и минимизирането на тези заплахи и рискове не са традиционни и изискват нова култура на взаимодействие между участниците в киберпространството, както и наличието на достатъчен капацитет и средства за управлението им.

ОТГОВОРИ НА ПОЛИТИКАТА

Като един от инструментите за осъществяване на взаимодействие в областта на политиката за научните изследвания и иновациите, на реформата в сектора и за преодоляване на идентифицираните предизвикателства за дигитализация на публичния сектор, ПНИИДИТ насочва своите възможности в **следните направления:**

- Преодоляване на фрагментираността посредством консолидиране на научната общност и споделено използване на ресурсите чрез стимулиране на създаването на съвместни научни колективи за адресиране на конкретни стратегически цели, регламентиране на широк достъп до уникалната научна апаратура, както и достъп до европейска инфраструктура и споделяне на други ресурси, като развитие на съвместни интердисциплинарни програми във висшето образование, научни резултати и бази данни чрез отворен достъп;
- Изграждане и поддържане на капацитет за провеждане на висококачествени и върхови фундаментални и приложни научни изследвания в приоритетни научни

направления и тематичните области на ИСИС 2021-2027 г. като важна предпоставка за повишаване на продуктивността на научноизследователските организации и висшите училища чрез: достойно заплащане на труда на учените и добри условия на труд, спазване на недискриминационни условия; директно стимулиране на публикационната активност в реномирани научни списания, въвеждане на диференцирано заплащане на учените в зависимост от постигнатите резултати; повишаване на квалификацията, вкл. посредством международно сътрудничество;

- Създаване на доверие и развитие на устойчиви партньорства между научните, университетски и иновационни звена и бизнеса с цел интензифициране притока на знания, технологии и иновации към стратегически за развитието на индустрията и икономиката сфери и в отговор на възникващи предизвикателства и кризи и ускоряване на процесите на трансфер на технологии и комерсиализация на резултатите от научните изследвания чрез включване на необходими елементи при обучение на студентите и допълнително обучение на научния състав; включване на проектно иновационно ориентирани показатели в критериите за научно израстване; подкрепа за общи доктрантури наука-бизнес чрез промяна в Закона за висшето образование; ефективно лицензиране, създаване на спиноф компании и изграждане на капацитет за технологичен трансфер, включително чрез финансови инструменти с възможност за комбинация с безвъзмездна финансова помощ;
- Ускоряване на темповете на интернационализация и ефективност на участието в европейското научноизследователско и иновационно пространство, в това число чрез синергия с Рамковата програма на ЕС за научни изследвания и иновации; Създаване и укрепване на глобални партньорски мрежи и сътрудничество за увеличаване на добавената стойност на дадена идея, изследване, резултат, продукт;
- Продължаване на процесите на цифровизация на научноизследователското и иновационно пространство;
- Дигитализация на публичния сектор и създаване на нова цифрова среда за развитие на българската икономика и общество чрез управление, базирано на данни чрез подобряване на наличността и достъпността на качествени данни, които да се използват и повторно използват в икономиката и социалния живот и да създават добавена стойност за отделния гражданин, бизнес, научна организация, НПО или администрация;
- Развитие и повишаване на нивото на киберсигурност в публичния сектор и при взаимодействие с него, включително на международно ниво.

Планираните интервенции по първи приоритет на програмата се изпълняват в контекста на реформаторски усилия заложи в НПВУ. Реформата е свързана с **изпълнение на обща политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологиите в полза на ускореното икономическо и обществено развитие**, адресира голяма част от описаните недостатъци и проблеми в развитието на системата за научни изследвания и иновации и се състои от три компонента:

1. Създаване на Държавна агенция за научни изследвания, която да координира и контролира разработването на политика по взаимодействие между научните изследвания, технологиите и иновациите, с цел повишаване технологичното и икономическо развитие на България. Чрез създаването на Агенцията държавата прави структурна промяна, с която преподрежда досега действащата национална система

така, че да осигури по-добро координиране на усилията от средишен център, преодоляване на разпокъсаността в разработването, изпълнението, наблюдението и оценката на трите, развивани назад във времето самостоятелно, сфери и осигуряване на приоритетност и консенсус по нейните приоритети.

2. Разработване и приемане на необходимата законодателна рамка чрез разработване и приемане на нов Закон за научните изследвания и иновации, който ще: очертае законодателните параметри на националната политика за развитие и финансиране на научните изследвания, иновациите и технологиите; регулира ролята на всяка от институциите, участващи в процеса на създаване, прилагане, мониторинг и оценка на политиката и насърчи развитието на научните изследвания и иновациите.

По отношение на политиката за трансфер на знание и технологии, законът ще очертае законовата рамка и в частност: разработването и финансирането на политиката по трансфер на знания и технологии; инструментите и механизмите за нейното осъществяване; ролята и функциите на всяка институция част от процеса по подготовка, изпълнение, наблюдение и оценка на политиката по трансфер на знания и технологии. Законът ще обхване и изменението на законодателството в областта на интелектуалната собственост и правата върху нея, като се основава на препоръките на Световната банка, получени в доклада за страната по отношение на трансфера на знания, както и на препоръките на Единния изследователски център относно 14-те съфинансирани от ЕФРР центрове за върхови постижения и центрове за компетентност в България.

3. Повишаване на капацитета на научноизследователските организации и висшите училища за разработване на приложни изследвания и иновации и изпълнение на съвместни проекти с индустрията чрез нови форми за подкрепа и повишаване на капацитета на научно-изследователските организации и висшите училища за разработване на приложни изследвания и иновации и изпълнение на съвместни проекти с индустрията.

Логика на интервенциите и подход

За да се ускорят темповете на икономическа и социална трансформация, логиката на програмата свързва инвестициите в приложни изследвания и иновации с инвестиции в развитието на ефективно електронно управление и изграждане на благоприятна цифрова среда. Този подход позволява максимизиране на лостовите ефекти от сътрудничеството на трите сфери, улеснява взаимодействието между различните заинтересовани страни и участници и съкращава пътя на знанието между тях. Координацията и синергията с интервенциите в ПКИП и програмите и проектите от НПВУ са важни елементи от този подход.

Дигитализацията е основното средство за улесняване на взаимодействието между администрацията, гражданите, бизнеса, научните среди и неправителствения сектор и за осигуряване на бърз преход към цифрово общество, а в новата реалност се доказва и като механизъм за устойчиво управление на кризисни и извънредни ситуации. Тя е както условие за получаване на навременна, актуална и надеждна информация, така и ефективен и ефикасен инструмент за взаимодействие между различните сфери на живота, позволяващ ефективна координация и обединени действия на национално ниво с тези на други държави и икономики, което е от изключителна важност за посрещане на глобалните предизвикателства.

Процесите на дизайн, изпълнение, мониторинг и оценка на Програмата ще се основават на комбинацията от екосистемни териториален подход.

Екосистемният подход¹ предопределя постигането на основната цел на Програмата. Той позволява ефективно комбиниране на двата процеса на вземане на решения и идентифициране на нуждите - отдолу нагоре и отгоре надолу, което е предпоставка за адекватност в целеполагането и конструиране на действията, заложи в програмата. Интерактивната и динамична екосистема изисква споделена визия, гъвкави стратегии, устойчив ангажимент и институционално сътрудничество В основата ѝ стои взаимодействието, което прави изключително важни потенциала и възможностите на всеки един от участниците в нея, ролята на балансираното регионално развитие и връзките между местните заинтересовани страни и участници в процесите, протичащи на различни нива от развитие на екосистемата.

Прилагането на подхода осигурява: ясна демаркация между отделните политики, инструменти за въздействие и интервенции на национално и европейско ниво, като гарантира тяхната координация, съгласуваност, допълняемост, надграждане и синергия; прилагане на диверсифицирано портфолио от финансови и нефинансови инструменти за подкрепа на потенциалните бенефициенти, съобразени с техния капацитет, потребностите и развитие; и съгласуваност към постигане както на националните стратегически цели, така и на идентифициране и изграждане на местни и регионални уникални конкурентни предимства по райони на страната чрез непрекъснато динамично изграждане и провеждане на процеса на предприемаческо откритие с българския бизнес.

Този подход позволява на национално и наднационално ниво по-ефективно обвързване и взаимодействие между научноизследователската и иновационна екосистема и екосистемата на електронното управление и свързаните с нея дейности по управление на данни и киберсигурност и е предпоставка за ефективно валоризиране на резултатите и потенциала на всяка една от тях. Инфраструктурата, ресурсите и потенциала на националните научни изследвания и иновациите могат и трябва да захранват системата на електронно управление с нови знания, продукти и бизнес модели и инвестициите по програмата развиват тази възможност. От своя страна интензивните процеси на дигитализация захранват с нови технологии, знания и идеи научноизследователската и иновационна екосистема. Двете екосистеми се разглеждат, като обща платформа за създаване на условия за по-доброто обществено и икономическо развитие на страната и пълноценно справяне с предизвикателствата на новото време, свързани със зеления преход, икономическите и обществени трансформации, резултат от пандемията COVID-19 и преход към индустрията на бъдещето – Индустрия 5.0.

Развитието на национална иновационна екосистема предполага въздействие и върху включените в нея регионални иновационни екосистеми. По програмата се използва комбинацията между системен и териториален подход. Териториалният подход е в съответствие със заложените подходи за регионалните интервенции от Европейските фондове, чрез него се създава възможност за комплексно въздействие върху развитието на територията на страната при обвързване на приоритетите на национално и регионално ниво с капацитета и възможностите на местните участници, територия и

¹ (Dialogic, 2020) Екосистемата за научни изследвания и иновации включва динамичен набор от свързани участници, дейности, съоръжения и правила, които са важни за изследователската и иновационната способност на отделните участници и групи от участници и създаването на стойност.

икономика. Съгласно националната нормативна рамка заделените средства за прилагане на интегрирания териториален подход са в размер на 10% от бюджета на ПНИИДИТ.

Приоритети

Интервенциите, предвидени в програмата са организирани в два приоритета: 1) Устойчиво развитие на българската научно-изследователска и иновационна екосистема и 2) Цифрова трансформация на публичния сектор.

Приоритет 1: Устойчиво развитие на българската научноизследователска и иновационна екосистема

В рамките на този приоритет програмата ще подкрепи действия в няколко направления, чрез които ще адресира слабостите в екосистемата, ще подобри капацитета, представянето и връзката между отделните нейни елементи и ще повиши ефективността на тяхното взаимодействие, интеграцията им в европейското и глобално пространство за постигане на максимален ефект и резултати в полза на интелигентната икономическа трансформация.

Програмата ще продължи да подпомага интегрирането, бизнес развитието и взаимното обвързване на обектите на националната научноизследователска и иновационна система, създадени през първите два програмни периода от членството на страната в ЕС, както и такива, които обслужват централно управляваните европейски хоризонтални програми.

Мрежовият подход е възможност и за промяна на досега съществуващия повече или по-малко затворен модел на развитие на НО и ВУ, която ще увеличи тяхната достъпност и ще скъси пътя на индустрията до тях. Нещо повече, ще позволи споделеното/съвместното използване на ресурси и капацитет и развитието на отворена наука и иновации, което е най-прекият път към интернационализация на научната и иновационна система. Стратегическият фокус на интервенциите се основава на приоритетите и целите, заложи в ИСИС.

Приоритет 2: Цифрова трансформация на публичния сектор

В рамките на Приоритет 2 на Програмата е предвидена подкрепа, която да допринесе за извличане на максимални ползи за обществото от дигиталната трансформация на публичния сектор и данните в него, което ще допринесе директно за изпълнение на СЦ (ii) в рамките на ЦП 1.

Ще бъдат подкрепени инвестиции в две направления - осигуряване на условия за преход към управление и икономика, основани на данни и обезпечаване на високо ниво на киберсигурност. Предвидените видове дейности са насочени към развитие на ключовите елементи от екосистемата на дигиталното общество, вкл. сигурност и защитеност и изграждането на необходимите взаимовръзки между тях, за постигане на по-висок растеж и предоставяне на качествени, ориентирани към търсенето на цифрови публични услуги и продукти, включително такива от и за научноизследователската и иновационната сфера.

Инструментарии

За осигуряване на по-голяма ефективност на намесата на публичния ресурс в сферите на научните изследвания и иновациите ще се приложат модели на баланс между безвъзмездното финансиране и финансовите инструменти въз основата на ясни критерии и на натрупания опит от предходните два програмни периода. Ще бъде

прилагана и възможността за комбинирано финансиране на интервенциите с безвъзмездно финансиране и финансови инструменти, включително в рамките на една операция, където е приложимо.

Ще бъде продължена и допълнително прецизирана установената практика за координация на използваните механизми на подпомагане от различни източници и избягване на припокриването между тях. Обеспечаването на допълняемост и синергия на секторно и регионално ниво ще осигури ефективност на инвестираните средства.

Принос към хоризонталните приоритети

Кръговата икономика има висок потенциал за модернизиране на икономиката при отчитане на предизвикателствата, свързани с околната среда. Реализирането на този потенциал се осъществява чрез засилената роля на иновациите и научните изследвания в създаването на нови технологии, иновативни решения, процеси и бизнес модели. Следвайки тази европейска и световна тенденция интервенциите по ПНИИДИТ са обвързани с нейното изпълнение и са в синергия с интервенциите в тази сфера по линия на другите програми, съфинансирани от Европейските фондове, инициативи и инструменти.

Научните изследвания и иновациите и цифровата трансформация са в основата и на европейската инициатива за осъществяване на зелен преход. Те са катализатор на процесите на преход, внедряването на нови решения и намаляване на рисковете, свързани с тях, ангажирането на гражданите за участие в социални иновации и участието на страната в зелените партньорства на европейско ниво.

За да се посрещнат предизвикателствата на зеления и цифровия преход, втората оперативна цел на ИСИС 2021- 2027 г. е свързана с повишаване на екологичността (въвеждане на чисти и зелени технологии) и цифровизацията в предприятията и интернационализация на българските продукти и услуги, чрез комерсиализация и ориентиране на научните изследвания към приоритетните тематични области за интелигентна специализация и технологии от Индустрия 4.0, а „Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика“ е въведена като нова хоризонтална тематична област на специализация.

Дизайнът и изпълнението на действията по ПНИИДИТ са в координация с националните и европейски действия, свързани с осъществяване на тази важна за икономиката на страната трансформация. ДАНИИ координира приноса на отделни инициативи за изпълнението на целите и приоритетите на зеления преход в страната, свързани с научните изследвания и иновациите.

Планираните по Програмата инвестиции отразяват и приоритетите на европейската стратегия „A Green Recovery for the Blue Economy – Transforming the EU's Blue Economy for a Sustainable Future”¹, като един от стимулите за зеления преход. В този контекст мореплавателските и морските изследвания и иновации се разглеждат, като един от важните инструменти за постигане на амбицията на ЕС да стане неутрален по отношение на климата до 2050 г., за опазването и възстановяването на морските

¹ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on a new approach for a sustainable blue economy in the EU Transforming the EU's Blue Economy for a Sustainable Future COM/2021/240 final - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2021:240:FIN>

екосистеми и за превръщането на синята икономика в източник на идеи и действия за генериране на устойчиви иновации. Акцент се поставя върху използването на новите технологии за подобряване на устойчивостта и кръговостта на традиционни сектори като корабоплаването, рибарството и туризма; нововъзникващите сектори като сините биотехнологии, морската енергия и морската сигурност зависят от иновациите за самото си съществуване. Приоритет е поставен и върху ролята на иновациите в развитието на крайбрежните общности, които чрез тях могат да възстановяват или преобразяват своите икономики и да се превърнат в движещи сили на устойчивостта на местно ниво.

На национално ниво приоритетите на синята икономика и по-конкретно развитието на технологиите в синята икономика са залегнали в рамките на тематична област „Мехатроника” на ИСИС.

В контекста на европейския хоризонтален приоритет за цифрова трансформация интервенциите по ПНИИДИТ допринасят за:

- постигане на целта на Европейския съюз да защити и укрепи своя цифров суверенитет и да осигури стратегическа автономия в цифровото пространство, като същевременно популяризира общите ценности и укрепи основните свободи в Съюза, включително защита на данните и поверителност, безопасност и сигурност;
- прилагане на европейските ценности за цифрово включване чрез цифрови иновации и технологии за по-достъпен публичен сектор и по-достъпни социални и икономически дейности за гражданите.

За целта „Инвестиции за работни места и растеж“:

Таблица 1

Цел на политиката или Специфична цел на ФСП	Специфична цел или специален приоритет*	Обосновка (резюме)
ЦП 1 По-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа трансформация и регионална свързаност на ИКТ	<i>СЦ (i) развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на внедряването на модерни технологии</i>	[2 000 за всяка специфична цел или специален приоритет по ЕСФ+] Подкрепата в рамките на тази специфична цел ще адресира ниската продуктивност и незадоволително представяне на научноизследователската и иновационната система на страната, свързани с: - Недостатъчни публични и частни инвестиции в научноизследователската и развойна дейност, водещо до сравнително нисък иновационен капацитет на икономиката; -

		<ul style="list-style-type: none"> - Остаряла и неадекватна нормативна база; - Недостатъчни усилия за изграждане и поддържане на капацитет за провеждане на висококачествени и върхови фундаментални и приложни научни изследвания; - Ограниченото и неефективно сътрудничество между научните звена, висшите училища и бизнеса, резултиращо в ниски нива на участие в трансфера на технологии и знания и на комерсиализация на резултатите от научноизследователската и развойна дейност и иновациите; - Недостатъчно високи нива на интернационализация на екосистемата и непълноценното използване на ползите от участие в европейското и глобалното научноизследователско и иновационно пространство; - Слаби резултати в областта на иновационната дейност на предприятията - резултат от ниска конкурентоспособност и преобладаваща нискотехнологична структура на икономиката и недостатъчното развитие на научноизследователския потенциал на страната; - Продължаващи регионални различия в развитието на научния и иновационен потенциал и резултати. <p>Подкрепата ще бъде насочена към:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Създаване на условия за пълноценен принос на научните изследвания и иновациите за
--	--	---

		<p>развитие на общество и икономика, основани на знанието и иновациите.;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Създаване на система от стимули за ускорен трансфер на технологии и знание и комерсиализация на резултатите от научни изследвания; - - Изграждане и развитие на национална научноизследователска и иновационна екосистема, която развива регионалния научноизследователски и иновационен потенциал и намалява регионалните различия; - Развитие на човешкия капитал и равностойно интегриране в европейското и световно научно и иновационно пространство.
<p>ЦП 1 По-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа трансформация и регионална свързаност на ИКТ</p>	<p><i>СЦ (iv) развитие на умения за интелигентна специализация, индустриален преход и предприемачество.</i></p>	<p>Подкрепата в рамките на тази специфична цел адресира дефицитите в научноизследователската и иновационната система на страната, свързани с изоставането в развитието на човешките ресурси в областта на интелигентната специализация и предприемачески умения. Подкрепата е насочена към развитие на потенциала на научноизследователските организации и предприятия за пълноценно участие в процеса на предприемаческо откритие и развитие на уменията за комерсиализиране на резултатите от научните изследвания. Подкрепата е допълваща на интервенциите за развитие на човешкия капитал в рамките на <i>СЦ (i)</i></p>
<p>ЦП 1 По-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа</p>	<p><i>(ii) усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата, изследователските организации и публичните органи;</i></p>	<p>Подкрепата по тази цел ще адресира предизвикателствата, свързани с:- Наличието на фрагментирани, неструктурирани и оперативно несъвместими данни в публичния сектор;</p>

<p>трансформация и регионална свързаност на ИКТ</p>		<p>Нарастващият обем данни на национално ниво, в комбинация с технологичната промяна в начина, по който данните се събират, съхраняват и обработват, представлява двигател за растеж и иновации в обществото. Специален акцент в Програмата ще бъде поставен върху осигуряването на екосистемата на дигиталното общество с надеждни, налични, достъпни, сигурни, качествени и оперативно съвместими данни, в съответствие с изискванията на ОРЗД и действия за осигуряване на поверителност и контрол на данните. Съгласно целите на НПР БЪЛГАРИЯ 2030 акцентът на интервенциите пада върху оперативната съвместимост и моделите на данни, позволяващи разработването и внедряването на иновации и резултати от НИРД, проактивни публични услуги и продукти, иновативни продукти, процеси и бизнес модели, целящи ресурсна ефективност, разкриването на нови работни места, икономическия растеж, демографския ръст и намаляване на социалните различия.</p> <p>- Липса на всички елементи от екосистемата за управление, базирано на данните;</p> <p>Преминаването към управление, базирано на данни изисква надграждане на досегашните инициативи и създаването на нови условията за намиране, достъпност, оперативна съвместимост и повторна употреба на данните (FAIR Data). Предвидени са целенасочени действия за създаването на нови и надграждането на съществуващите условия за създаване/събиране, съхранения, обработка и разпространение на достъпни и качествени данни, чиято крайна функция е те да бъдат използвани и повторно използвани от всички заинтересовани потребители. Ще се изградят оперативно съвместими</p>
---	--	---

		<p>пространствата на данни, особено в ключови области, идентифицирани на европейско ниво; платформа за интелигентно управление, базирано на данните; инструментариум и технологични средства за работа с данни (лични, нелични, смесени; чувствителни; свързани данни, големи данни, отворени данни, пространствени данни и др.)</p> <p>- Липса на цифрова свързаност на висшите училища и научните организации и достъп до отворени данни и научни резултати;</p> <p>Фокус в рамките на приоритета е осигуряването на свободен и сигурен достъп до големи бази от качествени данни в полза на научноизследователските организации, гражданите и бизнеса, като същевременно ще се инвестира в стандарти, средства и инструменти за тяхното използване и повторно използване. При достъп до данни ще се спазват принципите за защита на личните данни, включително чрез псевдонимизация/анонимизация. Ще бъде осигурен максимален безплатен достъп до базите данни и, когато това не е възможно, ще бъде осигурен достъп до обобщена информация. Информацията ще бъде достъпна чрез публичната интернет мрежа чрез потребителски и машинен интерфейс.</p> <p>- Необходимост от дигитална промяна в системата на висшето образование, включително и чрез модернизация и повишаване на качеството във висшите училища, чрез дигитална трансформация и споделяне на ресурси</p> <p>Предложените дейности се фокусират върху прилагането на модерни системи за управление и контрол във висшите училища и създаването на стимули за структурна промяна в</p>
--	--	---

		<p>администрирането на висшите училища, включително чрез надграждане и интегриране на съществуващи електронни системи във ВУ и въвеждане на нови такива, включително свързани с по-ефективно управление на човешките ресурси. От изключително значение е и интегрирането на системите във ВУ с външни организации, включително с МОН, НАОА, НАЦИД и др., с които е необходим обмен на данни, както на национално, така и на европейско ниво. Една от водещите политики за повишаване на качеството във висшите училища е свързана с насърчаване на свързаността между висшите училища в страната и споделяне на общи ресурси за обучение и научни изследвания чрез изграждане на консорциуми за висше образование. Това ще бъде основен елемент за развитие на мрежата от висши училища в страната в подкрепа на повишаването на квалификацията на преподавателите и създаване на привлекателна среда за учене и развитие на научна дейност, както възпроизвеждане на умения в реална среда в подкрепа на обществото.</p> <p>- Недостатъчна сигурност в киберпространството, вкл. мрежовата и информационна сигурност;</p> <p>Сигурното киберпространство се превръща в двигател за търсенето и използването на ИКТ-базирани продукти и услуги както в публичния, така и в частния сектор. В тази връзка, в рамките на приоритета са предвидени редица действия за укрепване на капацитета на националните компетентни органи и секторните екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност, за киберзащита в ключови сектори и инфраструктури и изграждането на колаборативна среда за повишаване на партньорското доверие и</p>
--	--	--

		<p>сътрудничеството в областта на киберсигурността .</p> <p>С оглед превръщането на данните в основен капитал на обществото се предвиждат широкомащабни информационни и образователни кампании за насърчаване на културата за споделяне на данни и повишаване ползването на дигитални услуги.</p> <p>Всички предвидени интервенции по програмата в своята съвкупност ще допринесат за по-лесен преход към икономика и управление, базирани на данни, създаване на добавена стойност и изграждане на приобщаващо цифрово общество.</p>
--	--	---

* Специални приоритети според Регламента за ЕСФ+.

2. Приоритети

Позоваване: член 22, параграф 2 и член 22, параграф 3, буква в) от РОР

2.1. Приоритети, различни от техническа помощ

2.1.1. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 1: УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКАТА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И ИНОВАЦИОННА ЕКОСИСТЕМА

☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към социалните иновативни действия
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от Регламента за ЕСФ+*
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква л) от Регламента за ЕСФ+ ¹
☐ Това е приоритет, насочен към специфичната цел за градска мобилност, посочена в член 3, параграф 1, буква б), подточка viii) от Регламента за ЕФРР и за Кохезионния фонд
☐ Това е приоритет, насочен към специфичната цел за цифрова свързаност, посочена в член 3, параграф 1, буква а), подточка v) от Регламента за ЕФРР и за Кохезионния фонд

* Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.1.2.

2.1.1.1. Специфична цел² — повтаря се за всяка избрана специфична цел, за приоритети, различни от техническа помощ

СЦ (i) Развитие и повишаване на капацитета за научни изследвания и иновации и усвояване на съвременни технологии

2.1.1.1.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточки i), iii), iv), v), vi) и vii) от РОР;

Свързани видове действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка i) от РОР; член 6 от Регламента за ЕСФ+:

Текстово поле [8 000] Водещата цел на действията ³ в първия приоритет на програмата е засилване на приноса на научните изследвания и иновациите към по-високото икономическо и обществено

¹ В случай че ресурсите по специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква л) от Регламента за ЕСФ+, са взети предвид за целите на член 7, параграф 4 от Регламента за ЕСФ+.

² С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от Регламента за ЕСФ+.

³ Термините „интервенции“ и „действия“ се използват като взаимнозаменяеми в съответствие с чл.22, пар.3, буква г) от РОР и образа на програма (Приложение V).

развитие на страната. Фокусът на действията е върху укрепване на административния и научния капацитет на научните организации и висшите училища; засилване на сътрудничеството на научноизследователските организации и висши училища с бизнеса и индустрията; повишаване на ориентираността към пазарното търсене; скъсяване на пътя от научните изследвания до иновациите; внедряване и трансфер на нови технологии и знания, заедно с тяхната пазарна реализация и създаване на условия за интернационализация и увеличаване на дела на заетите в НИРД в публичния и частния сектор.

Действията са групирани в три приоритетни направления:

- Устойчиво развитие на националния капацитет за научни изследвания и иновации;
- Трансфер на технологии и знания; и
- Европейска интеграция и интернационализация.

В резултат от интервенциите по посочените направления се очаква да се повиши капацитета и продуктивността на научноизследователските организации, висшите училища и предприятията, свързана с развитието на приложни изследвания, иновации и технологии на базата на развитие на техния капацитет и развитието на успешни и устойчиви партньорства между тях в полза на икономическото развитие на страната, като същевременно се задълбочи интеграцията на българските организации в Европейското научноизследователско пространство.

Една от основните цели на политиката по взаимодействие на научите изследвания, иновациите и технологиите е създаването на устойчива национална научноизследователска и иновационна екосистема, която стимулира взаимодействието между трите сфери и обвързва основните участници в тях в обща система. Отправна точка в развитието и поддържането на балансирана екосистема е познанието за нея към момента, което позволява адекватно формулиране на целите и приоритетите в нейното бъдещо развитие. В основата на това познание и анализ стои картографиране (диагноза и анализ на състоянието) на основните участници в екосистемата, техният капацитет и нужди в развитието, основните линии и форми на взаимодействие между тях¹. Картографирането ще даде възможност да се анализират причините средата да не функционира като екосистема, а именно като мрежа от връзки, чрез които информацията, знанието и финансовите ресурси се обменят в системата с цел създаване на стойност, и ще допринесе и за установяване на единен модел от данни и показатели, даващи представа за състоянието и прогреса на екосистемата.

За програмата това упражнение е важно, защото ще позволи по-рационално, ефективно и фокусирано насочване на европейските инвестиции, като един от инструментите за развитие на националната научноизследователска и иновационна екосистема. Резултатите от картографирането и неговата последваща актуализация ще бъдат взети предвид при средносрочния преглед на програмата, а в случай на необходимост - и при изготвяне на предложения за нейната промяна.

Картографирането се фокусира върху изследване на **взаимодействието** между научните изследвания и иновациите и в този смисъл надгражда Националната пътна карта за

¹ държавни институции, предприемачи, инвеститори, изследователски организации, висши училища, клъстери, бизнес ангели, обучителни организации и организации за професионално развитие, организации на гражданското общество и др. имащи отношение към иновационното развитие на страната.

научна инфраструктура (НПКНИ) като обхваща и другите участници в екосистемата и задълбочено изследва същността на връзките между тях.

Водещи принципи за подбор на обектите, които да бъдат подкрепени по ПНИИДИТ, са: приносът към икономическото развитие на страната и създаването на продукти и услуги с висока добавена стойност; развитие на потенциала на съответния регион; високото качество на научните и иновационни продукти, които се създават, и участието и ролята в международни и европейски мрежи и програми.

Всички интервенции по този приоритет са фокусирани върху нива на технологична готовност над TRL 2. Конкретните нива на технологична готовност ще бъдат специфицирани на ниво процедура в зависимост от нейните цели и търсени резултати.

Важна част от ефективността и качеството на предвидената подкрепа е системата за оценка на проектните предложения и доверието в нейната независимост, експертност и безпристрастност. За целта ще бъде разработена методика за привличане и подбор на набор от висококвалифицирани и подбрани спрямо ясно дефинирани критерии и изисквания външни, независими, международно признати чуждестранни и български експерти, които да гарантират необходимото качество на оценителния процес. Подготовката на самия оценителен процес ще бъде основана на международно признати стандарти и изисквания. Експертите ще бъдат използван за оценка на проектни предложения, кандидатстващи за безвъзмездна финансова помощ. При подкрепата чрез финансови инструменти (ФИ) водеща роля ще има жизнеспособността на инвестицията, която ще бъде оценява от финансовите посредници, избрани от Холдинговия фонд.

Приоритетно направление 1: Устойчиво развитие на националния капацитет за научни изследвания и иновации

Приоритетно ще бъдат подкрепяни вече изградени и работещи звена за дейности, свързани с научни изследвания и иновации и създаването и внедряването на базирани на резултатите от НИРД разработки с високо качество. Предвижда се около 75% от финансирането да бъде заделено за същинските дейности за осъществяване на научни изследвания (експериментално развитие, индустриални изследвания, изграждане на научен и иновационен капацитет) и не повече от 25% да бъдат отделени за допълващи дейности, свързани с модернизация и обновяване на оборудването, необходимо за изпълнение на същинските дейности. За новоизграждащите се научноизследователски и иновационни инфраструктури, като напр. регионалните иновационни центрове, се предвижда до 60% от финансирането да бъде заделено за ново оборудване и инсталирането му в лабораториите, а останалото финансиране да бъде насочено към използването на новоизграденото оборудване за осъществяване на научни изследвания и иновации в тези звена. Задължителен компонент за предоставяне на подкрепата е наличие на ефективно сътрудничество с бизнеса.

Основните типове действия са:

Развитие на ЦВП и ЦК, изградени по ОП НОИР (2014-2020 г.). Основната цел на интервенцията е да осигури устойчивото развитие на ЦВП и ЦК като подпомогне тяхното преминаване в оперативна фаза, пълноценното им интегриране в научноизследователската и иновационна екосистема на страната и увеличаване на приноса им към интелигентната икономическа трансформация. Финансирането се предоставя за изпълнение на Програми за развитие и устойчивост с бизнес планове към тях. Програмите следва да представят, освен всичко останало, дългосрочната визия и приоритетите за развитие на съответния ЦВП или ЦК, в т.ч. по отношение на оптималната експлоатация на инфраструктурата и оборудването, сътрудничеството с бизнеса и

индустрията, управленския модел, изграждането на административен капацитет, развитие на човешки ресурси, управление на интелектуална собственост, управление на риска, насърчаване на спин-оф предприятия, привличане на частни и публични инвестиции, разпространение на резултатите и отворен достъп до тях, развитие на бизнес планове и др. Отправна точка при планиране и подготовка на указанията за предоставяне на подкрепата са стратегическите препоръки на Съвместния изследователски център (JRC) за бъдещото развитие на центровете. ЦВП и ЦК са конкретни бенефициенти по програмата.

Подкрепа за ключови научни инфраструктури и инфраструктурни проекти от НПКНИ извън ЦВП и ЦК. Подкрепата обхваща изпълнението на проекти в етап на зрялост с ясен принос към икономическото развитие на страната, регионите и тематичните области на ИСИС 2021-2027 г. Подкрепата обхваща изпълнението на Плана за изграждане след конкурс. Допустимите дейности включват: 1) подготовката за ремонт или изграждане на специфично помещение, закупуване на необходимото оборудване и апаратура, подготовката на човешките ресурси, изграждането на информационна среда за управление и достъп, създаването на бази данни, подготовката на приложения за обработка на бази данни, обучения и т.н.; 2) предоставянето на услуги от страна на изграждащите се научни инфраструктури (изградени на не по-малко от 50%), чрез изпълнение на научно-иновационни програми, ваучерни схеми и др.

Подкрепата е допълваща на подкрепата, осигурена от националния бюджет в изпълнение на НПКНИ и НПВУ (Програмата за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации и проекта за Повишаване на иновационния капацитет на БАН в сферата на зелените и цифровите технологии).

Допустими в отворените конкурси ще бъдат научните инфраструктури съгласно техните Програми за развитие и устойчивост и имайки предвид тематичните области на ИСИС и приоритетите на ЕС (напр. двоен преход).

Насърчаване на сътрудничеството между ЦВП, ЦК, обектите от НПКНИ и МСП чрез предоставяне на ваучери. Основната цел на интервенцията е да привлече бизнеса за по-широко използване на капацитета на научните организации в процесите на въвеждане на иновативни решения в тематичните области на ИСИС 2021-2027 г. Подкрепата е насочена към тези от българските малки и средни предприятия, които се нуждаят от професионално ноу-хау и специалисти, за да развият своя иновационен и НИРД потенциал. Фокусът е върху нива на технологична готовност от TRL 2 до TRL 4. Стойността на ваучера покрива разходите за консултантска подкрепа, възнаграждения за труда на изследователите, предпроектно проучване, използване на оборудване, материали и консумативи и др.

Развитие на регионалния иновационен капацитет чрез 1) изграждане на регионални иновационни центрове, 2) специализирана научноизследователска и иновационна инфраструктура в рамките на индустриални паркове и 3) пилотни инициативи, свързани с подкрепа на нови модели на взаимодействие между научноизследователските организации, висшите училища и бизнеса в съответния район. Интервенцията се прилага в отговор на предизвикателството за преодоляване на регионалните дисбаланси в развитието на научноизследователската и иновационна екосистема, намаляване на централизацията и концентрацията и стимулиране на социално-икономическото развитие на отделните райони на страната. Подкрепата се предоставя чрез използване на инструмента Интегриран териториален подход за дейности, заложен в Интегрираните териториални стратегии на ниво NUTS II.

Дейностите се включват в стратегиите при отчитане на резултатите от **картографирането на екосистемата, което** ще даде информацията относно идентифицираните нужди от подобни интервенции в конкретния район и рисковете от припокриване и насищане с други вече съществуващи обекти. Отчитат се местоположението, спецификата и ролята по отношение на тематичните области на ИСИС и нуждите на бизнеса, наличието на ЦВП и ЦК, научноизследователски инфраструктури от НПКНИ, дигитални иновационни хъбове, плановете за развитие на индустриалните паркове, подкрепата за изследователски университети и институтите на БАН в рамките на НПВУ и важноста на евентуална инвестиция за развитието на съответния район. Пилотните инициативи са предложени като възможност до степента, в която териториалните стратегии, свързани с реализацията на интегрирания териториален подход все още са в процес на разработване и в хода на тяхното финализиране могат да се появят предложения за нови модели на взаимодействие между научните организации, висшите училища и бизнеса на регионално ниво.

Разработване на единна информационна платформа за научни изследвания и иновации. Целта е да се създаде ясна единна комуникационна и информационна платформа, която да обслужва изпълнението на новата политика на взаимодействие на научните изследвания и иновациите. Модулите на платформата ще обхващат дейностите по: обмен на информацията относно възможностите за финансиране по национални и европейски инструменти за подкрепа на научни изследвания и иновации (ПНИИДИТ, националните научни и иновационни програми, РП „Хоризонт Европа“, НПВУ, ФНИ, НИФ и др.); улесняване на процеса на технологично представяне и намиране на партньорства за бъдещи покани; комуникация и взаимодействие между различните заинтересовани страни; експертна подкрепа при подготовката и изпълнение на проекти; осъществяване на контакт с националните контактни лица и събития на Националната контактна мрежа по РП „Хоризонт Европа“, публичност и комуникация на резултатите от проектите и др. Платформата ще разполага с функционалности, спомагащи за комерсиализация на резултати от НИ в бизнес среда и подпомагане на процеса на трансфер на технологии (участници, процес, аналитика) и ще предоставя връзка към платформата за обекти на индустриална собственост с действаща закрила на територията на България и ЕС, разработена от Патентното ведомство на РБ. Платформата ще свързва в реално време различните съществуващи вече бази данни и регистри в областта и ще има връзка с българския портал за отворена наука, съдържащ отворени данни и отворени публикации, свързани с авторите и различните организации. Това ще осигури свързаността между основните участници в системата за обмен на научна информация и знания, като се създаде цялостна система за управление и мониторинг на дейности в областта на научните изследвания и иновациите и вземане на стратегически решения. Платформата ще съдържа и модул за отчетността на научноизследователската дейност, имплементиране на помощни инструменти за академичното израстване и кариерното развитие на учените, оценяване на научноизследователската дейност на научните организации, като ще подпомага включването на учени и научноизследователски организации в национални и международни мрежи за обмен на знания и по-доброто им интегриране в европейското научноизследователско пространство. Публичната част на платформата ще предоставя и удобна за потребителите информация за ключови услуги предлагани от изследователите и организациите, нововъзникващи резултати от изследвания и знания.

Създаване на условия за споделянето и управлението на научноизследователските данни в съответствие с FAIR принципите и утвърждаването на отворената наука като стандартна практика при провеждане на научни изследвания. Интервенцията

ще бъде реализирана чрез надграждане на националната технологична платформа за отворен достъп до научна информация, поддържана от НАЦИД, чрез разширяване на възможностите ѝ за съхранение, обработка и обмен на научноизследователски данни в цифров вид и засилване на ролята ѝ като координиращо звено между участниците в процеса по споделяне и ползване на научна информация с отворен достъп. Фокус ще бъде поставен и върху развиване на умения и компетентности във връзка със съхранението, организирането и управлението на научноизследователски данни с отворен достъп в съответствие с FAIR принципите чрез организиране на обучения, семинари и конференции с представители на научноизследователската общност. Ще бъдат създадени необходимите предпоставки за интеграция и оперативна съвместимост на научноизследователските инфраструктури и е-инфраструктури със стандартите, технологиите и архитектурата на Европейския облак за отворена наука. Ще бъдат реализирани действия, насочени към популяризиране на отворената наука сред научноизследователската общност, включително запознаване на учените с ползите от споделянето с отворен достъп, управлението и сигурното съхранение на научни публикации и научноизследователски данни с цел поетапно утвърждаване на отворената наука като стандартна практика при провеждане на научните изследвания.

Създаване на условия за повишаване на видимостта на висококачествените научни резултати. Интервенцията цели повишаване на видимостта на научните резултати посредством осигуряване на отворен достъп до научни статии, публикувани в най-реномираните научни списания – първи квартал на списанията (Q1) според платформите WoS и Scopus. Съдържанието на списанията от Q1, включително и архивите им, е видимо само срещу абонамент. Същевременно, международните списания, отговаряйки на тенденцията за осигуряване на отворен достъп, дават възможност на изследователите срещу допълнителна такса да позволят отворен достъп до техните научни резултати. Често, научните резултати на българските изследователи остават достъпни за сравнително тесен кръг абонираните читатели, тъй като не могат да покрият допълнителната такса.

Подкрепата ще се реализира чрез прилагането на два механизма - закупуване на ваучери за свободен достъп от авторитетни международни издателства и възстановяване на разходите на ВУ и НО за отворен достъп до статии от първия квартал. Допълнително условие ще е основният автор на публикацията да е от България. Всички публикувани по този начин статии ще бъдат включени в отворения облак за наука. Правилата за разпределяне на ваучерите сред ВУ и НО, както и условията за възстановяване на разходите ще бъдат разработени от УО на ПНИИДИТ в диалог с целевите групи.

Финансовите ресурси, разпределени за Приоритетно направление 1, представляват 35% от общото разпределение на средства за Приоритет 1.

Приоритетно направление 2: Трансфер на технологии и знания

Основната цел на интервенциите в тази приоритетна област е да се осигури подкрепа за изграждане на функционираща система за трансфер на знания и технологии, която да подпомогне процеса на пазарна реализация на резултатите от научните изследвания и иновациите в индустрията. Основните типове дейности са:

Развитие на национален модел за трансфер на знания и технологии¹. Интервенцията цели създаването на национален модел за трансфер на технологии, който стъпва върху съществуващите към момента и предвидените за изграждане в рамките на НПВУ офиси за технологичен трансфер. Предвижда се изграждане на национален център, който да свърже в мрежа и да изгради ефективно взаимодействие и координация между отделните офиси за трансфер на технологии при запазване на тяхната оперативна самостоятелност. Центърът ще служи като единна точка за обмен на информация между офисите за технологичен трансфер и предприятията, предоставяне на насоки, консултации, обучение в областта, както и високопрофесионална експертиза в области, в които няма обособени специализирани офиси за трансфер на технологии. Изграждането на най-подходящия за страната ни модел, конкретните негови характеристики и взаимоотношения между участниците в него ще се основава на резултатите от картографирането на научноизследователската екосистема и провеждане на необходимите предпроектни проучвания за осъществимост.

Програми за сътрудничество за трансфер на технологии. Интервенцията стимулира развитието на капацитета за трансфер на знания и технологии от страна както на научните организации, така и на бизнеса в тематичните области на интелигентната специализация. Проектите се избират чрез конкурентен подбор и се оценяват от групата на външни независими оценители. Подкрепата ще покрива следните индикативни дейности, свързани с процеса на трансфер на знания и технологии: тестване за осъществимост, проектиране на процеси, прототипиране, формулиране, трансфер на нови материали и методи, подобряване и оптимизиране; демонстриране, пилотно производство и развитие на свързани бизнес приложения на тестваните и валидирани продукти и технологии; прехвърляне на експертни знания, умения и опит, обучение и наставничество, свързани с технологията и придобиването, защитата и експлоатацията на нематериални активи (продажба на патенти, лицензиране), използването на стандарти, оценка на техническия риск и др. Част от подкрепата ще бъде реализирана чрез фонд за технологичен трансфер. При подкрепа чрез ФИ водеща роля при подбора ще има финансовия посредник.

Програми за мобилност между индустрията и изследователски организации и висши училища. Действието е в подкрепа на останалите инвестиции в този подприоритет и е насочена към допълнително развитие на практическия капацитет свързан с повишаване на капацитета за технологичен трансфер на научните организации и за развитие на иновационния и технологичен потенциал на съответното предприятие. Програмите ще бъдат тематично профилирани в тематичните области на ИСИС. Целта на подкрепата е да бъде скъсен пътя на знанието към индустрията чрез придобиване на практически умения и знания в работна среда и усъвършенстване и улесняване на взаимодействието между науката и индустрията на базата на обмяна на специфични знания, умения и опит. Тази интервенция е част от цялостната логика на първи приоритет на програмата и се допълва с интервенциите в развитие на умения за интелигентна специализация. Действието е в допълняемост със схемите за привличане на водещи изследователи, заложили в Програмата за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации на НПВУ, както и с програмите за мобилност на Програма Образование 2021-2027 г.

¹ Отправна точка в създаването на тази инфраструктура са препоръките от WIPO Project: Assessment of the Status of Knowledge Transfer between Academic Institutions and Industry in the Republic of Bulgaria DRAFT ASSESSMENT REPORT AND RECOMMENDATIONS

Развитие на иновационни кълстери. Интервенцията е насочена към вече изградени иновационни кълстери, опериращи в тематичните области на ИСИС 2021-2027 г. и има за цел да подкрепи тяхното по-нататъшно развитие и пълноценно участие в научноизследователската и иновационна екосистема, като стимулира кълстерите да подобрят своя иновационен капацитет и капацитет за технологичен трансфер. Подкрепата покрива инвестиционни разходи в материални и нематериални активи и оперативна помощ, свързани с иновационни разработки и трансфера на знания и технологии.

Подкрепа на технологични и интензивни на знания спин-оф компании. Ще бъде предоставяно подпомагане на ЦВП, ЦК и други научноизследователски организации чрез финансов инструмент за трансфер и комерсиализация на технологии, който ще включва продукти както за ранния етап на развитие на спин-оф компаниите, така също и продукти за подпомагане на техните планове за комерсиализация на разработените технологии.

Подкрепа за създаването и развитието на индустриални старт-ъп системи, насочени към разгръщане високи нива на научни изследвания и иновации. Подкрепата ще бъде предоставена чрез финансов инструмент за трансфер на технологии и комерсиализация. Целта на подпомагането е стимулиране на процеса на разгръщане и акселерация на стартиращи компании около развити индустрии и кълстери, за високоефективно споделяне на ползите в областта на научните изследвания и иновациите и в полза на икономическото развитие на дадения сектор и регионите в страната.

Европейски цифрови иновационни хъбове (ЕЦИХ)¹. Интервенцията осигурява 1) допълващо съфинансиране от 50% за подкрепа на национално избрани и одобрени от ЕС европейски центрове за цифрови иновации, членове на европейска мрежа и 2) финансиране на проекти, успешно преминалите процедурата по селекция на ЕК и получили „Печат за високи постижения“. ЕЦИХ са следващото ниво на научно-иновационната инфраструктура и функционират като гишета, които помагат на компаниите да реагират динамично на цифровите предизвикателства и да станат по-конкурентоспособни. ЕЦИХ подпомагат компаниите чрез предоставяне на информация, консултации и услуги за подобряване на бизнес и производствените им процеси и създаването на продукти или услуги на базата на цифрови технологии. Проектите са в тематичните области на ИСИС 2021-2027 г. Интервенцията е в координация с останалите интервенции от тази програма и дейностите за цифровизация на предприятията по ПКПП. Проектите, получили „Печат за високи постижения“ от ЕК, но за които не е достигнало финансиране, ще могат да кандидатстват за подкрепа в рамките на Интегрирания териториален подход чрез включването им в Интегрираните териториални стратегии при отчитане на резултатите **от картографирането** и необходимостта от създаване на регионални иновационни инфраструктури в областта на дигитализацията, и избягване на рисковете от припокриване с другите интервенции, планирани в рамките на интегрирания подход.

Подобряване на капацитета за защита и експлоатация на правата върху интелектуалната собственост. Подкрепата в рамките на тази интервенция ще бъде в изпълнение на нова национална рамка на политиката за създаване, защита и комерсиализация на интелектуалната собственост, както и за стимулиране на дейности за

¹ European Digital Innovation Hubs (EDIHs) ще функционират като one-stop shops, които подпомагат компаниите динамично да отговарят на дигиталните предизвикателства и да станат по-конкурентоспособни - <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/edihs>

използване на интелектуални права с висока добавена стойност за организациите. Основните дейности, които ще бъдат финансирани са за:

- Развитие на капацитет в сферата на интелектуалната собственост във връзка с комерсиализация на научни резултати от предприятията, научните организации и висши училища и патентната активност на европейско ниво; въвеждането на нови модели и форми за развитие и защита на интелектуалната собственост и повишаване на ефективността на услугите, предоставяни от Патентното ведомство (напр. обучения на МСП и представители на бизнеса, предоставяне на услугата „Предварително проучване на интелектуалната собственост“ (IP-Pre-diagnostic service/IP Scan) и др.), сътрудничество с Европейското патентно ведомство по отношение на политиката в тази сфера;

- Изграждане на информационен център/IP Help Desk, който ще предоставя информация за наличните услуги на Световната организация за интелектуална собственост (СОИС), Европейското патентно ведомство (ЕПВ) и Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост в областта на интелектуалната собственост (СЕИС), в областта на закрилата и управлението на индустриалната собственост, които са от полза на заинтересованите страни. Ще се предоставя достъп до глобални бази данни и свързани с тяхното използване материали за съответните услуги. IP Help Desk ще предоставя също и информация за възможностите за участие по програми за подкрепа и финансови схеми на национално и международно равнище. Услугата ще е насочена и съобразена с нуждите на изследователи, изобретатели, предприемачи, малки и средни предприятия, и ще цели да ги стимулира да използват интелектуалната си собственост за създаване и развитие на конкурентоспособни иновации.

Интервенцията ще бъде изпълнявана чрез предоставяне на институционална подкрепа на ДАНИИ в партньорство с Патентно ведомство.

Финансовите ресурси, разпределени за Приоритетно направление 2, представляват 40% от общото разпределение на средства за Приоритет 1.

Приоритетно направление 3: Европейска интеграция и интернационализация

Основната цел на направлението е повишаване на интернационализацията и увеличаване дела на участие на страната в Рамковата програма на ЕС „Хоризонт Европа“ чрез осигуряване на набор от действия за укрепване и укрепване и развитие на капацитета на страната в тази сфера. Действията гарантират осигуряване на полезно взаимодействие и синергия между приоритетите на Рамковата програма и Европейския фонд за регионално развитие, като се ползват механизмите за алтернативно и кумулативно финансиране на дейности, свързани с осигуряване на връзката на Стратегията за интелигентна специализация с високите постижения в областта на научните изследвания и иновациите. От друга страна, чрез подкрепеното по ЕФРР развитие и укрепването на регионалните и местните екосистеми за научни изследвания и иновации, създаването на мрежи и икономическа трансформация се осигурява възприемането на резултатите и разгръщането на нови технологии и новаторски по-благоприятни за климата решения от Рамковите програми.

Чрез реализирането на тези действия българските научни организации, висши училища и предприятия ще участват по-пълноценно в процесите на създаване, разпространение и трансфера на върхови знания с високо качество и висококачествени технологии в рамките на Европейския съюз, привличането и обмяната на таланти на всички равнища и задълбочаване на връзките на сътрудничество. Ще се търси насърчаване на всички форми на иновации, включително водещите до пробив иновации, насърчаване на пазарното

внедряване на новаторски решения и оптимизиране на направените инвестиции за по-голямо въздействие в рамките на Европейското научно пространство и намиране на устойчиви решения за икономиката и обществото на Съюза.

В съответствие със заложените принципи и възможности за постигане на синергия в подкрепата за научни изследвания и иновации по Рамковата програма и по Европейския фонд за регионално развитие като най-подходящи типове действия са определени:

Финансиране за проекти, получили „Печат за високи постижения“ в конкурсите по:

- Европейския съвет по иновации (ЕСИ). Подкрепата осигурява национално финансиране за изпълнение на иновативни проектни предложения на МСП или малки предприятия със средна пазарна капитализация, получили „Печат за високи постижения“ в тематичните конкурси на ЕСИ и попадащи в тематичните области на ИСИС. Съгласно чл.15 от Регламента за РП „Хоризонт Европа“¹ проектите ще получат подкрепа, ако отговарят на всяко едно от следните условия: i) били са оценени в рамките на покана за представяне на предложения по РП „Хоризонт Европа; ii) отговарят на минималните изисквания за качество съгласно същата покана за представяне на предложения; и iii) не са финансирани в рамките на същата покана за представяне на предложения единствено поради бюджетни ограничения. Държавна помощ, предоставена за такива научноизследователски и иновационни проекти, които се изпълняват от МСП, се счита за съвместима с вътрешния пазар и е освободена от изискването за уведомяване при определени условия. Подкрепата допълва инвестициите, заложи в Стълб 1, операция 1 от Програмата за ускоряване на възстановяването и трансформацията на икономиката чрез наука и иновации по НПВУ. Основната демаркационна линия е периодът на финансиране - действията по НПВУ обхващат проектите, наградени с „Печат за високи постижения“ 2021-2023 г., докато подкрепата, предвидена по тази интервенция, обхваща проекти, наградени с „Печат за високи постижения“ 2024-2026 г.;

- Европейския научноизследователски съвет (ЕНС), което се очаква да насърчи участието на български учени в конкурсите по ЕНС. В същото време се планира предоставяне на национално финансиране по схемите „*Visiting Research Fellowships*“, „*ERC Mentoring Initiative*“ и др.

- Подкрепа на дейности „Мария Склодовска - Кюри“, което се очаква да доведе до повишаване на научноизследователския и иновационен капацитет на съответните организации, повишаване на сътрудничеството с бизнеса и индустрията, привличане и задържане на висококвалифициран човешки капитал и др.

Повишаване на участието на български научни организации, висши училища и МСП в РП „Хоризонт Европа“, укрепване на техния научен, иновационен и/или административен капацитет чрез:

- Участие в европейски партньорства. Ще се осигури (1) национално съфинансиране за участие на български организации в покани за набиране на проектни предложения по съответните европейски (институционализирани и съвместно финансирани) партньорства по РП „Хоризонт Европа“, в които

¹ РЕГЛАМЕНТ (ЕС) 2021/695 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 28 април 2021 година за създаване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“, за определяне на нейните правила за участие и разпространение на резултатите и за отмяна на регламенти (ЕС) № 1290/2013 и (ЕС) № 1291/2013

България участва, (2) подкрепя за участието на български научни организации, висши училища и МСП в паневропейски представителни организации, срещи, конференции и др., свързани с изпълнението на съответните европейки партньорства, в т.ч. членски внос. Координацията на участието на България в европейските партньорства ще се изпълнява от Съвета за интелигентен растеж (СИР);

- Укрепване на сътрудничеството с Европейския институт за иновации и технологии (ЕИТ), чрез подкрепа за изпълнението на съвместни дейности, съгласно Меморандума между ЕИТ и МОН, и за участие в Общностите на знанието и иновациите (KICs) с цел изграждането устойчиви екосистеми за иновации, иновационни и предприемачески умения в перспективата на учене през целия живот, включително повишаване на капацитета на висшите училища; нови решения за пазара с цел справяне с глобалните предизвикателства; полезни взаимодействия и добавена стойност в рамките на Програмата;

- Осигуряване на допълващо финансиране на проекти по компонент „Разширяване на участието и разпространяване на високи постижения“. Ще се подкрепят проекти, получили висока оценка над праговете при кандидатстване по поканите за формиране на екипи (Teaming for excellence) на компонента за създаване на нови Центрове за върхови постижения или надграждане/осъвременяване на съществуващи такива.. Целта е да се преодолеят различията с останалите страни и изоставането в представянето на научноизследователската и иновационна система на страната като се подпомогне създаването на критична научна маса и центрове за върхови постижения с достатъчно високо ниво на компетентност. Действието е продължение на подкрепата, осигурена за създаването на два центъра за върхови постижения по ОПНОИР;

- Национално финансиране на проектни предложения по „Изграждане на връзки (туининг)“ (Twinning), които са получили висока оценка в процеса на оценяване от страна на Европейската комисия, но не са получили европейско финансиране по РП „Хоризонт Европа“ поради недостиг на средства в бюджета на схемата. Това е продължение на успешната Национална програма „Европейски научни мрежи“ и на схемата по ПВУ, като ще бъдат подкрепени проекти, попадащи в приоритетите на ИСИС и на ЕС, чиято оценка е публикувана след 2023 г.;

- Национално финансиране на проектни предложения по „Катедри на ЕНП“ (ERA Chairs), които са получили висока оценка в процеса на оценяване от страна на Европейската комисия, но не са получили европейско финансиране по РП „Хоризонт Европа“ поради недостиг на средства в бюджета на схемата. Това е продължение на схемата по НПВУ, като ще бъдат подкрепени проекти, попадащи в приоритетите на ИСИС и на ЕС, чиято оценка е публикувана след 2023 г.

За успешното реализиране на посочените действия е необходимо цялостно укрепване и развитие на националния капацитет за участие в Рамковата програма чрез подкрепа за дейността на националната контактна мрежа (НКМ) по отношение на информиране и повишаване на осведомеността; подпомагане, експертно консултиране и обучение, изграждане и развитие на партньорства и др. За целта ще се ползва както подкрепата за насърчаване на дейностите на националните звена за контакт по РП „Хоризонт Европа“, така и други механизми на национално ниво и/или Инструмента за техническа подкрепа на ЕС.

Финансовите ресурси, разпределени за Приоритетно направление 3, представляват приблизително 23 % от общото разпределение на средства за Приоритет 1.

Синергия и допълване с други програми и инструменти

Комплексният подход към устойчиво развитие на научните изследвания, иновациите и цифровизацията предвижда Програмата да осигури ключова допълняемост и синергия със стратегически документи и програми за развитие на научните изследвания, образованието, икономиката и цифровизацията на национално и европейско ниво.

Водещият подход при осигуряване на допълване и координация с Програма Конкурентоспособност и иновации в предприятията и Програма Образование е максимизиране на приноса към интелигентната трансформация на българската икономика.

Програма Конкурентоспособност и иновации в предприятията 2021-2027 г. (ПКИП)

Фокусът на ПНИИДИТ е добавената стойност от съвместната дейност на изследователски звена, предприятия и други елементи на екосистемата, споделеното използване на резултатите от научната дейност и иновациите и отворените иновации в полза на икономическото развитие.

ПНИИДИТ ще осигури устойчивото развитие на националната и регионални научноизследователски и иновационни екосистеми, с което ще гарантира създаването на благоприятни условия и среда за разгръщане на иновативния потенциал на българските предприятия, като улесни осъществяването на връзката с научните среди и достъпа им до висококачествени научни разработки и инструменти за трансфер на знания и технологии към тях, разшири участието им в национални и европейски мрежи и партньорства и повиши капацитета им за интелигентна специализация и осъществяване на процесите на икономическата трансформация. ПКИП, от своя страна, ще допринесе като отговори на нуждите на отделните икономически оператори за повишаване на тяхната конкурентоспособност и растеж чрез развитие на тяхната вътрешнофирмена иновационна дейност и подкрепа за въвеждане на нови услуги, решения и продукти, които не са базирани на НИРД. Подкрепата за мобилност между индустрията и изследователски организации и висши училища по ПНИИДИТ се допълва с дейността за развиване на иновационния капацитет в предприятията чрез привличане на чуждестранни изследователи в процеса по разработване на НИРД и иновации по ПКИП. Подкрепата за спин-оф компании и създаването и развитието на индустриални старт-ъп системи чрез Фонд за технологичен трансфер по ПНИИДИТ се допълва от действия за създаване на нови и развитие на иновативни предприятия чрез фонд „Иновации в предприятията“ по ПКИП.

По отношение на интервенциите за **защита правата по индустриална собственост** ПКИП осигурява подпомагане и съдействие за защита на правата на индустриална собственост на нивото на отделните предприятия.

Ще бъдат приложени координирани и интегрирани действия по отношение на бъдещото развитие на индустриалните паркове, като ПНИИДИТ ще се съсредоточи приоритетно върху подкрепата за специализирана научноизследователска и иновационна инфраструктура в рамките на индустриалните паркове, а ПКИП ще осигури подкрепа за покриване на инвестиционните нужди на предприятията в парковете и във функционална близост до тях. По Програма „Развитие на регионите“ (ПРР) ще се подкрепят партньорства между общини и инвеститори за изграждане и развитие на индустриални

паркове, както и действия за насърчаване на икономическата активност чрез инвестиции в техническа инфраструктура.

Програма Образование 2021-2027 г. (ПО)

Инвестициите в рамките на ПНИИДИТ са в синхрон с усилията по ПО за модернизиране на програмите на висшето образование и развитието на компетентности и умения, въвеждане на дуално образование и професионално ориентиране на студентите, с което ще се осигури захранване на научноизследователската и иновационна система с висококвалифицирани кадри.

Подкрепата по ПНИИДИТ за мобилност между индустрията и изследователски организации и висши училища ще се допълва от подкрепа по ПО за проектна докторантура. Проектната докторантура е насочена към подпомагане на професионалното развитие на докторанти за провеждане на докторантури, пряко свързани с актуални нужди на конкретни икономически сектори, бизнеси и работодатели, приоритетно насочени към Индустрия 5.0, зеления преход, син растеж и тематичните области на ИСИС.

Други национални и европейски програми и инструменти

Инвестициите по ПНИИДИТ за подкрепа на научноизследователските обектите и интернационализация са допълващи по отношение на националните средства за изграждането на качествена и производителна научна инфраструктура в съответствие с Националната пътна карта за научна инфраструктура, както и разширяване на международното сътрудничество чрез участие в тематични проекти и мрежи.

Подкрепата за развитие на капацитета на националната научноизследователска и иновационна екосистема по ПНИИДИТ се допълва от възможностите, които Рамковата програма за научни изследвания и иновации на ЕС предоставя допринасят за ангажирането на български университети, научни инфраструктури и иноватори в мащабни международни проекти и сътрудничество с водещи европейски организации за постигане на измерими резултати в процеса на развитие на европейския научен капацитет и повишаване на конкурентоспособността на европейската икономика.

Интервенциите по ПНИИДИТ, свързани с развитие на човешките ресурси в областта на научните изследвания и иновациите се допълват от възможностите за обмен на учени и специалисти по програма „Мария Склодовска - Кюри“ на Рамковата програма за научни изследвания и иновации на ЕС, възможностите за студенти и специалисти да се развиват професионално и да си сътрудничат със свои чуждестранни колеги по утвърдени и успешни програми като COST и Еразъм+, както и допълвайки възможностите и подпомагането предоставени от Националните научни програми за млади учени „Петър Берон. Наука и иновации с Европа“ , „Вихрен“ и др.

Национален план за възстановяване и устойчивост (НПВУ)¹.

Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации.

Интервенциите са организирани в три стълба.

¹ Текстът е допълнен с детайлно описание на основните линии на допълване и демаркация между инвестициите по двата инструмента, представени в табличен вид, като приложение към настоящия проект на ПНИИДИТ

Първи стълб е насочен към укрепване на научноизследователския и иновационен потенциал и ускоряване на интернационализацията на националната иновационна екосистема чрез две операции – първо, изпълнение на проектни предложения на иновативни малки и средни предприятия (МСП), получили знака за качество „Печат за високи постижения“ по конкурсите на Европейския съвет по иновациите и второ: изпълнение на проектни предложения в направление „Разширяване на участието“ на РП „Хоризонт Европа“ с цел укрепване на научноизследователския и иновационен капацитет на българските държавни висши училища и научноизследователски организации. Операциите осигуряват синергия с Рамковата програма на Европейския съюз за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ (2021 – 2027 г.) – водещата европейска инициатива за подкрепа на научните изследвания и иновациите в целия Съюз. Тези операции са в допълнение и синергия със заложените инвестиции за интернационализация на Програмата. Основната разделителна линия е времевият обхват на двата инструмента и съответствието с тематичните области и приоритети на ИСИС

Втори стълб е свързан със създаването на мрежа от изследователски университети, целящо изграждането на цялостна система във висшето образование за разработване и трансфер на знания, включващ университети, стартиращи иновационни компании, спиноф и спинаут компании с ясно поет партньорски ангажимент, съпътствано от ясно изразени стимули за развитие на практически насочени и обвързани с нуждите на бизнеса докторски програми, с кариерен фокус и пряка насоченост към комерсиализация на резултатите от научната и развойна дейност. Целта на интервенциите в този стълб е да пробира национален модел за развитие на изследователските университети, който позволява на висшите училища да преминат на един следващ етап от своето развитие и да се превърнат в пълноценни участници в научноизследователската и иновационната екосистема чрез: 1.) използване и усилване на научноизследователския капацитет и подготовка на висококвалифицирани и подготвени личности, допринасяйки за генерирането на ново знание, разработване на иновации и конкурентни технологии, както и споделяне на научноизследователска инфраструктура между ВУ, БАН и ССА; 2.) засилване на връзката с индустрията и формиране и разпространение на предприемачески дух, създаване на устойчиви връзки с бизнеса за въвеждане на иновации в индустрията или за създаването на нови продукти, услуги и технологии, както и за съвместно решаване на глобални, социални и технологични предизвикателства; и 3.) развиване и задълбочаване на качеството и специализацията на изследванията, включително чрез създаване на тематични коалиции помежду им и съвместно с други научни организации (БАН, ССА и други) за споделяне на ресурси и знания в отговор на нуждите на икономиката. Фокусът е поставен върху изграждането на капацитет на изследователските университети и пробиране на националния модел за тяхното развитие. Координацията на действията между двете програми ще бъде осъществявана от ДАНИИ, като допълнението и демаркацията ще бъдат детайлно прилагани на ниво отделна процедура за предоставяне на подкрепа. Действията по ПНИИДИТ допълват тези интервенции основно в частта технологичен трансфер, като дават възможност на изследователските университети да се включат в бъдещия национален модел за трансфер на технологии и програмите за неговото финансиране след 2026 г. Те са в координация с програмите за мобилност на учени и изследователи, както и действията, свързани с уменията за интелигентна специализация.

Интервенциите в **Трети стълб** са насочени към създаване на **единен портал (one-stop-shop)** за насърчаване на интензивното на знания предприемачество. Мярката има следните цели – първо да се осигури устойчивост и мултиплициране на резултатите от първите два стълба, като се предоставят конкретни инструменти за превръщането на

подобрения иновационен потенциал на организации и отделни учени и предприемачи в пазарно- и бизнес- пригодни продукти и услуги. Втората цел е да се премахнат съществуващите административни пречки (bottlenecks) за стартиращия бизнес, като се улесни и оптимизира процеса на планиране и предоставяне на административни услуги. Третата цел е да се подобри жизнеспособността и успеваемостта на стартиращите предприятия и иновативните МСП като се разшири тяхната видимост към пазара и участниците в иновационната и предприемаческата екосистема в страната и в международен план. Четвъртата цел е да се извърши картографиране и постоянна актуализация на информацията относно състоянието, мотивацията и очакванията на националната предприемаческа и иновационна екосистема, включително стартиращи предприятия, иновационни центрове, акселератори, хъбове, клъстери, венчър фондове, мрежи и др. участници в нея. *Петата* цел е да се привлекат иновативни МСП, предприемачи и широк кръг от участници в предприемаческата екосистема за улеснено достигане до тези групи като целева аудитория на текущи и последващи комуникационни политики и кампании на национално и европейско равнище. За постигането на тези цели в рамките на третия стълб на Програмата се предвижда създаването на единен портал (one-stop-shop), който да изпълнява ролята на онлайн платформа за българската предприемаческа и иновационна екосистема, включително с достъп и за чуждестранните предприемачи и рискови инвеститори, интересувани се от България. Порталът ще служи като притегателно място както за местни иновативни стартиращи предприятия, така и за чуждестранни иноватори, с интерес да развият бизнес в България. Ролята на този one-stop-shop ще е и да увеличи видимостта на иновативните компании с висок потенциал както към пазара, така и към инвеститорите у нас и в чужбина, гарантирайки им повече възможности и по-добри шансове за финансиране (особено дялово и грантово). Тази платформа ще се явява интегриран и многопластов инструмент, с който да се реализират посочените по-горе цели.

Планираните инвестиции допълват предвиденото в ПНИИДИТ подпомагане за изграждане и развитие на национална научноизследователска и иновационна екосистема. Изследователските университети са едно от липсващите звена в нея, отсъствието на което пречи за нейното пълноценно развитие. Програмата предвижда инвестиции в пълноценно използване и развитие на съществуващите звена от нея и създаване на нови такива при доказана нужда, ясен фокус върху изграждането на устойчиви партньорства с бизнеса, трансфер на технологии и права на интелектуална собственост. Неизменна част от инвестициите са стимулите за развитие на човешкия потенциал, чрез участието в съвместни програми с индустрията и интернационализация на резултатите от научноизследователската и развойна дейност, както чрез допълващо подпомагане за засилване на участието на страната в РП „Хоризонт Европа“, така и чрез създаване на необходимите предпоставки и развитие за пълноценно участие в Европейското изследователско и иновационно пространство. Действията, свързани със създаване на единен портал (one-stop-shop) за насърчаване на интензивното на знания предприемачество, насочени към изграждането на съвременна национална старт-ъп и предприемаческа екосистема, допълват действията за изграждане на научноизследователската и иновационна екосистема, като позволяват да се получи максимален ефект от взаимодействието между двете системи. Тези интервенции допълват и предвидената в Програмата единна информационна платформа за научни изследвания и иновации. В хода на разработването на двете платформи ДАНИИ ще осигури липсата на припокриване между двете.

Другият проект от НПВУ, с който имат допирни точки интервенциите в първи приоритет на ПНИИДИТ е проектът на БАН, **свързан с повишаване на нейния иновационен**

капацитет в сферата на зелените и цифровите технологии. Проектът е насочен към засилване на иновационния капацитет на БАН и активно участие в националната научноизследователска и иновационна екосистема с оглед на ускоряване на икономическата трансформация на страната. Дейности включват инвестиции в инфраструктурни подобрения; придобиване и разработване на технологии и развитие на човешкия капитал. Заложените дейности се допълват с инвестициите по ПНИИДИТ, свързани с подкрепа на ЦВП и ЦК и обекти от НПКНИ, изграждането на регионални иновационни центрове, програмите за мобилност, инвестициите в технологичен трансфер и националната платформа в тази сфера, действията, свързани с развитие на умения за интелигентна специализация, както и в някои от действията, заложи в втори приоритет, касаещи инвестициите в отворена наука, данни и киберсигурност. Основната разделителна линия е тематичният фокус на инвестициите в НПВУ – зелен преход и дигитализация, допълнен с времеви обхват – до 2026 г.

В рамките на НПВУ, Програма за публична подкрепа за развитие на индустриални зони, паркове и сходни територии и привличане на инвестиции е предвидена подкрепа за 1) изграждане на инфраструктура (довеждаща, зелена и иновативна, специализирана и социална инфраструктура), 2) скъсяване на веригите за доставка и реиндустриализация, 3) подготовка на терени за инвестиция или прилежащи терени за достъп до площадката и 4) индустриални инвестиционни проекти, свързани с дейности по опазване на околната среда, ВЕИ и дигитализация. Потенцилна област на допълване с дейности по ПНИИДИТ съществува по отношение на предвидената по НПВУ подкрепа за специализирана инфраструктура, при която ще се финансират СМР дейности във връзка с осъществяване на научно-изследователска и развойна дейност, иновации и технологичен трансфер, лаборатории за изпитвания и тестове при заявен интерес от страна на предприятията. Подкрепата по ПНИИДИТ за специализирана научноизследователска и иновационна инфраструктура в индустриалните паркове разглежда изграждането на подобна инфраструктура през призмата на цялостното развитие на националната и регионална научноизследователска и иновационна екосистема и в този смисъл изграждането на липсващи елементи от екосистемата, в т.ч. специализирана инфраструктура в парковете, ще е възможно само **въз основа на резултатите от извършеното картографиране**, при отчинане на съществуващи в близост подобни структури като ЦВП, ЦК, други обекти от НПКНИ, регионални иновационни центрове, технологични паркове, офиси за технологичен трансфер и др. Предвидените по ПНИИДИТ действия ще се реализират в периода след 2025 г. и ще вземат предвид резултатите от изпълнението на сходната дейност по НПВУ.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от POP:

Текстово поле [1 000]

Центрове за върхови постижения, центрове за компетентност, изследователски организации, висши училища, предприятия, включително спин-оф компании и стартиращи компании, иновационни клъстери, офиси за технологичен трансфер, индустриални паркове, консорциуми, институции и ведомства, работещи в областта на научноизследователската и иновационна дейност, защитата на индустриалната и интелектуалната собственост.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от POP и член 6 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [2 000]

Посочване на специфичните целеви територии, включително планирано използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от РОР

Текстово поле [2 000]

Действията, предвидени на регионално ниво за развитието на научноизследователската и иновационна екосистема включват избор между индикативен набор от дейности, който ще се осъществява на база специфичните нужди за развитие на конкретния район, заложен в интегрираните териториални стратегии и резултатите от извършеното картографиране на научноизследователската и иновационна инфраструктура. Типовете дейности включват: 1) създаването и развитието на регионални иновационни центрове; 2) изграждане и създаване на специализирана научноизследователска и иновационна инфраструктура като част от развитието на индустриални паркове; 3) подкрепа за проекти за изграждане на регионални дигитални хъбове, успешно преминалите процедурата по селекция на ЕК и получили „Печат за високи постижения“; 4) пилотни инициативи, свързани с подкрепа на нови модели на взаимодействие между научноизследователските организации, висшите училища и бизнеса в съответния район; и 5) подкрепа за иновационни клъстери. Интервенциите, свързани с индустриални паркове имат за цел изграждането на атрактивна среда за реализация на привлечените инвестиции които почиват на икономическа логика. Подкрепата за изграждане на научноизследователска и иновационна инфраструктура в тях ще се предоставя само след ясно доказана от картографирането на научноизследователската и иновационна екосистема нужда. Планираните инвестиции ще отчитат потенциалната роля, капацитет, принос и полза на всяко едно от вече изградените звена и инфраструктури към развитието на индустриалния парк – от центровете за компетентност през София Тех Парк и другите обекти от НПКНИ. Целта е европейските средства да бъдат насочвани и използвани за целите на развитието на индустриалните паркове на базата на рационални избори и информация, за да бъдат използвани целево и ефективно.

Дейностите ще се реализират чрез подхода за Интегрираните териториални инвестиции (ИТИ), съгласно чл. 22 (а) от Регламента за общоприложими разпоредби за периода 2021-2027 г.(РОР). Подкрепените действия трябва да отговарят на целите и приоритетите за развитие, определени в съответните интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите NUTS 2 (подход отдолу нагоре) и картографирането на нуждите, извършени на национално ниво за развитието на научноизследователската и иновационна екосистема (подход отгоре надолу). В рамките на подхода ИТИ ще бъде подкрепено прилагането на концепции за ИТИ. Концепциите включват набор от взаимно свързани и допълващи се (интегрирани) проектни идеи, насочени към територии с общи характеристики и или потенциал за развитие и включващи най-подходящата комбинация от ресурси и действия, които да се използват за постигане на конкретна цел или приоритет на местно ниво. Концепциите за ИТИ ще се прилагат чрез партньорства, включващи широк кръг заинтересовани страни и участници в социално-икономическия живот на конкретната територия. Източниците на финансиране за отделните проекти, включени в концепциите за ИТИ, са различни и включват програми, съфинансирани от ЕФРР, ЕСФ +, ЕЗФРСР, финансови инструменти, държавни и общински бюджети, собствени средства и други.

Изпълнението на отделните проекти ще се извършва координирано, съчетавайки действията по ПНИИДИТ за интелигентна трансформация с интервенциите на регионално ниво по останалите програми на политиката за сближаване. По този начин

подкрепата за регионални иновационни центрове и специализирана научноизследователска и иновационна инфраструктура в индустриалните паркове ще бъде допълнена от подкрепа за развитието на иновационния капацитет на предприятията в и около индустриалните паркове и тяхното развитие, растеж и интернационализация по ПКИП. Инфраструктурните действия за насърчаване на икономическа дейност на територията на общините, включително техническа инфраструктура за развитие на бизнес и индустриални паркове, ще бъдат подкрепени от Програма „Развитие на регионите“. При необходимост горепосочените действия ще бъдат допълвани от действия, насърчаващи партньорството между образователни институции, социални и икономически партньори по Програма „Образование“ и социални действия по Програма „Развитие на човешките ресурси“.

Междурегионални, трансгранични и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от POP

Текстово поле [2 000]

Планирано използване на финансови инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от POP

Текстово поле [1 000]

В рамките на настоящия приоритет се планира използването на финансови инструменти, с което да се увеличи размера на инвестициите чрез прилагане на нови модели на финансиране в областта на научните изследвания и иновациите. Особено важна в тази насока е подкрепата чрез ФИ за трансфер на знания и технологии, активна комерсиализация на резултатите от научни изследвания, интелектуалната собственост и нейното управление като основен инструмент за трансфер на знания и генериране на приходи. Използването на финансови инструменти в рамките на този приоритет се очаква да доведе до по-голяма ефективност и ефикасност на финансирането, поради прилагането на по-близък до пазара подход на оценка на иновативността и икономическата приложимост на резултатите от научни изследвания.

Изследваният опит в прилагането на ФИ в областта на научните изследвания и иновациите на ниво ЕС, както и характера на видовете дейности, към които са насочени финансовите инструменти, показват като най-подходящи форми за структуриране на финансови инструменти по ПНИИДИТ рисковите такива, а именно дялови и квази-дялови инвестиции. Получатели на помощта ще бъдат спин-оф компании, стартиращи високотехнологични предприятия и предприятия, базирани на знанието като част от индустриални стартъп системи. Ще се подкрепя трансфера на знания и технологии и превръщането на научните разработки в пазарно приложими продукти и технологии, както и управлението и използването на права по интелектуална собственост. Подкрепа ще се предоставя за инвестиции, попадащи в областите на интелигентна специализация съгласно ИСИС 2021-2027.

При разработване на инвестиционната стратегия за прилагане на ФИ по програмата ще се обследват възможностите за прилагане на комбинирана подкрепа на БФП и финансови инструменти, включително в рамките на една операция, при което размерът на БФП не надвишава средствата по финансовия продукт и операцията се изпълнява по правилата за финансови инструменти.

От гледна точка на механизма за управление на финансовите инструменти като най-удачен се счита механизмът под споделено управление. В съответствие със сега

действащите разпоредби на ЗУСЕСИФ управлението на всички финансови инструменти в страната, съфинансирани от ЕСИФ, се осъществява от „Фонд мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД.

2.1.1.1.2. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) от РОР, член 8 от Регламента за ЕФРР и за КФ

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел (цел „Растеж и заетост“) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория регион	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029)
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 05	Нови подкрепени предприятия	Предприятия		25
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCO 05	Нови подкрепени предприятия	Предприятия		30
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 06	Изследователи, работещи и в подпомагани научноизследователски бази	Годишни еквиваленти на пълна заетост		111
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCO 06	Изследователи, работещи и в подпомагани научноизследователски бази	Годишни еквиваленти на пълна заетост		202

П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 07	Научноизследователски институции, участващи в съвместни научноизследователски проекти	Научноизследователски институции		29
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCO 07	Научноизследователски институции, участващи в съвместни научноизследователски проекти	Научноизследователски институции		21
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 08	Номинална стойност на оборудването в научноизследователска дейност и иновации	Евро		56 200 000
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCO 08	Номинална стойност на оборудването в научноизследователска дейност и иновации	Евро		31 471 429
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развити	RCO 10	Предприятия, които си сътрудничат с научноизследователски институции	Предприятия		832

					елски институции			
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCO 10	Предприятия, които си сътрудничат с научноизследователски институции	Предприятия		229

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) от POP

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	Базова или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментар [200]
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развита	RCR102	Научноизследователска заетост, създадена в подпомаганите субекти	Годишни еквиваленти на пълна заетост	0	2021	129	ИСУН	
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCR102	Научноизследователска заетост, създадена в подпомаганите субекти	Годишни еквиваленти на пълна заетост	0	2021	133	ИСУН	
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развита	RCR 06	Подадени заявки за патент	Заявки за патент	0	2021	94	ИСУН	
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCR 06	Подадени заявки за патент	Заявки за патент	0	2021	62	ИСУН	

П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	По-слабо развити	RCR 08	Публикации на подкрепени проекти	Публикации	0	2021	220	ИСУН	
П1	СЦ 1 (i)	ЕФРР	Преход	RCR 08	Публикации на подкрепени проекти	Публикации	0	2021	182	ИСУН	

2.1.1.1.3. Индикативна разбивка на програмираните ресурси (ЕС) по видове интервенции (не е приложимо за ЕФМДРА)

Позоваване: Член 22, параграф 3, букви г), подточка viii) от РОР

Таблица 4: Измерение 1 — Област на интервенция

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 004	82 450 000
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 008	22 450 000
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 012	157 507 125
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 013	18 000 000
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 025	17 000 000
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 026	24 500 000
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 028	202 306 375
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 029	21 165 500
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	IF 030	42 331 000

Таблица 5: Измерение 2 — Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	FF 01	540 710 000
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (i)	FF 02	47 000 000

Таблица 6: Измерение 3 — Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ (i)	08	86 429 000
П1	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ (i)	33	501 281 000

Таблица 7: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 8: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, Кохезионния фонд и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40% за ЕСФ+ допринасят за проследяването на равенството между половете. 100% се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ+, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.1.1.2. Специфична цел¹ — повтаря се за всяка избрана специфична цел, за приоритети, различни от техническа помощ

СЦ (iv) развитие на умения за интелигентна специализация, индустриален преход и предприемачество;

2.1.1.2.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточки i), iii), iv), v), vi) и vii) от POP;

Свързани видове действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка i) от POP; член 6 от Регламента за ЕСФ+:

Текстово поле [8 000]

Основна цел на интервенциите в рамките на тази специфична цел е адресиране на идентифицираните в рамките на картографирането нужди на участниците в националната научноизследователска и иновационна екосистема, свързани с развитието на човешкия капитал – знанията и уменията за пълноценно участие в нейното функциониране и оптимално възползване от установените взаимодействия в нея. Насоките на развитие на тези знания и умения са в контекста на общата политика за развитие на научните изследвания, иновациите и технологии, приоритетите на Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г. и европейските насоки, заложен в Пакта за научни изследвания и иновации на Европа. Предвижда се създаване на платформа² за умения за интелигентна специализация (S3 умения), включваща висококвалифицирани и подготвени обучителни организации и експерти в различни сфери и направления имащи отношение към общата политика и интелигентната специализация.

Платформата е структурирана на две нива:

Първото ниво покрива широк кръг от теми, свързани с развитие на основни умения за управление на научноизследователския и иновационния процес – бизнес умения и иновативно предприемачество; знания и умения, свързани с участие в процесите на отворените иновации и отворена наука; трансфер на знания и технологии; пазарна реализация на разработките; управление на интелектуалната собственост и права; особености на регионалните инвестиции в сферата; интернационализация на създадените знания, продукти и технологии; подготовка и управление на иновационни проекти; основни принципи и умения, необходими за подготовката и изпълнението на съвместни проекти между научните организации, висшите училища и индустрията; умения и знания, необходими за използване на дигиталните решения и данните, вкл. advanced digital skills и data skills, като източник на нови технологии, знания и иновации; ефективно участие в процеса на предприемаческо откритие и др. Основната цел е създаване на базисно знание и култура за реализиране на приоритетите и целите свързани с интензивното развитие на нови знания, технологии и иновации. Целева група на това направление са научните организации, висшите училища, предприятията, представители на държавните структури, ангажирани с осъществяването на тази политика, организации, играещи ролята на посредници – клъстери, централни и регионални иновационни звена, граждански организации.

¹ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от Регламента за ЕСФ+.

² Под „платформа“ следва да се разбира **набор от действия и идеи, които формират основата за бъдещо развитие в определена област**. Не се има предвид електронна платформа в смисъл на компютърна/софтуерна технология.

Второто ниво от платформата ще предоставя специализирано/секторно знание по отделните тематични направления на ИСИС- тематично обвързани знания и умения, които подпомагат пълноценното участие в иновационния цикъл, трансфера на технологии и пазарната реализация в съответните области. Акцент се поставя върху уменията и знанията, необходими за зеления преход в допълнение с инвестициите в умения и знания в регионите, попадащи в обхвата на Фонда за справедлив преход и синята трансформация на икономиката, както и всички специфични умения, свързани с прехода и развитието на новите технологии в сектори, като селско стопанство и храни, здравеопазване, чисти технологии, мехатроника и ИКТ и др. Целевата група са научни организации, предприятия и висши училища, които оперират в съответната секторна сфера на национално и регионално ниво.

Високото качество на предоставените знания и развивани умения ще се гарантира чрез поставяне на високи критерии за качество при оценката на представяните програми и конкурентния подбор на обучителните организации и експерти – български и чуждестранни.

Подкрепата по тази специфична цел се осъществява чрез фокусирани процедури за развитие на капацитета в посочените области и се допълва от действията за изграждане на капацитет, реализирани като част от интервенции в рамките на СЦ (i) повишаване на капацитета за научни изследвания и иновации и усвояване на съвременни технологии и по-конкретно действията за изграждане на капацитет в ЦВП, ЦК, други научни организации, регионални иновационни центрове, както и действията за мобилност между научните организации и индустрията и тези, свързани със създаването на националната платформа за технологичен трансфер от приоритетно направление 2.

Предвидените инвестиции са в координация и допълване с действията, свързани с развитие на професионалното образование и развитието на капацитета на висшите училища, заложен в Програма „Образование“, по-специално подкрепата за обучение на преподаватели за повишаване на проектната компетентност и въвеждане на образователни програми за насърчаване на предприемачеството на студентите, за умения за работа в международна и мултикултурна среда и мрежи, пряко свързани с потребностите на студенти и докторанти за реализация на пазара на труда и преподавателската дейност на академичния състав ПНИИДИТ ще се допълва и с действията за основни дигитални умения по Програма Развитие на човешките ресурси и подкрепата за дигитални умения и изграждане на национална онлайн обучителна платформа за възрастни в рамките на Националния план за възстановяване и развитие.

Финансовите ресурси, разпределени за интервенцията по тази специфична цел, представляват приблизително 2% от общото разпределение на средства за Приоритет 1.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от РОР:

Текстово поле [1 000]

Представители на научни организации и висши училища, осъществяващи изследователска дейност- млади учени, докторанти и пост-докторанти, академичен състав, вкл. релевантната администрация, предприятия, иновационни клъстери, офиси и звена за технологичен трансфер, институции и ведомства, работещи в областта на научноизследователската и иновационна дейност.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от РОР и член 6 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [2 000]

Посочване на специфичните целеви територии, включително планирано използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от РОР

Текстово поле [2 000]

Интервенциите ще бъдат реализирани чрез централизирани процедури на национално ниво. Ползите и резултатите са за развитието както на националната, така и на регионалните научноизследователски и иновационни екосистеми.

Междурегионални, трансгранични и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от РОР

Текстово поле [2 000]

Планирано използване на финансови инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от РОР

Текстово поле [1 000]

Н/П

2.1.1.2.2. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) от РОР, член 8 от Регламента за ЕФРР и за КФ

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел (цел „Растеж и заетост“ ⁴) или област на подпомогане (ЕФМДР)	Фонд	Категория регион	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029)
ПІ	СЦ (iv)	ЕФРР	По-слабо развити Преход	RCO16	Участници от институционални заинтересовани страни в процеса на предприе	Участници	59	127

					маческо открытие			
--	--	--	--	--	---------------------	--	--	--

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) от POP

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	Базова или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
П1	СЦ (iv)	ЕФРР	По-слабо развити Преход	RCR98	Персонал от МСП преминал и обучение за умения за интелигентна специализация, индустриален преход и предприемачество	Участници	0	2021	1 462	ИСУН	
П1	СЦ (iv)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Участници от научни организации и висши училища, преминал и обучения за интелигентна специализация и предприемачески умения	Участници	0	2021	12 672	ИСУН	

2.1.1.2.3. Индикативна разбивка на програмираните ресурси (ЕС) по видове интервенции (не е приложимо за ЕФМДРА)

Позоваване: Член 22, параграф 3, букви г), подточка viii) от POP

Таблица 4: Измерение 1 — Област на интервенция

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
III	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (iv)	023	12 500 000

Таблица 5: Измерение 2 — Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
III	ЕФРР	По-слабо развити Преход	СЦ 1 (iv)	FF 01	12 500 000

Таблица 6: Измерение 3 — Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
III	ЕФРР	Региони в преход По-слабо развити региони	СЦ (i)	33	12 500 000

Таблица 7: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 8: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, Кохезионния фонд и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40% за ЕСФ+ допринасят за проследяването на равенството между половете. 100% се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ+, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.1.2. Наименование на приоритета [300] (повтаря се за всеки приоритет)

ПРИОРИТЕТ 2: ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

☐ Това е приоритет, насочен към младежката заетост
☐ Това е приоритет, насочен към социалните иновативни действия
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от Регламента за ЕСФ+*
☐ Това е приоритет, насочен към подкрепата за най-нуждаещите се лица съгласно специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква л) от Регламента за ЕСФ+ ¹
☐ Това е приоритет, насочен към специфичната цел за градска мобилност, посочена в член 3, параграф 1, буква б), подточка viii) от Регламента за ЕФРР и за Кохезионния фонд
☐ Това е приоритет, насочен към специфичната цел за цифрова свързаност, посочена в член 3, параграф 1, буква а), подточка v) от Регламента за ЕФРР и за Кохезионния фонд

* Ако е маркирано, преминете към раздел 2.1.1.2.

¹ В случай че ресурсите по специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква л) от Регламента за ЕСФ+, са взети предвид за целите на член 7, параграф 4 от Регламента за ЕСФ+.

2.1.2.1. Специфична цел¹ — повтаря се за всяка избрана специфична цел, за приоритети, различни от техническа помощ

СЦ (ii) усвояване на ползите от цифровизацията за гражданите, дружествата, изследователските организации и публичните органи

2.1.2.1.1. Интервенции по линия на фондовете

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточки i), iii), iv), v), vi) и vii) от POP;

Свързани видове действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка i) от POP; член 6 от Регламента за ЕСФ+:

Текстово поле [8 000]

Създаването в публичния, частния и неправителствения сектор данни се затвърждават като ключов капитал и неизчерпаем ресурс за развитието на обществото. Те се превръщат в гръбнака на парадигмата за управление и икономика, базирани на данни, и като основа за взимането на информирани решения във всяка една сфера на обществения живот.

Преминаването към управление, базирано на данни води ново ниво в развитието на електронното управление. Интервенциите в настоящия приоритет на Програмата имат за цел стъпването на следващото ниво на развитие, а именно дигиталната трансформация на публичния сектор, в чиято основа са данните, събирани и създавани в него, използването и повторното им използване от всички заинтересовани страни – бизнес, научни организации, граждани, неправителствен сектор, администрация, както и тяхната сигурност. Те се явяват мостът и служат за изграждането на стабилни връзки между гражданите, бизнеса, научните организации, неправителствения сектор и администрацията. Така ще се формира екосистемата на дигиталното общество в България, базирана на създадените и внедрените към момента ИКТ решения, в центъра на която е потребителят на цифрови публични услуги и продукти. Фокусът върху предоставянето на електронни административни услуги и осъществяването на комплексно административно обслужване през програмен период 2014 – 2020 се измества върху по-глобалната цел за реализирането на проактивни цифрови услуги и продукти в публичния сектор, които ще отговорят на възникнала нужда, породено търсене от страна на отделния гражданин, група от граждани, бизнеса, научната общност, администрацията или ще провокират такова търсене

Новият подход изисква преминаване към следващото, по-високо ниво на повторно използване на резултатите от досегашните инициативи и създаването на нови условия както за намиране, достъпност, оперативна съвместимост и повторна употреба на данните (FAIR Data), така и за тяхната сигурност и надеждно съхранение във виртуалното пространство. Поради това, паралелно с интервенциите за преминаване към управление, базирано на данни, ще се реализират и такива, допълващи текущите за постигане на национално киберсигурно пространство.

Приоритетно направление 1: Данните като ключов капитал на обществото

Действията в първото направление са насочени към създаването на нови и надграждането на съществуващите условия за създаване/събиране, съхранение,

¹ С изключение на специфичната цел, посочена в член 4, параграф 1, буква м) от Регламента за ЕСФ+.

обработка и разпространение на достъпни и качествени данни, чиято крайна функция е те да бъдат използвани и повторно използвани от всички заинтересовани потребители. Наличието на достъпни, оперативно съвместими и качествени данни е доказана предпоставка за реализирането на добавена стойност в икономиката и обществения живот. Данните от публичния сектор, в световен мащаб, се използват за създаването на иновативни услуги и продукти, които стимулират икономиката и насърчават допълнителни и ре-инвестиции в нея, създават работни места, повишават качеството на живот, опазват околната среда и повишават ресурсната ефективност..

Предвидените интервенции ще доведат до създаването на възможности за: приоритизиране на цифрови публични услуги и продукти, съобразно нуждите на гражданите и бизнеса; първично повторно използване на данни от публичния сектор за предоставянето на основни услуги и продукти за гражданите, като например персонализирана медицина, работна мобилност, персонализирана транспортна мобилност, персонализирани социални услуги, ресурсна ефективност на гражданите и бизнес и др.; вторично повторно използване на данните от публичния сектор за създаването на иновации от бизнеса, различни научни изследвания, както и за прилагането на политики и взимането на управленски решения за тяхното развитие, проактивно генериране на търсене на съвсем нови и иновативни услуги за гражданите и бизнеса.

С изпълнението на интервенциите по-долу ще се подобрят организацията и управлението на структурите за съхранение, обработване и споделяне на данните, за осигуряване на налични и сигурни данни, а тези, които създават данните ще увеличат масивите си от достъпни и качествени данни. Като цяло ще се надгради начинът на управление, събиране и използване на данните в публичния сектор, като се поставят на първо място интересите и нуждите на отделния потребител (гражданин, бизнес, научна организация, НПО, администрация). Също така, ще се насърчи културата за споделяне на данни, алтруизмът на данни и ще се повиши информираността на обществото за ползване на цифрови публични услуги и продукти, базирани на данни.

Търсеното въздействие е да се повишат ползите от по-доброто използване и повторно използване на данните от публичния сектор за реализиране на икономика, базирана на данни, включително за по-голямата производителност, НИРД, по-конкурентни икономически сектори, но също така и за подобряването на здравето и благосъстоянието на отделния гражданин, околната среда, прозрачното управление, удобните обществени услуги, по-съзнателното потребяване на енергия и т.н.

Реализирането на новия подход за цифрова трансформация на публичния сектор чрез управление, базирано на данни с подкрепата на ПНИИДИТ ще обхване следните интервенции:

Създаване на рамка за управление на данни и изграждане на оперативно съвместими пространства за данни

Целта на това действие е:

- Разширяване на обхвата на Референтната архитектура за оперативна съвместимост (РАОС), финансирана по ОПДУ, за да се повиши оперативната съвместимост и качеството на данните в частния и публичния сектор, в т.ч. научните организации, академичните центрове и висшите училища. РАОС ще бъде допълнена с обща рамка за управление на данните (РУД) в публичния сектор и референтни рамки за управление на данните по области на политики,

които попадат в деветте европейски пространства на данни в стратегически сектори и области от обществен интерес. ДАЕУ в сътрудничество с компетентните органи по политики ще разработи общата РУД, която ще включва като минимум: общата политика за данни; определяне на използването на наличните унифицирани и сигурни средства за автентикация и идентификация за достъп до пространствата на данни; общи стандарти за данните; общи правила и процедури за наличност, намиране, достъпност, оперативна съвместимост и използване на данни; определяне на обектите, субектите и моделите на взаимодействие за предоставяне на данни. Референтните РУД ще се разработват от компетентните органи по политики, които попадат в пространствата на данни, като те ще бъдат в съответствие с общата РУД. ДАЕУ ще оказва методическа подкрепа, ползвайки опыта при разработването на общата РУД;

- Извършването на анализ на данните, технологичната рамка и нормативната уредба, на база на който ще бъдат изградени оперативно съвместимите пространства на данни. Аналитичната дейност ще обхваща: анализ на задължителни изисквания на ЕС и съществуващите практики, свързани с управлението на данните, които ще се пренесат като задължителни на национално ниво; анализ на изградените и развити в периода след 2014 г. хоризонтални системи на електронното управление в България с оглед синхронизиране и надграждане на постигнатото до момента в областта на използването на данните и модели от данни, както и за да се разшири обхвата за управлението и използването им в публичния сектор на страната; разработване на план с предложения за промени в нормативната уредба във всеки сектор, за стартирането и управлението на инициативи и програми, свързани със събирането, обработката, съхранението, използването и повторното използване на данните в икономиката и обществото по ключови области на политики, като част от единното европейско пространство на данни;
- Изграждане на национални оперативно съвместими пространства на данни, съгласно Европейската стратегия за данните, по деветте стратегически сектори и области от обществен интерес - промишленост, Зелен пакт, мобилност, здравеопазване, финансов сектор, енергетика, селско стопанство, публична администрация и умения и разработване на оперативно съвместими модели на данни и модели на свързани данни, механизъм за управление на жизнения цикъл на данните, създаване на нови или разширяване на функционалните възможности на налични хранилища на данни.

Планираните действия по тази интервенция са от ключово значение за развитието на обществото в цифрова среда, за разработването и предоставянето на цифрови публични услуги и продукти, включително проактивни и иновативни такива, които се базират на данни от публични сектор. Тази интервенция ще допринесе за реализирането на заложените в Европейската стратегия за данните цели и ще създаде основата за изпълнението на следващите интервенции, предвидени в тази програма.

Изграждане на платформа за интелигентно управление, базирано на данни

Интервенцията има за цел да предостави интегриран достъп до, наличните чрез пространствата, данни, включително и от поддържаните такива от държавите-членки. ДАЕУ ще изгради платформа за интелигентно управление, базирано на данните, която ще предоставя централизиран и оторизиран достъп до наличните в пространствата

данни за целите на научни изследвания, разработване на иновативни решения или вземане на информирани и управленски решения. Платформата, също така, ще осигурява достъп и до цифрови публични услуги и продукти за различни потребителски и целеви групи, включително и от държавите-членки. Платформата ще съдържа механизми и гъвкави алгоритми за трансформация на достъпните данни, създаване на динамични структури от данни чрез свързване и сечения от тях, за целите на последващи анализи, прогнози и създаване на цифрови модели на реални обекти, процеси и събития от различни предметни области, подпомагащи вземането на оптимални решения. Изградената платформа ще се ползва от всички компетентни органи по съответните пространства на данни.

Дейностите по тази интервенция са свързани с разработване на технологични решения и усъвършенствани приложения (като изкуствен интелект, машинно обучение, супер компютри, виртуална и добавена реалност) и прилагане на математически модели за прогнозиране и оценка на ситуации; експертни системи и системи с изкуствен интелект за подпомагане вземането на решения; системи за координирано планиране, прогнозиране и др.

Чрез изпълнението на тази интервенция ще се създадат възможности различните заинтересовани страни от публичния, частния, неправителствения, академичния и др. сектори да си сътрудничат помежду си с цел разработване на иновации и предоставяне на нови продукти и услуги, адаптирани към нуждите на отделния гражданин, бизнес, на обществото, като цяло или на части от него.

Развитие на инструментариум за обработка на данни и технологични инструменти за обезличаване на чувствителни данни – интервенцията ще обхване създаване на нови технологични средства и развитие на аналитични и интуитивни инструменти за сигурно съхранение и управление на достъпа, анонимизация и псевдонимизация на данни (в т.ч. за обезличаване на чувствителни данни) и на големи масиви от данни. Така обработените данни ще се предоставят за последващо използване чрез пространствата от данни от и към всички заинтересовани страни. Ще бъдат обхванати данните, събирани/създавани от всички налични и новоизграждащи се източници на данни, включително порталите за отворени и пространствени данни, финансирани по ОПДУ 2014 – 2020 г.; създадените в рамките на програмен период 2014-2020 г. центрове за върхови постижения, центрове за компетентност и София Тех Парк АД, в т.ч. изградения суперкомпютър от порядъка на петаскейл „Discoverer”, съфинансиран от Съвместното предприятие за европейски високопроизводителни изчисления (EuroHPC Joint Undertaking), както и е-инфраструктурите в Националната пътна карта за научна инфраструктура, в т.ч. Националния център за високопроизводителни и разпределени пресмятания, и др.; данни, създавани и събирани от клъстери и национални мрежи, подпомагани през програмен период 2014 – 2020 г.

Развитие на капацитета на компетентните органи (в т.ч. най-съвременни техники и методи, обучения, оборудване, правна регламентация), насърчаване на споделянето и алтруизма на данни – интервенцията ще включва създаването на Единна информационна точка или бюро с интегрираща роля и значение (компетентен/и орган/и съгласно Акта за управление на данните) за развитието и правилното функциониране на пространства на данни по стратегически сектори и области от обществен интерес, тяхното обучение и развитие. В рамките на тази интервенция ще се развие и капацитетът на органите, отговарящи за пространствата на данни по стратегически сектори и области от обществен интерес. Ще се наблегне и на

насърчителни дейности за изграждане на партньорства за споделяне на данни, както и на създаване на масиви от данни, предоставяни въз основа на алтруизъм по отношение на данните, които са достатъчно големи, за да позволят извършването на анализ на данните и машинно обучение, включително в рамките на ЕС.

Планираните действия целят да се канализира процесът по искане и предоставяне на данни. Компетентният орган се използва като единна точка/звено към което ще се изпращат искания за повторно използване на категориите данни от различните потребители и от което същите ще очакват удовлетворяване или отхвърляне на искането си.

Развитие на трансгранични услуги за използване и споделяне на данни и интеграция с облачни инфраструктури на европейско ниво - интервенцията цели развитие на механизми и средства за улесняване на трансграничното използване и споделяне на данни, в съответствие с изискванията на европейското законодателство и инициативите на европейско ниво, като например техническата система, посочена в член 14 от Регламент (ЕС) 2018/1724, за трансграничен автоматичен обмен на информация и прилагане на принципа „само веднъж“; интеграция с инициативи на европейско ниво, като GAIA-X, GEANT, Европейски облак за отворена наука и други.

ДАЕУ ще има водеща роля за трансграничните услуги да бъдат съгласувани със създадената рамка за управление на данни и оперативно съвместими пространства за данни.

Провеждане на мащабни кампании, реализиране на различни събития и инициативи за развитие на специфични дигитални умения за създаване и използване на цифрови услуги и продукти, споделяне на данни и популяризиране на възможностите и потенциала за използване и повторно ползване на публичните данни за създаване на иновации и допълнителна стойност за икономиката и обществото – интервенцията предвижда дейности за повишаване на информираността и насърчаване на културата за споделяне на данни, насърчаване на създаването и използването на цифрови публични услуги и продукти, базирани на данни от всички пространства на данни за всички заинтересовани страни от частния, академичния, неправителствения и публичния сектор.

ДАЕУ ще разработи комуникационна стратегия за популяризиране и насърчаване ползването и повторното използване на данните и за реализирането на управление, базирано на данни. В стратегията ще се включват различни инициативи за развитие на специфични дигитални умения за създаване и използване на цифрови услуги и продукти, за споделяне на данни и др., които ще се организират както от ДАЕУ, така и от компетентните органи по политики в съответните пространства на данни.

Целта на тази интервенция е да се постигне по-широка информираност сред обществото, съответно реализирането на проактивен подход за предоставяне на цифрови публични услуги, в центъра на които е отделния потребител, за създаването и развитието на иновации, предоставянето и ползването на иновативни услуги във всички сектори на общественния живот от всички заинтересовани страни.

Приоритетно направление 2: Киберсигурност

По отношение на приоритетно направление 1 киберсигурността е пряко свързана с осигуряване на надеждност, сигурност и непрекъсваемост на ИКТ ресурсите и системите в публичния сектор, а оттам – с повишаване на доверието на потребителите в електронните продукти и услуги и като цяло в цифровите технологии. Затова тя

трябва да се разглежда като ключов елемент от цифровата трансформация и основна предпоставка за нейния успех. Фокусът на интервенциите в това приоритетно направление е насочен към секторното, организационното и индивидуалното ниво на национално киберпространство и защитата на споделените ресурси на електронното управление и на информацията. Въвеждането на техники и технологии за сигурност и защита ще минимизира съществени рискове за пробив на дигиталното пространство и нарушаване на нормалното функциониране на информационните ресурси на електронното управление, като злонамерен достъп; временно блокиране обслужването на гражданите; компрометиране на услуги, данни и информационни системи; подмяна и кражба на лични данни и чувствителна информация.

Киберсигурността в организациите (както частни, така и публични) и при индивидуални обекти (гражданите) е лична законова отговорност, въпреки че те ще бъдат посочени като целеви групи на интервенциите. Предвижда се те да получават методическа подкрепа, обмен на аларми за потенциални събития за киберинциденти, мета-данни за трафични потоци и информация за ранни предупреждения, като резултат от интервенциите, финансирани по ПНИИДИТ.

Приоритетната област предвижда редица действия за допълване и доизграждане на националната екосистема за киберсигурност чрез фокусиране върху ролята и функциите на националните компетентни органи (НКО), секторните екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност (СЕРИКС), координацията между тях, както и развитието на киберсигурна колаборативна среда за партньорство и сътрудничество. Целта е да се доизгради националната екосистема за киберсигурност с така необходимите набори от инструменти и оркестрация за мониторинг и реакция, взаимодействие и координация в случай на кибер инциденти и кризи. Действията са насочени и към киберсигурността и защитата на критични информационни ресурси и инфраструктура. Те са насочени към достигане на средното за ЕС ниво на киберсигурност, с цел пълноценна интеграция на България в европейските пространства на данни и европейските структури и политики за киберсигурност, като доверен и силен партньор на техническо, оперативно и стратегическо ниво.

Подкрепата се осигурява за следните действия:

Действие #CS1: Изграждане на среда за сътрудничество за насърчаване и повишаване на доверието и сътрудничеството между партньорите в областта на киберсигурността на национално ниво. По това действие се цели:

- Създаване на партньорска мрежа за колективна реакция при кибератаките в българското киберпространство, изграждане на необходимата инфраструктура, внедряване на платформа за сътрудничество и инструменти за партньорство между доброволните участници в партньорската мрежа с цел обмен на информация в областта на киберсигурността по сигурен и управляем начин;
- Изграждане на автоматизирана среда за споделяне на информация за уязвимости с български и международни партньори с цел ранно предупреждение и ефективно противодействие на киберинциденти между партньорите, участващи в доброволната мрежа;
- Разработване на система за събиране, разпространение и промотиране на препоръки за киберзащита, информация и стандартни процедури в областта на

киберсигурността с оглед ускореното постигане на матуритет по отношение на киберсигурността;

- Въвеждане и налагане на контрол съгласно Европейския механизъм за прилагане на европейските схеми за сертифициране в областта на киберсигурността съгласно Акта за киберсигурност на ЕС (Регламент (ЕС) 2019/881) посредством изграждане на цялостната необходима инфраструктура и необходимите функционалности за контрол на сертификационните процеси в областта на киберсигурността, включително разработване на нормативните действия, независими платформи, сървърни системи и работни станции на служители, както и синхронизация с националния орган за акредитация;
- Организиране и провеждане на киберучения и специализирани обучения в партньорски мрежи за киберсигурност и обмен на информация с цел ранно предупреждение и ефективно противодействие на киберинциденти;
- Включване на принципите на киберетиката между партньорите и в процесите на обмен на информация чрез разработване и налагане на Етичен кодекс за киберсигурност.

Действие#CS2: Укрепване капацитета на Национални компетентни органи (НКО) и секторните екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност към тях (СЕРИКС).

Съответните дейности по това действие включват изграждане и укрепване на капацитета на НКО и СЕРИКС за постигане на високо ниво на киберсигурност в критичните сектори, както е определено от Директивата относно управлението на рисковете за сигурността на мрежите и информационните системи (енергетика, транспорт, цифрови услуги, водоснабдяване, здравеопазване, банково дело и финансов пазар) и предстоящата Директива МИС 2 относно управлението на рисковете за сигурността на мрежите и информационните системи (всички съществени и важни икономически субекти).

Също така в рамките на това действие се предвижда:

- Интегриране на оперативни центрове за киберсигурност на доставчици на обществени услуги (напр. телекомуникационните компании) и оператори на критична инфраструктура с Националния екип за реагиране при инциденти с компютърна сигурност, с оглед интегриране на информационните потоци и обмен на аларми за потенциални събития за кибер-инциденти, мета-данни за трафични потоци и информация за ранни предупреждения;
- Повишаване на нивото на мрежовата и информационна сигурност на административните органи, операторите на съществени услуги и доставчиците на цифрови услуги чрез разработване и внедряване на решения за осигуряване на киберсигурността;
- Надграждане на защитни стени, осигуряващи сигурен и защитен достъп до електронни услуги в публичния сектор и защита от кибератаки и заплахи на крайни потребители в мрежите;
- Изграждане на механизми за управление на сигурността и уязвимостите на информационните и комуникационни системи в държавни институции с оглед противодействие при компрометиране на националната сигурност на страната и на данните на гражданите ѝ; изграждане на национален компетентен орган по

киберсигурност и провеждане на национални и секторни киберучения чрез симулации на комплексни дейности по кибератака и защита.

Действие#CS3: Изграждане на киберсигурна среда за уязвими обществени и бизнес организации посредством централизиран мониторинг и защита.

Съответните дейности по това действие включват:

- Внедряване на централизирана система и решение за наблюдение на крайни станции с възможност за разпознаване на „непознати атаки“, т. нар. „zero-day“ („нулев ден“) и анализ на поведението на потребителски и системни процеси за ранно откриване на злонамерен софтуер и прониквания;
- Създаване на информационна система за оценка на рисковете в организациите и предприемане на действия за покриването им;
- Организиране и провеждане на информационни кампании, събития и инициативи, насочени към повишаване на кибер-хигиената в цифровата икономика и цифровото общество.

Действие #CS4: Изграждане на система за киберзащита на споделените информационни ресурси.

В рамките на това действие се планират дейности, като:

- Изграждане на защитено споделено информационно пространство на електронното управление (ЗСИПЕУ), което да гарантира централизирано интелигентно управление на информационните ресурси на електронното управление. ЗСИПЕУ ще позволи да се наложат по най-ефективен начин централизиран автоматизиран политики за достъп и сигурност, да се унифицират и стандартизират процесите и процедурите за мониторинг на общото състояние на споделените информационни ресурси на електронното управление, както и да се предприемат координирани действия за превенция и възстановяване на данни и системи. Освен създаването на ЗСИПЕУ, в рамките на тази дейност се предвиждат и присъединяване и интегриране на публични структури и техни ресурси към ЗСИПЕУ;
- Въвеждане на системи за сканиране за уязвимости и пропуски в киберсигурността и решения за поддържане на резервни копия на системни компоненти с цел бързо възстановяване при отпадания в резултат на киберинциденти;
- Изграждане на автоматизирана киберзащита на уеб-базирани приложения чрез специализирани защитни стени и управление на привилегирован достъп до системите и сървърите чрез защита на акаунтите с администраторски достъп;
- Анализ на кода на приложения с цел отстраняване на уязвимости и пропуски в сигурността, допуснати при разработване или функционално надграждане на споделените ресурси, включително разработване на платформа за анализ и съхранение на изходен код и реализиране на автоматизирани способности за анализ
- Повишаване на киберсигурността на споделените информационни ресурси чрез анализ и контрол на DNS заявките от сървърите на база принадлежност към дадена категория, риск или репутация;
- Изграждане на система за оркестрация и управление на информация и събития за киберсигурност на споделените информационни ресурси, която събира и анализира аларми и нотификации за събития, свързани с информационната сигурност в

споделените ресурси, и оркестрира и автоматизира процеса по техния анализ и обработка.

За дигиталната трансформация на публичния сектор, преминаването към управление, базирано на данни и тяхното осъществяване в гарантирано киберсигурно пространство се предвижда и реализирането на полезно взаимодействие и синергия между приоритетите на програмата „Цифрова Европа“ и Европейския фонд за регионално развитие, като се ползват механизмите за алтернативно и/или допълващо финансиране на интервенции и/или дейности от тях, предвидени по Приоритет 2.

За усвояване на пълния потенциал на данните и способстване за тяхното използване и повторно използване от всички заинтересовани страни, в т.ч. и на европейско ниво (интеграция с европейските пространства на данни), както и за осигуряване на оперативна съвместимост, включително на цифрови решения за управление, публични цифрови услуги и продукти, и за осигуряване на непрекъснат капацитет за управление на данни и цифрово развитие в публичния сектор и областите от обществен интерес интервенциите и/или дейности от тях по приоритетно направление 1 могат да бъдат допълнени с финансиране по линия на програмата „Цифрова Европа“.

Във връзка с реализирането на киберсигурно пространство на международно ниво и с цел пълноценна интеграция на България в европейските пространства на данни и европейските структури и политики за киберсигурност, предвидените по приоритетно направление 2 интервенции могат да бъдат допълнени с финансиране по линия на програмата „Цифрова Европа“ и по-специално специфична цел 3 “Киберсигурност и доверие” от нея.

Синергия и допълване с други програми и инструменти

Предвидените интервенции за цифрова трансформация на публичния сектор и реализиране на управление, базирано на данните, и осигуряване на киберсигурно национално пространство са част от визия за постигане на дигитално общество, използването на данните, като ключов ресурс за растеж, иновации и устойчивост, както и допринасят за изпълнението на националните стратегии за цифрова трансформация на България 2020 - 2030 г., за развитие на електронното управление и за киберсигурност. Те допълват интервенциите, заложи в другите програми и инструменти, съфинансирани от Европейския съюз.

Програмата „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ 2021-2027 г. осигурява целенасочена подкрепа за повишаване нивото на цифровизация на малките и средните предприятия. Действията, предвидени в Приоритет 2 на ПНИИДИТ ще допълват интервенциите за бизнеса като осигурят качествени, достъпни, оперативно съвместими и позволяващи повторна употреба данни за осъществяване на тяхната дейност, за повишаване на конкурентоспособността, пазарната им устойчивост и интернационализацията им. Също така, осигурената защита и сигурност на националното киберпространство ще даде комфорта и ще насърчи бизнеса за подобряване на неговото цифрово представяне и цифрова конкурентоспособност.

Действията за цифрова трансформация на училищното образование в неговата цялост са изложени в Програма Образование 2021-2027 г. Ще бъдат подкрепени както дейности, свързани с техническото обезпечаване на процеса на цифровизация (надграждане на облачната среда в системата на образованието, въвеждане на специализирани софтуерни решения, цифровизация на учебното съдържание и др.),

така и дейности, свързани с повишаване на цифровите компетентности и умения на учителите и учениците.

Действията за цифрова трансформация на училищното образование в неговата цялост са заложи в **Програма Образование 2021-2027 г.** По ПО 2021-2027 ще бъде подкрепена дигиталната трансформация на училищното образование в т.ч. професионалното образование и обучение, чрез: надграждане и развитие на облачната среда в образователната система; подобряване на условия за преподаване и учене във виртуални класни стаи; повишаване на дигиталната компетентност и умения на педагогическите специалисти, занимания по интереси за ученици за надграждане на придобитата общообразователна подготовка в областта на дигиталните умения в съответния етап на образование, вкл. за постигане на равнище в областта на дигиталните умения по Рамката за дигитални компетентности; обучение на родители за работа с електронни ресурси с отворен достъп и уеб базирани приложения, провеждане на информационни кампании относно опасностите в интернет, насърчаване на дигиталната креативност у учениците чрез осигуряване на оборудване за програмиране и роботика извън STEM центровете. Действията в Приоритетно направление 1 от Приоритет 2 на ПНИИДИТ, насочени към подкрепа за прилагане на модерни системи за управление и контрол във висшите училища и подкрепа за създаване на облачна система за обмен на данни между различни електронни платформи и ресурси на национално ниво, ще се допълват от действията за подкрепа на висшето образование по Приоритет 3 от ПО, насочени към дигитална промяна във висшето образование, вкл. разширяване обхвата на цифровото образование чрез разработване и въвеждане на нови програми с изцяло дигитално образователно съдържание, в съответствие с тенденцията за развитието на цифровата трансформация и все по-засиленото ползване на изкуствения интелект.

Програмата за развитие на човешките ресурси 2021-2027 г. от своя страна допълва усилията на ПНИИДИТ за изграждане на благоприятна цифрова среда, осигурявайки подкрепа за необходимото развитие на общи цифрови умения и компетентности в няколко насоки: развитие на цифрови умения на работещите в социалните предприятия и специалистите, осъществяващи социални дейности; обучение в цифрови умения, като част от компетентностите, свързани с бъдещето на труда; фокус върху общите и специфичните цифрови умения и компетентности по отношение на пазара на труда и програми за учене през целият живот; обучения за придобиване на базови цифрови умения за ползване на социални услуги и установени местни потребности.

Инвестициите, заложи в **НПВУ**, са насочени към изграждането на модерна, сигурна и защитена цифрова инфраструктура; преодоляване на териториалните дисбаланси, свързани с разпространението на ширококолентовия достъп; изграждането на източници за аерокосмически и пространствени данни и цифровизация на информационните масиви на администрацията, като възможност за разгръщане на потенциала на данните в публичния сектор и тяхното повторно използване от всички заинтересовани страни. Подобрената среда за пренос на данни, както и цифрова свързаност и високата степен на защита на публичните организации, администрации и потребители ще позволят адекватно осъществяване на предвидените по Кохезионната политика действия за повишаване на оперативната съвместимост и качеството на данните в публичния сектор и обезпечаване на високо ниво на киберсигурност.

Проектът за изграждане на Национален комплексен център и мрежа за мониторинг, контрол и управление (НКЦММКУ) за събиране, обработка и последващо

предоставяне на първичната информация, получена от сензори, разположени в Космоса, въздушното пространство и на земната повърхност, предвиден по НПВУ, ще допълни интервенции по ПНИИДИТ с оглед осигуряване на специализирани данни за научни цели, разработване на иновации и взимане на адекватни и информирани решения за разработване и развитие на политики в публичния сектор.

Дигитализацията на хартиените масиви от данни (регистри) на централните и местните администрации, предвидена в НПВУ, ще осигури обмен на информация между регистрите, подобряване на оперативната съвместимост и качеството на данните в публичния сектор и на бизнес процесите в администрациите. Те ще създадат допълнителна основа за действията, планирани в ПНИИДИТ, за да се осигури свободен и сигурен достъп до големи бази данни с качествени данни, отворени и пространствени данни и разработване на стандарти и инструменти за тяхното използване, включително разработване и внедряване на съвременни инструменти за последващо агрегиране на данни, анализ на големи данни и свързани данни, оптимизация на процесите, изкуствен интелект, машинно обучение, Интернет на нещата. След осигуряване на наличността на данни от ключови регистри в структуриран и машинно четим формат, цифровата трансформация в публичния сектор, използвайки подкрепата по тази програма, ще продължи с установяването на модели за цифрово събиране, обработка, съхранение, автоматичен обмен и сигурност на цифровите данни, свързани с обработката на големи данни, използвайки потенциала на новите технологии.

Прилагането на действия, включени в НПВУ, ще доведе до дигитализация на целия хартиен архив, наличен в Агенцията по вписванията (общо 111 служби по вписванията). Ще бъдат дигитализирани всички актове, които подлежат на вписване, като приоритетно тези, с които се прехвърля правото на собственост (продажба, дарение, замяна, даване вместо изпълнение, отчуждаване срещу задължение за гледане и хранене и др.) или с които се учредява, прехвърля, изменя или прекратява друго вещно право (право на ползуване, собственост върху постройка и др.) върху недвижими имоти, както и актове, с които се признават такива права (констативни нотариални актове, актове, които имат силата на констативни нотариални актове, актовете за държавна собственост, актовете за общинска собственост и други, изрично предвидени в закон). Това се определя от тяхното актуално значение за изясняване на правата върху имотите при последващи прехвърлителни сделки, това са и актовете, за които се иска издаването на заверени и незаверени преписи.

Завършването на националната схема за електронна идентификация е хоризонтален двигател за използване на наличните и нови обществени услуги и продукти.

В НПВУ е предвидено доизграждането на националното ниво от екосистемата на киберсигурност чрез проекта за изграждане на национална платформа за киберсигурност с отворена архитектура и надграждане на системата за мониторинг на националното киберпространство. Проектът ще се допълва от действията по ПНИИДИТ за изграждане и развитие на секторното и организационното ниво и за предпазване на индивидуалното ниво от екосистемата за киберсигурност, с цел постигане на кумулативен ефект от всичките нива. Дейностите по включения в НПВУ проект представляват ключов елемент за изграждането на национална екосистема за киберсигурност и подпомагат прилагането на практика на принципите за доверие и сигурност в цифровия обмен в администрацията, надеждност и сигурност, и цифрово по подразбиране. Киберсигурността обезпечава достъпа, създаването, съхранението,

използването и повторното използване на данните в публичния сектор както от гражданите, така и от частния и научния сектор.

В рамките на **Националната програма по фонд „Вътрешна сигурност“ 2021-2027 г.** ще се подкрепят действия, насочени към предотвратяване и борба с киберпрестъпността, както и ефективно управление на рискове и кризи, свързани със сигурността. Интервенции, свързани с останалите елементи на киберсигурността, както и с подобряване на достъпа на гражданите до дигитални публични услуги не попадат в обхвата на подкрепа на Националната програма.

Първоначалният капацитет на националния ЕРИКС е създаден с подкрепата на Механизма за свързване на Европа. Стойността на проект възлиза общо на 1 298 495,00 евро и ще бъде завършен през август втората половина на 2021 г. Изпълнените дейности включват:

- Оборудване на Център за национални и международни упражнения по киберсигурност;
- Оборудване на лаборатория за анализ на злонамерени софтуери;
- Оборудване на лаборатория за съдебен анализ;
- Изграждане на Национална мрежа от СЕРИКС за споделяне на информация за рискове, заплахи и уязвимости, свързани с киберсигурността;
- Присъединяване към основната платформа за услуги на мрежата на европейските екипи за реагиране при инциденти в компютърната сигурност (MelicERTes Core Services Platform) за международно сътрудничество в областта на киберсигурността;
- Разработване на система за наблюдение и съхранение на материали, свързани с мрежовата и информационна сигурност.

Проектът „Изграждане на елементи от национална система за киберсигурност“ по Фонда за вътрешна сигурност 2014-2020 г. има за цел да подпомогне създаването на ефективна система за киберсигурност и устойчивост и е насочен към изграждане на институционализирана единна система от отговорности, процеси и процедури за наблюдение на цялостно състояние на киберпространството, за оперативна съвместимост и ефективно използване на техническия капацитет за превенция, координирана реакция и възстановяване от кибер инциденти и за анализ на тенденциите и изграждане на капацитет за активно и ефективно противодействие на кибер заплахите. За да се предостави информация за текущото състояние на киберсигурността, се планира създаването на Национален кибер ситуационен център. Необходимостта от синергия за ефективна и координирана превенция, реагиране и възстановяване от киберпрестъпления изисква създаването на Национална координационно-организационна мрежа за киберсигурност. Дейностите включват разширяване на възможностите на Националния екип за реагиране при инциденти с киберсигурността, изграждане на Национален оперативен център за киберсигурност, изграждане на Национален оперативен кибер ситуационен център и установяване на механизми за координация между компетентните органи по киберсигурност на национално ниво.

Двата проекта поставят основите на националния ЕРИКС, който трябва, обаче, да бъде значително развит и доизграден. Доизграждането и интегрирането на националното

ниво на киберсигурност е предвидено да се реализира с подкрепата на дейности по НПВУ.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква г), подточка iii) от РОР:

Текстово поле [1 000]

Структури на държавната администрация на всички нива и нейните служители; граждани; предприятия.

Действия за гарантиране на равенство, приобщаване и недискриминация — член 22, параграф 3, буква г), подточка iv) от РОР и член 6 от Регламента за ЕСФ+

Текстово поле [2 000]

Посочване на специфичните целеви територии, включително планирано използване на териториални инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка v) от РОР

Текстово поле [2 000]

Междурегионални, трансгранични и транснационални действия — член 22, параграф 3, буква г), подточка vi) от РОР

Текстово поле [2 000]

Планирано използване на финансови инструменти — член 22, параграф 3, буква г), подточка vii) от РОР

Текстово поле [1 000] Неприложимо

2.1.2.1.2. Показатели

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) от РОР, член 8 от Регламента за ЕФРР и за КФ

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел (цел „Растеж и заетост“ ⁴) или област на подпомагане (ЕФМДР)	Фонд	Категория регион	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029)
-----------	---	------	------------------	--------------------------	-----------------	---------------	------------------------	------------------------

П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход	RCO 13	Стойност на цифрови услуги, продукти и процеси, разработени за предприятия	Евро	5 800 000	23 200 000
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход	RCO 14	Публични институции, получаващи подкрепа за разработване на цифрови услуги, продукти и процеси	Брой	9	27
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Изградени пространства на данни по приоритетните области	Брой	1	9
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Потребители на данни чрез платформа за интелигентно управление, базирано на данни	Брой	10 000	1 000 000
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Разработени модели за оперативно съвместими данни	Брой	25	100
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Кампании/събития/други инициативи за повишаване на осведомеността за споделяне, използване и повторно използване на данни	Брой	6	20
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Включени партньори в партньорска мрежа за сътрудничество в областта на киберсигурността на национално ниво	Брой	2	5
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Действащи национални компетентни органи и секторните екипи за реагиране при инциденти с	Брой	4	12

					компютърната сигурност към тях				
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Брой проведени информационни кампании за повишаване на киберхигиената в цифровата икономика и цифровото общество	Брой	2	7	

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква г), подточка ii) от РОР

Таблица 3: Показатели за резултата

Приоритет	Специфична цел	Фонд	Категория региони	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	База или референтна стойност	Референтна година	Целева стойност (2029 г.)	Източник на данните [200]	Коментари [200]
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход	RCR 11	Потребител и на нови цифрови услуги и приложения	Брой	0	2020	2 000 000	ЕПДЕА У	
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход	RCR 13	Предприятия, постигащи висок интензитет на цифровите технологии	%	4,7	2020	10	Евростат	
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Нива на електронно споделяне на данни	%	23	2020	34	DESI	
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Дял на свободно достъпни данни	%	57	2020	66	DESI	
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити		Дял на повторно използване	%	0	2020	700	ИСУН	

			Преход		на данни за създаване на иновации и развитие на НИРД						
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Нарастване на доброволните участници в партньорската мрежа и обмена на информация във връзка с регистриран и заплахи и атаки	%	0	2020	50	Национален орган в областта на киберсигурността ДАЕУ	
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Брой публични организации, обхванати от системата за киберсигурност	Брой	0	2020	100	ДАЕУ ИСУН	
П2	СЦ (ii)	ЕФРР	По-слабо развити Преход		Брой киберустойчиви публични организации, като ниво на зрялост на киберсигурността	Брой	0	2020	20	ДАЕУ	

2.1.2.1.3. Индикативна разбивка на програмираните ресурси (ЕС) по видове интервенции (не е приложимо за ЕФМДРА)

Позоваване: Член 22, параграф 3, букви г), подточка viii) от РОР

Таблица 4: Измерение 1 — Област на интервенция

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
П2	ЕФРР	По-слабо развити региони Региони в преход	СЦ (ii)	016	110 000 000

П2	ЕФРР	По-слабо развити региони Региони в преход	СЦ (ii)	036	154 080 000
----	------	--	---------	-----	-------------

Таблица 5: Измерение 2 — Форма на финансиране

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
П2	ЕФРР	По-слабо развити региони Региони в преход	СЦ (ii)	01	264 080 000

Таблица 6: Измерение 3 — Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)
П2	ЕФРР	По-слабо развити региони Региони в преход	СЦ (ii)	33	264 080 000

Таблица 7: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

Таблица 8: Измерение 7 — измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, Кохезионния фонд и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Специфична цел	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40% за ЕСФ+ допринасят за проследяването на равенството между половете. 100% се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ+, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

2.2. Приоритети на техническа помощ

2.2.1. Приоритет на техническа помощ съгласно член 36, параграф 4 от РОР (повтаря се за всеки такъв приоритет на техническа помощ)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква д) от РОР

2.2.1.1. Интервенции от фондовете

Съответни видове действия — член 22, параграф 3, буква д), подточка i) от РОР

Текстово поле [8 000]

Подкрепата в рамките на оста за техническа помощ стъпва върху идентифицираните специфични нужди за изграждане на капацитет на Управляващия орган, укрепване и развитие на капацитета за стратегическо планиране и изпълнение на политики в областта на научните изследвания и иновациите и електронното управление, и повишаване на капацитета на бенефициентите по ПНИИДИТ за изпълнение на действията по програмата. На тази база са предложени фокусирани действия за адресиране на посочените нужди.

1. По отношение на Управляващия орган нуждите от изграждане на капацитет се определят от скорошното развитие на системата за научни изследвания и иновации, и по-специално - създаването на Държавната агенция за научни изследвания и иновации (ДАНИИ) и дирекция в ДАНИИ, която ще изпълнява функциите на УО на ПНИИДИТ за периода 2021-27 г. Като част от Агенцията, УО е част от цялостния процес на създаване на капацитет за разработване на политики и прилагане на действия и инструменти в областта на новата политика на взаимодействие на научните изследвания и иновациите в полза на икономиката и обществото.

Новият УО се възползва от вече създадения административен капацитет в УО в ИАОПНОИР към МОН, Министерството на икономиката и ОП „Добро управление“. Преходът на експерти от тези структури ще се осъществи постепенно, заедно с всички други необходими дейности за осигуряване на безпроблемно и навременно стартиране и изпълнение на ПНИИДИТ. Въпреки това, като новосъздадена структура, все още *ще има нужда от укрепване на административния капацитет на привлечения персонал, за да се гарантира успех на изпълнението на Програмата и постигане на целите ѝ.* Идентифицираните нужди са в три основни направления - изграждане на култура на екип и организация, развитие на специфични знания и умения, свързани с областта на намеса и укрепване на капацитета за изпълнение на политики и стратегии.

За да изпълнява ефективно своите функции, новосъздадения УО се нуждае от целенасочени усилия *за изграждане на организационна култура.* Планираните интервенции са насочени към изграждане на доверие, определяне на роли в екипа, разрешаване и управление на конфликти, ефективна комуникация, изграждане на ефективни работни отношения, развитие на умения за разрешаване на проблеми и създаване на организационна култура. Наред с това има нужда от реалистична и задълбочена оценка на резултатите, постигнати от организацията и от служителите, както и от щадяща и ефективна процедура за оценка и управление на риска и стратегия за намаляване на основните предизвикателства.

Другата област, в която ще има нужда от целенасочени усилия, е повишаването на *знанията и уменията, свързани със спецификата на политиката в рамките на интервенциите на Програмата.* Планирани са дейности за изграждане на знания и развиване на умения за проектиране, мониторинг и оценка на изпълнението на

планираните програмни инвестиции - участие в тематични обучения, опростени разходи, ориентиране към резултатите, финансови инструменти, планиране, оценка и мониторинг в тази област.

Специфичните интервенции са както следва:

- Анализ и оценка на нуждите и изпълнение на планове за действие за укрепване на административния капацитет на експертите в рамките на УО, в т.ч. организиране и участие в семинари, работни посещения, обмен на опит и добри практики и др. (присъствени и дистанционни/онлайн) форми на обучение за служителите в УО и други структури, подкрепящи изпълнението на Програмата, за да се осигури и поддържа високо ниво на компетентност;
- Повишаване капацитета на пряко ангажираните служители и подпомагане на планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, контрола и оценка на риска на проекти и дейности по програмата;
- Подкрепа за развитие на капацитета на УО в областта на информационните технологии, правните услуги, ефективна организация на работните процеси, опростяване на правилата и намаляване на административната тежест; прилагане на специфични по отношение на интервенциите в обхвата на ПНИИДИТ правила за държавни помощи; навременно планиране на изискванията за данни и на съответните действия за предоставяне/събиране на необходимите данни;
- Подкрепа за развитие на експертния капацитет на УО в областта на научните изследвания и иновациите, стратегическото планиране и развитие на електронното управление и киберсигурността; координацията, синергията и допълване с други програми и интервенции;
- Събиране, обобщаване и анализ на информация и данни, изготвяне на доклади и документи, провеждане на изследвания и извършване на други дейности в подкрепа на изпълнението на функциите на УО;
- Осигуряване на материална база, техническо оборудване, информационни системи и софтуерни програми, необходими за управлението и изпълнението на Програмата;
- Предоставяне на външна експертиза - изготвяне на експертни доклади, анализи, проучвания, методологична подкрепа и др. на програмно и оперативно ниво, свързани с управлението на Програмата; разработване на методологични и оценъчни инструменти за нуждите на електронното управление;
- Укрепване на ролята на оценките на програмите като инструмент за повишаване на ефективността и ефикасността на програмата чрез обмен на знания и сътрудничество, укрепване на капацитета за планиране и възлагане на оценки, предоставяне на данни, необходими за целите на оценката (включително на регионално ниво) и използване на резултатите от оценките;
- Подкрепа на процесите за оценка и подбор на проекти - организиране на комисии за оценка, включване и използване на независими (международни и национални) експерти/оценители с необходимите технически знания и опит и др.;
- Подкрепа на процеса за верификация на изпълняваните проекти по ПНИИДИТ 2021-2027 г., включване и използване на независими (международни и

национални) експерти/оценители с необходимите технически знания и опит и др.;

- Възнаграждения, вкл. допълнителни материални стимули и всички други съпътстващи разходи съгласно националното законодателство, за служителите на УО;
- Експертна и техническа подкрепа за подготовка на следващия програмен период;
- Осигуряване на работата на Комитета за наблюдение на ПНИИДИТ 2021-2027;
- Други дейности, осигуряващи правилното управление, изпълнение, мониторинг, оценка и контрол на Програмата.

Директен бенефициент: УО на ПНИИДИТ 2021-2027 г.

2. Укрепване и развитие на капацитета за стратегическо планиране, реформи и изпълнение на политики в областта на научните изследвания и иновациите и електронното управление

Капацитет за изпълнение на отключващи условия

Във връзка с изпълнението на ИСИС за периода 2021-2027 има ясно идентифицирана необходимост от развитие на капацитета в областта на интелигентната специализация и въвеждане на адекватен набор от инструменти, изграждане на ефективна платформа и система за мониторинг и управление на процеса на предприемаческо откриване (EDP). Друг слой е развиване на капацитета на служителите за управление на процеса на интелигентна специализация и на процеса на предприемаческо откритие, свързано с участие в тематични обучения и международни и национални форуми и платформи, провеждане на анализи и проучвания, свързани с постигнатите резултати.

Капацитет за разработване и прилагане на политики

Планираните инвестиции по Приоритетна ос 1 на Програмата са обусловени от картографиране на екосистемата на научни изследвания и иновации и базирана на него пътна карта за развитие, разработени от ДАНИИ. Картографирането и пътната карта ще бъдат един от управленските инструменти на Агенцията за разработване и изпълнение на програмни интервенции на национално и регионално ниво. Идентифицирана е необходимост от външна аналитична и експертна подкрепа, допълваща усилията на ДАНИИ за изпълнението на тази важна подкрепяща условност за изпълнението на програмата и ключов фактор за изграждане на капацитет на основните бенефициенти по програмата.

Капацитет за прилагане на реформи по политики

Друг важен елемент на политическо ниво е изготвянето, приемането и влизането в сила на нов Закон за научните изследвания и иновациите. Законът е един от основните компоненти на реформата по отношение на общата политика за научни изследвания и иновации в полза на интелигентното икономическо развитие и трансформация. Идентифицираната нужда тук е за висококвалифицирана външна подкрепа от международни органи като СБ, ОИСР, TAIEX-REGIO PEER 2 PEER, Съвместния изследователски център и др. за изследване и анализ на най-добрите международни практики в областта на правната регулация на тази нова за България политика.

Капацитета на ДАНИИ за осигуряване на координация и синергия на интервенциите за научни изследвания и иновации

Една от ключовите роли на ДАНИИ е осигуряването на координация, взаимно допълване и синергия на интервенциите за научни изследвания и иновации, финансирани от различни финансови източници, за да се гарантира ефективно, ефективно и целенасочено използване на средствата, основано на приоритетите за прилагане на политиката и пътната карта за развитие на екосистемата на научните изследвания и иновациите. С оглед изпълнението на всички дейности, свързани с този процес, е идентифицирана необходимост от допълнителна тематична аналитична подкрепа, събиране на данни и анализ.

Капацитет за стратегическо планиране в областта на електронното управление

По отношение на частта от програмата за електронно управление са идентифицирани нужди от подкрепа за разработването на Стратегията за развитие на електронното управление и на пътна карта за нейното прилагане, както и оценка на изпълнението на Стратегията за киберсигурност.

Специфични действия за изграждане на капацитет, свързани със стратегическото планиране, реформите и изпълнението на политики:

- Дейности в подкрепа на изпълнението на ИСИС (ISSS) - текущ мониторинг, анализ на резултатите от дейности, свързани с изпълнението на процеса на предприемаческо откриване (EDP), подготовка на анализи и проучвания, свързани с евентуално актуализиране на стратегията, оценки на изпълнението на стратегията - междинна, текуща, окончателна, стратегически анализ и експертна и /или консултантска подкрепа за подготовката на новата стратегия;
- Експертна, аналитична и консултантска подкрепа, свързана с картографирането на екосистемата за научни изследвания и иновации и изготвянето на пътна карта за нейното развитие, както и текущото ѝ наблюдение и актуализиране (провеждане на текущи анализи, срещи със заинтересовани страни, обмен, обработка, обобщаване и анализ на информация), използване на емпирични методи за събиране и обработка на информация;
- Експертна и консултантска подкрепа, свързана с разработването на концепцията на Закона за научните изследвания и иновациите, провеждане на срещи, обобщаване, анализ и обработка на обратната връзка от заинтересованите страни,
- Подкрепа за дейности, свързани с подобряване на координацията, допълняемостта и синергията с други интервенции в областта на прилагането на общата политика за развитие на научните изследвания и иновациите и политиката за развитие на електронното управление чрез постоянен мониторинг, тематичен обмен и анализ на информация, използване на тематични консултации и експертна подкрепа;
- Провеждане на консултации, изследвания, анализи и др., необходими за оценка на нуждите на потребителите на електронни услуги, оценка на развитието на електронното управление в европейски и глобален контекст, за разработване на политиката за електронно управление , електронни услуги, киберсигурност, оценка на ефекта от приложените действия;

- Подкрепа за разработване на Стратегията за електронно управление и Пътната карта към нея за периода след 2025 г.;
- Оценка на изпълнението на Стратегията за електронно управление и Пътната карта към нея и оценка на изпълнението на Стратегията за киберсигурност.

Директни бенефициенти: ДАНИИ и ДАЕУ

3. Укрепване на капацитета на бенефициентите по ПНИИДИТ

Правилното прилагане на новата политика за научни изследвания и иновации изисква повишаване на капацитета не само на УО и на ДАНИИ като цяло, но и на потенциалните кандидати и бенефициенти по програмата. Укрепването на техния капацитет за планиране и изпълнение на проекти е от решаващо значение за постигането на приоритетите на новата политика за научни изследвания и иновации. В областта на електронното управление са идентифицирани нужди от развитие на капацитета на ДАЕУ във връзка с ефективното изпълнение на заложените по програмата действия.

При изготвянето на действия за изграждане на капацитет за бенефициентите са взети под внимание уроците, извлечени от изпълнението на програми с подобен фокус - ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ и ОП „Иновации и конкурентоспособност“. Нуждите от изграждане на капацитет в областта на цифровизацията на публичния сектор се основават на уроците, извлечени от ОП „Добро управление“.

Междинният преглед на ОПИК потвърждава все още недостатъчния капацитет на потенциалните кандидати и бенефициенти - предимно малки и средни предприятия, за подготовка на проекти и изпълнение на проекти, финансирани от ЕС, и необходимостта от продължаване на усилията в това отношение. Това е особено вярно за прилагането на териториални инструменти като ВОМР и важна обратна връзка по отношение на планираното използване на подхода за ИТИ през периода 2021-2027. Опитът по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ показва, че забавянията в създаването на ЦВП и ЦК в повечето случаи се дължат на недостатъчния капацитет за управление на такива проекти, за провеждане на обществени поръчки, за прилагане и спазване на правилата на програмата и договора. Въпреки усилията на УО на ОПНОИР, все още има нужда от укрепване на административния капацитет на централните с оглед на тяхното бъдещо развитие и изпълнение на проекти по настоящата програма.

В областта на електронното управление съвместното създаване на ориентирани към потребителя и персонализирани електронни услуги изисква нови взаимоотношения и подобряване на взаимодействието на държавните организации с гражданите и бизнеса. Публичният сектор трябва да комуникира проактивно и да се ангажира с гражданина, като използва данни от всички предишни взаимодействия с гражданина. Възникващите технологии, като дълбоко обучение и машинно обучение, могат да помогнат на организациите от публичния сектор да предскажат бъдещите нужди и искания на гражданина. Необходимо е да се насърчават иновативни решения за предоставяне на услуги и изпреварващо вземане на решения, основани на данни. Приемането на управлявани от данни иновации в публичния сектор изисква активно въвеждане на модели на данни и иновативни решения и технологии в публичния сектор, включително стимулиране на приемането на нововъзникващи технологии като изкуствен интелект, роботика, интернет на нещата, големи данни и анализи. По-нататъшното развитие на политиката за електронното управление изисква отключване на потенциала на данните, за да се генерират и събират от публичния сектор, което ще трансформира

предоставянето на електронни услуги и ще бъде генератор на иновативни продукти, персонализирани и адаптивни услуги. Ползите от подхода, управляван от данни, не се ограничават до публичния сектор, а се отнасят до гражданите, индустрията и академичните среди, които ще могат да се възползват от силата на данните. Облачните изчислителни услуги, които постепенно се разгръщат от ДАЕУ, предоставят огромни възможности за внедряване на по-интелигентни решения за доставка на електронни услуги. За да интегрира всички тези иновационни елементи в стратегически документи и проекти, ДАЕУ се нуждае от авангардни експерти и редовен обмен с академичните среди и съответните органи за електронно управление от други държави-членки на ЕС.

Съществува дисбаланс между правна среда и административни действия, от една страна, и технически капацитет и възможности на основните играчи в киберсигурността, от друга. Законът за киберсигурността определя конкретни роли и отговорности на основните институции в киберсигурността, както и изискванията към операторите на основни услуги и доставчиците на цифрови услуги. Въпреки това, поради липса на финансови ресурси, тези отговорности и изисквания все още не са достигнали до подходящо ниво на зрялост. Компетентните органи трябва да изградят своя капацитет, за да могат да осигурят високо ниво на сигурност, в отговор на нарастващите заплахи.

Публичният домейн за киберсигурност, включително водещите институции по киберсигурност, е далеч зад частния бизнес по отношение на капаците и възможности. Предвид водещата роля на държавните институции, отговарящи за киберсигурността, това несъответствие е сериозно пречка и заплаха за частния бизнес и активите на гражданите.

Специфични действия за изграждане на капацитет на бенефициентите по ПНИИДИТ:

- Осигуряване на целенасочена подкрепа за развитието на капацитета за подготовка, управление и изпълнение на проекти, координация на взаимодействието между различните участници в тях, провеждане на процедури за обществени поръчки и прилагане на правилата за държавна помощ, текущ мониторинг и оценка на изпълнението на проектите чрез тематични обучения, партньорски проверки, привличане на външна експертна помощ. Специално внимание ще бъде обърнато на потенциалните кандидати и бенефициенти с малък или никакъв опит във финансиране от ЕС проекти;
- Предоставяне на експертиза и подкрепа за създаването на устойчиви мрежи, доверие и координация между представителите на научноизследователската общност и бизнес сектора, за да се реализират успешно партньорски проекти;
- Организиране и осигуряване на участие в информационни дни, кръгли маси, семинари, работни срещи и други форми за повишаване на осведомеността, знанията и уменията на бенефициентите по програмата, както и на потенциалните бенефициенти;
- Разработване и прилагане на план за действие за укрепване на капацитета на ДАЕУ – наемане на експерти, организиране на обучителни събития, учебни материали и др.) чрез Укрепване на капацитета на ДАЕУ в областта на математическите модели за прогнозиране и оценка на ситуацията; експертни системи и системи за изкуствен интелект; координирани системи за планиране; аналитични и интелигентни инструменти за обработка на големи

масиви от данни и оптимизиране на процесите; големи данни; киберзащита; и т.н.;

- Създаване на редовни възможности за двупосочна комуникация между национални и секторни ЕРИКС за обмен на информация и споделяне на знания за мониторинг на киберпространството, откриване на уязвимости, предотвратяване и реагиране на кибер инциденти и кризи от различен мащаб, както и постигане на пълна интеграция на България в Европейската екосистема за киберсигурност чрез интензивна и ефективна двупосочна комуникация между национални и секторни ЕРИКС;
- Създаване на редовни възможности за двупосочна комуникация между националните ЦИС и отделните ЦИС на операторите на основни услуги и публичните институции за обмен на информация и споделяне на знания за киберсигурността в критичните сектори и основни услуги, чрез интензивна и ефективна двупосочна комуникация между националните ЦИС и отделни ЦИС на операторите на основни услуги и публичните институции

Директни бенефициенти: УО на ПНИИДИТ 2021-2027 и научноизследователски организации, висши училища, ЦВП, ЦК, предприятия, дигитални иновационни центрове, структури на публичната администрация и др.

Дейности за осигуряване на видимост, прозрачност и комуникация на изпълнението на ПНИИДИТ 2021-2027

Основна цел на дейностите в това направление е осигуряване на необходимото ниво на публичност, осведоменост и разбиране на целите, приоритетите, възможностите за финансиране, постигнатите резултати и ефекта от програмата в контекста на националната и европейската политика за насърчаване на научните изследвания и иновациите и дигитализация на публичния сектор.

Специфични дейности, които ще бъдат подпомогнати чрез техническата помощ включват:

- Разработване и изпълнение на комуникационен план на програмата, обвързан с цялостната комуникационна стратегия на европейските фондове и националната и европейската политика за развитие на научните изследвания и иновациите и дигитализацията, в изпълнение на изискванията за прозрачност при усвояването на средствата и комуникацията на програмите;
- Организиране на публични събития; изработване и разпространение на рекламни и информационни материали; работа с медиите; разработване и разпространение на аудио-визуални формати; външна реклама; комуникация чрез социалните мрежи; комуникация със заинтересованите страни; разработване и провеждане на комуникационни кампании, придобиване на лицензи и авторски права по отношение на разработените материали, провеждане на социологически проучвания и др;
- Оценка на въздействието от изпълнението на дейностите за видимост, прозрачност и комуникация комуникационните и прозрачните дейности;
- Други дейности, свързани с изпълнението на действията за прозрачност и комуникация.

Директен бенефициент: УО на ПНИИДИТ 2021-2027 г.

Основни целеви групи — член 22, параграф 3, буква д), подточка iii) от POP

Текстово поле [1 000]

2.2.1.2. Показатели

Показатели за крайния продукт със съответните междинни цели и целеви стойности

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква д), подточка ii) от POP

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Фонд	Категория регион и	Идентификационен код [5]	Показател [255]	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Целева стойност (2029 г.)
Техническа помощ	ЕФРР	Преход		Служители на УО, преминали обучение	брой		60
Техническа помощ	ЕФРР	Преход		Извършени оценки на програмата, анализи и проучвания	брой		10
Техническа помощ	ЕФРР	Преход		Проведени информационни събития	Брой		80
Техническа помощ	ЕФРР	Преход		Обучения бенефициенти и на потенциални бенефициенти	Брой		200
Техническа помощ	ЕФРР	Преход		Брой служители на УО, чиито възнаграждения са финансирани от Техническа помощ	Еквивалент на пълно работно време		60

Техническа помощ	ЕФРР	Преход		Разработени информационни материали	брой		
------------------	------	--------	--	-------------------------------------	------	--	--

2.2.1.3. Индикативна разбивка на програмираните ресурси (ЕС) по видове интервенции
Член 22, параграф 3, буква д), подточка iv) от РОР

Таблица 4: Измерение 1 — Област на интервенция

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)
Приоритет ТП	ЕФРР	Региони в преход	179	442 755
Приоритет ТП	ЕФРР	По-слабо развити региони	179	2 213 775
Приоритет ТП	ЕФРР	Региони в преход	180	402 736
Приоритет ТП	ЕФРР	По-слабо развити региони	180	2 013 681
Приоритет ТП	ЕФРР	Региони в преход	181	111 139
Приоритет ТП	ЕФРР	По-слабо развити региони	181	555 696
Приоритет ТП	ЕФРР	Региони в преход	182	2 580 036
Приоритет ТП	ЕФРР	По-слабо развити региони	182	12 900 182

Таблица 7: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

Таблица 8: Измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+, ЕФРР, Кохезионния фонд и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40% за ЕСФ+ допринасят за проследяването на равенството между половете. 100% се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ+, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

Таблица 9: Индикативна разбивка на програмираните средства (ЕС) по видове интервенции за ЕФМДРА

Приоритет №	Специфична цел	Вид интервенция	Код	Сума (EUR)

2.2.2. Приоритет за техническа помощ съгласно член 37 от РОР (повтаря се за всеки такъв приоритет за техническа помощ)

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква е) от РОР

2.2.2.1. Описание на техническата помощ по финансиране, което не е свързано с разходите — член 37 от РОР

Текстово поле [3 000]

2.2.2.2. Индикативна разбивка на програмираните ресурси (ЕС) по видове интервенции

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква е) от РОР

Таблица 4: Измерение 1 — Област на интервенция

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

Таблица 7: Измерение 6 — Вторични тематични области по ЕСФ+

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

Таблица 8: Измерение 7 — Измерение „Равенство между половете“ на ЕСФ+*, ЕФРР, Кохезионния фонд и ФСП

Приоритет №	Фонд	Категория региони	Код	Сума (EUR)

* По принцип 40% за ЕСФ+ допринасят за проследяването на равенството между половете. 100% се прилагат, когато държавата членка избере да използва член 6 от Регламента за ЕСФ+, както и специфични за програмата действия в областта на равенството между половете.

Таблица 9: Индикативна разбивка на програмираните средства (ЕС) по видове интервенции за ЕФМДРА

Приоритет №	Специфична цел	Вид интервенция	Код	Сума (EUR)

3. План за финансиране

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква ж), подточки i), ii) и iii), член 112, параграфи 1, 2 и 3 и членове 14 и 26 от РОР

3.1. Прехвърляния и принос¹

Позоваване: Членове 14, 26 и 27 от РОР

Изменение на програмата, свързано с:	☐ принос към InvestEU
	☐ прехвърляния към инструменти, изпълнявани при пряко или непряко управление
	☐ прехвърляния между ЕФРР, ЕСФ+, Кохезионния фонд или друг фонд или фондове

¹ Приложимо само за изменения на програми в съответствие с членове 14 и 26, с изключение на допълнителните прехвърляния към ФСП в съответствие с член 27 от РОР. Прехвърлянията не засягат годишното разпределение на финансовите кредити на равнището на МФР за дадена държава членка.

Таблица 15А: Принос към InvestEU* (разбивка по години)

Принос от		Принос към	Разбивка по години								
Фонд	Категория региони		Компонент(и) на InvestEU	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
ЕФРР	По-силно развити региони										
	Региони в преход										
	По-слабо развити региони										
ЕСФ+	По-силно развити региони										
	Региони в преход										
	По-слабо развити региони										

Кохезио нен фонд	Не е прилож имо									
ЕФМДР А	Не е прилож имо									

* За всяко ново искане за принос: в изменение на програмата се определят общите суми за всяка година по фондове и по категории региони.

Таблица 16А: Прехвърляния към инструменти, изпълнявани при пряко или непряко управление (разбивка по години)

Прехвърляне от		Прехвърляне към	Разбивка по години								
Фонд	Категория региони		Инструмент	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
ЕФРР	По-силно развити региони										
	Регион и в преход										
	По-слабо развити региони										
ЕСФ+	По-силно развити региони										

Прехвърляне от		Прехвърляне към	Разбивка по години									
Фонд	Категория региони	Инструмент	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		Общо
	Региони в преход											
	Посолабо развити региони											
Кохезионен фонд	Не е приложимо											
ЕФМДР А	Не е приложимо											

Таблица 16Б: Прехвърляния към инструменти, изпълнявани при пряко или непряко управление* (резюме)

Фонд	Категория региони	Инструмент 1 а)	Инструмент 2 б)	Инструмент 3 в)	Инструмент 4 г)	Инструмент 5** д)	Общо е)=а)+б)+в)+г)+д)
ЕФРР	По-силно развити региони						
	Регион и в преход						
	По-слабо развити региони						
ЕСФ+	По-силно развити региони						
	Регион и в преход						
	По-слабо						

Фонд	Категория региони	Инструмент 1 а)	Инструмент 2 б)	Инструмент 3 в)	Инструмент 4 г)	Инструмент 5** д)	Общо е)=а)+б)+в)+ +г)+д)
	развити региони						
Кохезионен фонд	Не е приложимо						
ЕФМДР А	Не е приложимо						
Общо							

* Кумулативни суми за всички прехвърляния, направени чрез изменения на програмата през програмния период. Към всяко ново искане за прехвърляне в изменение на програмата се определят общите суми, прехвърлени за всяка година по фондове и по категории региони.

** Прехвърлянията могат да се извършват към всеки друг инструмент, изпълняван при пряко или непряко управление, когато такава възможност е предвидена в основния акт. Съответно ще бъдат посочени броят и наименованията на съответните инструменти на Съюза.

Текстово поле [3 500] (обосновка)

Таблица 17А: Прехвърляния между ЕФРР, ЕСФ+ и Кохезионния фонд или друг фонд или фондове* (разбивка по години)

Прехвърляния от		Прехвърляния към		Разбивка по години								
Фонд	Категория регион и	Фонд	Категория региони (когато е приложимо)	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо	
ЕФРР	По-силно развити региони	ЕФРР, ЕСФ+ или Кохезионен фонд, ЕФМД РА, ФУМИ, ФВС, ИУГВП										
	Региони в преход											
	По-слабо развити региони											
ЕСФ+	По-силно развити											

Прехвърляния от		Прехвърляния към		Разбивка по години								
Фонд	Категория регион и	Фонд	Категория региони (когато е приложимо)	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо	
	регион и											
	Регион и в преход											
	По-слабо развити региони											
Кохезионен фонд	Не е приложимо											
ЕФМД РА	Не е приложимо											

* Прехвърляния към други програми. Прехвърлянията между ЕФРР и ЕСФ+ могат да се извършват само в рамките на една и съща категория региони.

Таблица 17Б: Прехвърляния между ЕФРР, ЕСФ+ и Кохезионния фонд или друг фонд или фондове* (резюме)

		ЕФРР			ЕСФ+			Кохезионен фонд	Е
		По-силно развити региони	Региони в преход	По-слабо развити региони	По-силно развити региони	Региони в преход	По-слабо развити региони		
ЕФРР	По-силно развити региони								
	Региони в преход								
	По-слабо развити региони								
ЕСФ+	По-силно развити региони								
	Региони в преход								
	По-слабо развити региони								
Кохезионен фонд	Не е приложимо								
ЕФМДРА	Не е приложимо								

Общо									
------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

* Кумулативни суми за всички прехвърляния, направени чрез изменения на програмата през програмния период. Към всяко ново искане за прехвърляне в изменение на програмата се определят общите суми, прехвърлени за всяка година по фондове и по категории региони.

Текстово поле [3 500] (обосновка)

3.2. ФСП: разпределени средства в програмата и прехвърляния¹

3.2.1. Разпределени по линия на ФСП средства за програмата преди прехвърлянията по приоритети (когато е от значение)²

Позоваване: Член 27 от РОР

Таблица 18: Разпределени по линия на ФСП средства за програмата в съответствие с член 3 от Регламента за ФСП, преди прехвърлянията

Приоритет 1 по ФСП	
Приоритет 2 по ФСП	
	Общо

¹ Прехвърлянията не засягат годишното разпределение на финансовите кредити на равнището на МФР за дадена държава членка.

² Приложимо за първото приемане на програми с разпределени по линия на ФСП средства.

3.2.2. Прехвърляния към ФСП като допълнителна подкрепа¹ (когато е приложимо)

Прехвърляне към ФСП	☐ отнася се до вътрешни прехвърляния в рамките на програмата с разпределени по линия на ФСП средства	
	☐ отнася се до прехвърляния от други програми към програмата с разпределени по линия на ФСП средства	

¹ Разделът се попълва от получаващата програма. Когато програма, подкрепяна по линия на ФСП, получи допълнителна подкрепа (вж. член 27 от РОР) в рамките на програмата и от други програми, всички таблици в настоящия раздел трябва да бъдат попълнени. При първото приемане със средства, разпределени по линия на ФСП, настоящият раздел трябва да потвърди или коригира предварителните прехвърляния, предложени в споразумението за партньорство.

Таблица 18А: Прехвърляния към ФСП в рамките на програмата (разбивка по години)

Прехвърляне от		Прехвърляне към	Разбивка по години							
Фонд	Категория регион и	Приоритет по ФСП*	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
ЕФР Р	По-силно развити региони	Приоритет 1 по ФСП								
	Региони в преход									
	По-слабо развити региони									
ЕСФ +	По-силно развити региони	Приоритет 2 по ФСП								
	Региони в преход									

	По-слабо развити региони									
--	--------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

* Ресурсите от ФСП следва да бъдат допълнени с ресурси от ЕФРР или ЕСФ+ от категорията региони, в които се намира съответната територия.

Таблица 18Б: Прехвърляне на ресурси от ЕФРР и ЕСФ+ към ФСП в рамките на програмата

		Разпределени по линия на ФСП средства в програмата*, разбити по категория региони, на коя територия се намира** (по приоритети на ФСП)	
		Приоритет по ФСП (за всеки приоритет по ФСП)	Сума
Прехвърляне в рамките на програмата* (допълнителна подкрепа) по категории региони			
ЕФРР	По-силно развити региони		
	Региони в преход		
	По-слабо развити региони		
ЕСФ+	По-силно развити региони		
	Региони в преход		
	По-слабо развити региони		
Общо	По-силно развити региони		
	Региони в преход		
	По-слабо развити региони		

* Програма с разпределени по линия на ФСП средства.

** Ресурсите от ФСП следва да бъдат допълнени с ресурси от ЕФРР или ЕСФ+ от категорията региони, в която се намира съответната територия.

Таблица 18В: Прехвърляния към ФСП от друга(и) програма(и) (разбивка по години)

Прехвърляне от		Прехвърляне към	Разбивка по години								
Фонд	Категория региони		Приоритет по ФСП*	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
ЕФРР	По-силно развити региони	Приоритет 1 по ФСП									
	Региони в преход										
	По-слабо развити региони										
ЕСФ+	По-силно развити региони	Приоритет 2 по ФСП									
	Региони в преход										
	По-слабо развити региони										

* Ресурсите от ФСП следва да бъдат допълнени с ресурси от ЕФРР или ЕСФ+ от категорията региони, в която се намира съответната територия.

Таблица 18Г: Прехвърляне на ресурси от ЕФРР и ЕСФ+ от други програми към ФСП в рамките на тази програма

		Допълнителна подкрепа за ФСП в настоящата програма* за територията, разположена*** в дадена категория региони (по приоритети):	
		Приоритет по ФСП	Сума
Прехвърляне(ия) от друга(и) програма(и)** по категории региони			
ЕФРР	По-силно развити региони		
	Региони в преход		
	По-слабо развити региони		
ЕСФ+	По-силно развити региони		
	Региони в преход		
	По-слабо развити региони		
Общо			

* Програма с отпуснати по ФСП средства, която получава допълнителна подкрепа от ЕФРР и ЕСФ+.

** Програма, предоставяща допълнителна подкрепа от ЕФРР и ЕСФ+ (източник).

*** Ресурсите от ФСП следва да бъдат допълнени с ресурси от ЕФРР или ЕСФ+ от категорията региони, в която се намира съответната територия.

Текстово поле [3 000] Обосновка за допълнителното прехвърляне от ЕФРР и ЕСФ+ въз основа на планираните видове интервенции — член 22, параграф 3, буква г), подточка ix) от POP

3.3. Прехвърляния между категории региони в резултат на междинния преглед

Таблица 19А: Прехвърляния между категории региони в резултат на междинния преглед в рамките на програмата (разбивка по години)

Прехвърляне от	Прехвърляне към	Разбивка по години			
		2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
Категория региони*	Категория региони*				
По-силно развити региони	По-силно развити региони/ Региони в преход/ По-слабо развити региони				
Региони в преход					
По-слабо развити региони					

* Прилага се само за ЕФРР и ЕСФ+.

Таблица 19Б: Прехвърляния към други програми между категории региони в резултат на междинния преглед (разбивка по години)

Прехвърляне от	Прехвърляне към	Разбивка по години			
		2025 г.	2026 г.	2027 г.	Общо
Категория региони*	Категория региони*				
По-силно развити региони	По-силно развити региони/				
Региони в преход	Региони в преход/				
По-слабо развити региони	По-слабо развити региони				

* Прилага се само за ЕФРР и ЕСФ+.

3.4. Обратни прехвърляния¹

Таблица 20А: Обратни прехвърляния (разбивка по години)

Прехвърляне от	Прехвърляне към		Разбивка по години						
	Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.
InvestEU или друг инструмент на Съюза									
InvestEU Компонент 1 Компонент 2 Компонент 3 Компонент 4 Инструмент 1 на Съюза Инструмент 2 на Съюза [...]	ЕФРР	По-силно развити региони							
		Региони в преход							
		По-слабо развити региони							
	ЕСФ+	По-силно развити региони							
		Региони в преход							
		По-слабо развити региони							
	Кохезионен фонд	Не е приложимо							
	ЕФМДРА	Не е приложимо							

¹ Приложимо само за изменения на програми за ресурси, прехвърлени обратно от други инструменти на Съюза, включително елементи на ФУМИ, ФВС и ИУГВП, при пряко или непряко управление, или от InvestEU.

Таблица 20Б: Обратни прехвърляния* (резюме)

От/До	ЕФРР			ЕСФ+			Кохезионен фонд	ЕФМДРА
	По-силно развити региони	Региони в преход	По-слабо развити региони	По-силно развити региони	Региони в преход	По-слабо развити региони		
InvestEU								
Компонент 1								
Компонент 2								
Компонент 3								
Компонент 4								
Инструмент 1								
Инструмент 2								
Инструмент 3								
Инструмент 4**								

* Кумулативни суми за всички прехвърляния, направени чрез изменения на програмата през програмния период. При всяко ново искане за прехвърляне в изменение на програмата се определят общите суми, прехвърляни за всяка година по фондове и по категории региони.

** Прехвърлянията могат да се извършват към всеки друг инструмент, изпълняван при пряко или непряко управление, когато такава възможност е предвидена в основния акт. Съответно ще бъдат посочени броят и наименованията на съответните инструменти на Съюза.

3.5. Финансови бюджетни кредити по години

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква ж), подточка і) от РОР и членове 3, 4 и 7 от Регламента за ФСП

Таблица 10: Финансови бюджетни кредити по години

Фонд	Категория региони	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2026 г.		2026 г. сум	2027 г.		2027 г. сум	Общо
							Финансови бюджетни кредити без сума за ГЪВКАВОС	Сума за ГЪВКАВОС		Финансови бюджетни кредити без сума за ГЪВКАВОС	Сума за ГЪВКАВОС		
ЕФРР*	Посилно развити региони												
	Региони в												

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо
							Финансови бюджетни кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	Финансови бюджетни кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ		
	преход											
	Положителни региони											
	Найотдалечни региони											

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо
							Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ		
	и северни слабо населени региони											
Общо												
ЕСФ+*	Политико разв ити											

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо
							Финансови бюджетни кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	Финансови бюджетни кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ		
	региони											
	Региони в преход											
	Послабозвити региони											

Фонд	Категория региони	2020 г.	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо
								Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОС Т	Сума за ГЪВКАВОС Т	Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОС Т	Сума за ГЪВКАВОС Т		
	Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони												

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо
							Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	2026 г. само за ЕФМДРА	Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ		
Общо												
ФСП *	Ресурси по член 3 от Регламента за ФСП											
	Ресурси по член											

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо	
							Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	2026 г. само за ЕФМДРА	Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ			Сума за ГЪВКАВОСТ
4 от Регламента за ФС П													
Ресурси по член 7 от Регламента за ФС П													

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо
							Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ		
	(възвръзка с ресурсите по член 3 от Регламента за ФС П)											
	Ресурси по											

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г.	Общо	
							Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ			
член 7 от Регламента за ФС П (във връзка с ресурсите по член 4 от Регламента													

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		2027 г. само за ЕФ МДРА	Общо
							Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	2026 г. само за ЕФ МДРА	Финансови бюджетни и кредити без сума та за ГЪВКАВОСТ		
	та за ФС П)											
Общо												
Кохезионен фонд	Не е приложимо											
ЕФ МДРА	Не е приложимо											

Фонд	Категория региони	2021 г.	2022 г.	2023 г.	2024 г.	2025 г.	2026 г.		2027 г.		Общо	
							Финансови бюджетни и кредити без сума за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ	Финансови бюджетни и кредити без сума за ГЪВКАВОСТ	Сума за ГЪВКАВОСТ		
Общо												

* Суми след допълнителното прехвърляне към ФСП.

3.6. Общо финансови бюджетни кредити по фондове и национално съфинансиране
 Позоваване: Член 22, параграф 3, буква ж), подточка ii), член 22, параграф 6 и член 36 от РОР

За програми по цел „Инвестиции за работни места и растеж“, когато в споразумението за партньорство е избрана техническа помощ в съответствие с член 36, параграф 4 от РОР.

Таблица 11: Общо бюджетни кредити по фонд и национално съфинансиране

Номер на цел на политиката/специфична цел на ФСП или техническа помощ	Приоритет	Основа за изчисляване на подкрепата от Съюза (общо допустими разходи или публичен принос)	Фонд	Категория региони*	Принос на Съюза а)=ж)+з)	Разбивка на приноса на Съюза		Национален принос б)=в)+г)	Индикативна разбивка на националния принос		Общо д)=а)+б)	Процент на съфинансиране е)=а)/д)
						Принос на Съюза за безсумата за гъвкавост ж)	Сумата за гъвкавост з)		публичен в)	частен г)		
ЦП 1	Приоритет 1	публичен/общо	ЕФРР	По-силно развити региони								
				Региони в преход	157 401 667			67 457 857			224 859 524	70%
				По-слабо развити региони	442 808 333			78 142 647			520 950 980	85%
				Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони								

ЦП 1	Приоритет 2		ЕФРР	По-силно развити региони								
				Региони в преход	44 013 333			18 862 857			62 876 190	70%
				По-слабо развити региони	220 066 667			38 835 294			258 901 961	85%
				Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони								
Техническа помощ	Приоритет 3		ЕФРР	Региони в преход	3 541 244			1 517 676			5 058 920	70%
				По-слабо развити региони	17 678 756			3 119 780			20 798 536	85%
				По-силно развити региони								
			ЕФРР	Региони в преход	204 956 244			87 838 390			292 794 634	70%
				По-слабо развити региони	680 553 756			120 097 722			800 651 478	85%
				Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони								
			Всичко общо		885 510 000			207 936 112			1 093 446	

* За ЕФРР: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, специално разпределени средства за най-

отдалечените и северните слабо населени региони. За ЕСФ+: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, допълнително разпределени средства за най-отдалечените региони. За Кохезионния фонд: не е приложимо. Що се отнася до техническата помощ, прилагането на категориите региони зависи от избора на фонд.

**

Посочете общия размер на ресурсите по ФСП, включително допълнителната подкрепа, прехвърлена от ЕФРР и ЕСФ+. Таблицата не включва сумите в съответствие с член 7 от Регламента за ФСП. В случай на техническа помощ, финансирана от ФСП, ресурсите по ФСП следва да бъдат разделени на ресурси, свързани с членове 3 и 4 от Регламента за ФСП. По отношение на член 4 от Регламента за ФСП няма сума за гъвкавост.

За цел „Инвестиции за работни места и растеж“: програми, които използват техническа помощ в съответствие с член 3б, параграф 5 от РОР, в зависимост от избора, направен в споразумението за партньорство.

Таблица 11: Общо разпределени финансови средства по фондове и национален принос

Категория	Основа за изчисляване на подкрепата от ЕС (общо допустими разходи или публичен принос)	Фонд	Категория региони*	Принос на Съюза а)=б)+в)+и)+й)	Разбивка на приноса на Съюза				Национален принос г)=д)+е)	Индикативна разбивка на националния принос		
					Принос на Съюза		Сума за гъвкавост			публичен д)	частен е)	
					без техническа помощ съгласно член 36, параграф 5	за техническа помощ съгласно член 36, параграф 5	без техническа помощ съгласно член 36, параграф 5	за техническа помощ съгласно член 36, параграф 5 ***				
					б)	в)	и)	й)				
Категория	публичен/общо	ЕФРР	По-силно развити региони									
			Региони в преход									
			По-слабо развити региони									
			Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони									

гет		ЕСФ+		По-силно развити региони										
				Региони в преход										
				По-слабо развити региони										
				Най-отдалечени региони и северни слабо населени региони										
гет		ФСП **	Ресурси по член 3 от Регламента за ФСП											
			Ресурси по член 4 от Регламента за ФСП											
			Общо											
гет		Кохезионен фонд												

дет		ЕФРР или ЕСФ+, или ФСП, или Кохезионен фонд											
ска		Общо ЕФРР	По-силно развити региони										
о			Региони в преход										
от			По-слабо развити региони										
			Най- отдалечени региони и северни слабо населени региони										
		Общо ЕСФ+	По-силно развити региони										
			Региони в преход										
			По-слабо развити региони										
			Най- отдалечени региони и северни слабо населени региони										

		ФСП* *	Ресурси по член 3 от Регламента за ФСП										
			Ресурси по член 4 от Регламента за ФСП										
		Общо Кохезионен фонд											

* За ЕФРР и ЕСФ+: по-слабо развитите региони, регионите в преход, по-силно развитите региони и, когато е приложимо, специално разпределени средства за най-отдалечените и северните слабо населени региони. За Кохезионния фонд: не е приложимо. Що се отнася до техническата помощ, прилагането на категориите региони зависи от избора на фонд.

** Посочете общия размер на ресурсите по ФСП, включително допълнителната подкрепа, прехвърлена от ЕФРР и ЕСФ+. Таблицата не включва сумите в съответствие с член 7 от Регламента за ФСП. В случай на техническа помощ, финансирана от ФСП, ресурсите по ФСП следва да бъдат разделени на ресурси, свързани с членове 3 и 4 от Регламента за ФСП. По отношение на член 4 от Регламента за ФСП няма сума за гъвкавост.

За ЕФМДРА:

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква ж), подточка iii) от РОР

Програми по ЕФМДРА, които използват техническа помощ в съответствие с член 36, параграф 4 от РОР, в зависимост от избора, направен в споразумението за партньорство.

Таблица 11А: Общо разпределени финансови средства по фондове и национален принос

Приоритет	Специфична цел (номенклатура по Регламента за ЕФМДРА)	Основа за изчисляване на подкрепата от Съюза	Принос на Съюза	Национален публичен принос	Общо	Процент на съфинансиране
Приоритет 1	1.1.1	Публична				
	1.1.2	Публична				
	1.2	Публична				
	1.3	Публична				
	1.4	Публична				
	1.5	Публична				
	1.6	Публична				
Приоритет 2	2.1	Публична				
	2.2	Публична				
Приоритет 3	3.1	Публична				

Приоритет	Специфична цел (номенклатура по Регламента за ЕФМДРА)	Основа за изчисляване на подкрепата от Съюза	Принос на Съюза	Национален публичен принос	Общо	Процент на съфинансиране
Приоритет 4	4.1	Публична				
Техническа помощ съгласно член 36, параграф 4 от РОР	5.1	Публична				
Техническа помощ съгласно член 37 от РОР	5.2	Публична				

4. Отключващи условия

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква и) от POP

Таблица 12: Отключващи условия

Отключващи условия	Фонд	Специфична цел (не е приложимо за ЕФМДРА)	Изпълнени е на отключващите условия	Критерии	Изпълнение на критериите	Позоваване на съответната документация	Обосновка
Добро управление на национална или регионална стратегия за интелегентна специализация	ЕФРР	Цел на политиката 1, специфична цел (i) <i>Развитие и засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на внедряването на модерни технологии</i>	Частично изпълнено	Подготовка и приемане на Стратегия за интелегентна специализация след 2020 г. и План за действие към нея, включващ : 1. Извършване на бариерен анализ за трансфера и разпространението на резултатите от научните изследвания и иновациите 2. Разработване на концептуална рамка за управление на Стратегията на национално и регионално ниво, чрез адаптиране на съществуващата; 3. Актуализация на системата за мониторинг и оценка; 4. Осигуряване на съвместната работа и сътрудничеството със съответните заинтересованите страни;	Частично изпълнено: По-долу е самооценката по подкритерии: 1. Изпълнено; 2. Частично изпълнено; 3. Изпълнено; 4. Изпълнено; 5. Частично изпълнено; 6. Изпълнено; 7. Изпълнено.	[500] Работна версия на Стратегията за интелегентна специализация 2021-2027	[1 000] Разработването на Стратегията за интелегентна специализация 2021-2027 г. е инициентирано от експертния екип на Министерството на икономиката. Визията е България да извърши технологична трансформация на икономиката, да увеличи ефективността на ресурсите и дигитализацията и да преодолее регионалните дисбаланси в иновационните показатели. Стратегическата цел е да се увеличат националните и регионалните показатели за иновации на страната, достигайки ниво от 60% в сравнение със средното за ЕС, което ще засили

				<p>5. Създаване и развитие на центрове за компетентност, центрове за върхови постижения, регионални иновационни центрове и секторни иновационни центрове;</p> <p>6. Подготовка и приемане на Стратегия за дигитализация на индустрията 4.0</p> <p>7. Изготвяне на анализ на специфичните нужди на заинтересованите страни от интернационализация, в рамките на приоритетната област на Стратегията за интелигентна специализация след 2020 г. и разработване на действия за интернационализация.</p>			<p>позицията на България в групата на „умерените“ иноватори до 2027 г.</p> <p>Тематичните приоритетни области за интелигентна специализация за периода 2021-2027 г. са:</p> <p>(1) Информатика и ИКТ;</p> <p>(2) Мехатроника (независима област);</p> <p>(3) Индустрии за здравословен живот и биотехнологии;</p> <p>(4) Нови технологии в творческите и развлекателните индустрии;</p> <p>(5) Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика.</p> <p>Всички 28 административни области на ниво NUTs II в страната са определили две приоритетни тематични области от горните пет. Третата приоритетна тематична област за всички области и за цялата страна ще бъде област „Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика“.</p>

5. Програмни органи

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква к) и членове 71 и 84 от РОР

Таблица 13: Програмни органи

Програмни органи	Наименование на институцията [500]	Име на лицето за контакт [200]	Адрес на ел. поща [200]
Управляващ орган	Държавна агенция за научни изследвания и иновации чрез дирекция „Програмата Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“	Мартин Дановски	MDanovski@sari.bg
Одитен орган	Изпълнителна агенция „Одит на средствата от Европейския съюз“	Людмила Рангелова	l.rangelova@minfin.bg
Счетоводен орган и Орган, който получава плащания от Комисията	Дирекция „Национален фонд“, Министерство на финансите	Мануела Милошева	m.milosheva@minfin.bg
Когато е приложимо, орган или органи, които получават плащания от Комисията в случай на техническа помощ съгласно член 36, параграф 5 от РОР			
Счетоводна функция, в случай че тази функция е възложена на орган, различен			

от управляващия орган			
-----------------------	--	--	--

Разпределение на възстановените суми за техническа помощ съгласно член 36, параграф 5 от РОР, ако се установи, че повече органи получават плащания от Комисията

Позоваване: Член 22, параграф 3 от РОР

Таблица 13А: Част от процентите, определени в член 36, параграф 5, буква б) от РОР, която ще бъде възстановена на органите, получаващи плащания от Комисията в случай на техническа помощ съгласно член 36, параграф 5 от РОР (в процентни пунктове)

Орган 1	процентни пунктове
Орган 2*	процентни пунктове

* Брой органи, определени от държава членка.

6. Партньорство

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква з) от РОР

Индикативният списък с програми и водещи ведомства за разработването на всяка програма за програмен период 2021-2027 г. беше одобрен с Решение № 196 от 11 април 2019 г. на МС за одобряване на Анализ на социално-икономическото развитие на България 2007-2017 г. за определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г., на Списък с целите на политиките, които да бъдат подкрепени през програмен период 2021-2027 г., и на Списък с програми и водещи ведомства за разработването им. С Решение № 495 от 21 юли 2020 г. за изменение и допълнение на Решение № 196 от 11 април 2019 г. на МС, към програмите за програмен период 2021-2027 г. беше добавена и ПНИИДИТ, а за водещо ведомство за разработването ѝ беше определена Администрацията на Министерския съвет.

Съгласно Постановление № 142 на МС от 07 юни 2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на Европейския съюз за програмния период 2021 – 2027 г., за разработването на програмите, финансирани от фондовете за програмния период 2021 – 2027 г. се създават тематични работни групи като са посочени условията за тяхното съставяне, задачите и основните процедури за работните групи.

На 14 август 2020 г. стартира процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ за разработване на ПНИИДИТ. Поканата беше публикувана на Единния информационен портал на ЕСИФ (www.eufunds.bg) и в нея бяха посочени критериите, на които трябва да отговарят кандидатстващите организации, както и сроковете за кандидатстване и необходимия пакет от документи за кандидатстване. Поканата е публикувана втори път на 25 ноември 2020 г.

Поканените групи юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ включват:

- Организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
- Организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
- Екологични организации;
- Организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата;
- Организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на подхода "Водено от общностите местно развитие";
- Организации, работещи в сферата на иновациите и научните изследвания;
- Организации, работещи в сферата на развитие на информационните и комуникационни технологии.

След проведената процедура за избор на юридически лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ за разработване на ПНИИДИТ, поименният състав на работната група бе определен със Заповед № Р-127 от 04 септември 2020 г. на министър-председателя на Р. България,

изменена със Заповед № Р-175 от 25 ноември 2020 г., Заповед № Р-71 от 07 май 2021 г., Заповед № Р-101 от 01 юли 2021 г. и Заповед № Р-183 от 03 ноември 2021 г. Ведомствата и организациите, чиито представители са включени в състава на ТРГ са: ДАНИИ, Фонд мениджър на финансовите инструменти в България ЕАД, Министерство на образованието и науката, Администрацията на Министерския съвет, Министерство на културата, Министерство на финансите, Изпълнителна агенция „Одит на средствата от европейския съюз“, Изпълнителна агенция „Сертификационен одит на средствата от европейските земеделски фондове“, Държавен фонд „Земеделие“, Министерство на икономиката, Министерство на труда и социалната политика, Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, Министерство на земеделието, храните и горите, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на околната среда и водите, Министерство на външните работи, Министерство на вътрешните работи, Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерство на туризма, Министерство на младежта и спорта, Министерство на енергетиката, Държавна агенция „Електронно управление“, Национален център за информация и документация, Патентно ведомство, Национална агенция за оценяване и акредитация, Национален статистически институт, Комисия за защита от дискриминация, Агенция за хората с увреждания, Регионален съвет за развитие на Югозападен район, Регионален съвет за развитие на Южен централен район, Регионален съвет за развитие на Югоизточен район, Регионален съвет за развитие на Северозападен район, Регионален съвет за развитие на Северен централен район, Регионален съвет за развитие на Североизточен район, Асоциация на индустриалния капитал в България, Българска стопанска камара, Българска търговско-промишлена палата, Конфедерация на работодателите и индустриалците в България, Конфедерация на независимите синдикати в България, Конфедерация на труда „Подкрепа“, Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“, национално представителни организации на и за хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за хората с увреждания, Национално сдружение на общините в Република България, Българска академия на науките, Селскостопанска академия, Съвет на ректорите на висшите училища в Република България, организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности, организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи, екологични организации, организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата, организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на подхода „Водено от общностите местно развитие“, организации, работещи в сферата на иновациите и научните изследвания, организации, работещи в сферата на развитие на информационните и комуникационни технологии.

ТРГ за разработване на ПНИИДИТ извършва своята дейност съгласно вътрешни правила и в съответствие с чл. 10, ал.1 от Постановление № 142 на МС от 07 юни 2019 г. Представителите на партньорските ведомства и организации са включени в процеса на изготвянето, разглеждането и съгласуването на отделните разработки и текстове на програмата, както и на окончателния вариант на програмата, като подготвят и представят предложения, коментари и становища, участват в заседанията на ТРГ и т.н. С цел гарантиране спазване принципите на партньорство и добра комуникация с всички включени заинтересовани страни заседанията се провеждат при ясна организация, в съответствие с приетите вътрешни правила за дейността на ТРГ, материалите за всяко заседание се изпращат предварително, като на членовете на ТРГ и техните заместници се осигурява необходимото време и информация за подготовката на компетентни становища

по разглежданите материали. Непрекъснатата координация се осъществява от Централното координационно звено в Администрацията на Министерския съвет като секретариат на ТРГ.

ТРГ осъществява функциите си до официалното одобрение на ПНИИДИТ от Европейската комисия.

В допълнение, при изпълнение на определените ѝ функции ТРГ за разработване на ПНИИДИТ е в постоянно взаимодействие с ТРГ за разработване на останалите програми и работната група за разработване на Споразумението за партньорство за програмен период 2021-2027 г., като регулярно обменя информация по напредъка в разработването на Споразумението за партньорство и програмите.

В съответствие с разпоредите на РОР за периода 2021 – 2027 г., принципите за партньорство, заложи в Делегирания регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 година относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове и съгласно приложимото национално законодателство, след одобрение на ПНИИДИТ, ще бъде сформирани Комитет за наблюдение на програмата, чиято основна цел е преглед на всички въпроси, които засягат напредъка в изпълнението на програмата в постигането на нейните цели. Съставът на Комитета за наблюдение включва широко представителство на всички заинтересовани страни, включително представители на министерства и Управляващи органи, регионалните съвети за развитие, Националното сдружение на общините в България, Националния статистически институт, национално представителните организации - на работодателите, на работниците и служителите, на и за хората с увреждания, както и представители на академичната общност и юридически лица с нестопанска цел и ведомства, отговорни за политиките, по които се финансират действия от програмата. Комитетът за наблюдение на ПНИИДИТ ще се ръководи в своята дейност от вътрешни правила за работа, включващи подробно описание на целите, задачите, състава, функциите, процедурите, действията за координация и др.

7. Комуникация и видимост

Позоваване: Член 22, параграф 3, буква й) от РОР

Текстово поле [4 500]

За изпълнение на дейностите, свързани с комуникация и видимост Управляващия орган разработва и изпълнява комуникационен план на програмата, обвързан с цялостната комуникационна стратегия на европейските фондове и националната и европейската политика за развитие на научните изследвания и иновациите и дигитализацията, в изпълнение на изискванията за прозрачност при усвояването на средствата и комуникацията на програмите.

Основна цел: Поддържане на високо ниво на обществена осведоменост за целите, приоритетите и възможностите за финансиране, предлагани от Програмата, както и резултатите от изпълнението на Програмата като цяло и по-специално нейните приоритети, в контекста на политиките, подкрепяни от ЕФРР на положително обществено отношение към инициативите на ЕС, реализирани в сътрудничество с българските институции.

Специфични цели:

- Осигуряване на информираност на целевите групи за визията, приоритетите, възможностите за финансиране и резултатите от ПНИИДИТ 2021-2027 г. като инструмент за интелигентна трансформация чрез развитие на научни изследвания, иновации и дигитализация на публичния сектор;
- Осигуряване на публичност и прозрачност на процеса на управление и изпълнение на ПНИИДИТ 2021-2027 г., резултатите от неговото прилагане и идентифицираните добри практики;
- Осигуряване на информираност на потенциалните бенефициенти и бенефициентите по ПНИИДИТ 2021-2027 г. относно изискванията за кандидатстване и изпълнение на проекти, финансирани по Програмата, включително техните отговорности за предоставяне на информация и публичност

Целеви групи:

- **широката общественост** - гражданите на национално и регионално ниво, които биха се възползвали от резултатите от прилагането на действията по Програмата;
- **потенциални бенефициенти** - допустими бенефициенти, които отговарят на условията за предоставяне на подкрепа по Програмата;
- **бенефициенти** - изследователски организации, университети, ЦВП, ЦК, предприятия, стартиращи фирми, центрове за цифрови иновации, отделения, структури на държавната администрация на всички нива и нейните служители; граждани; предприятия, получили подкрепа по Програмата;
- **медиатори** - медии, агенции за регионално развитие, комуникационни вериги на изследователски организации като БАН и ССА и др., които информират, формират мнения / нагласи и подкрепят потенциални кандидати и бенефициенти.

Бюджет: Планираните средства за дейностите за комуникация и видимост са в размер на 0,3% от общата сума на средствата по ПНИИДИТ.

Избрани комуникационни канали: Електронни, печатни и онлайн медии: Медийни участия, производство на информационни и рекламни филми, аудио / видео, репортажи, банери и др., закупуване на програмно време / рекламни кутии и др. контакти с пресата.

Социални медии: В рамките на изпълнението на Комуникационната стратегия на ПНИИДИТ ще бъдат използвани комуникационни дейности и канали, съобразени с подходящите начини за достигане на съответната целева аудитория като:

Създаването на профил за споделяне на информация за програмата в платформата **LinkedIn** би било полезно за професионалисти - както заинтересовани страни, така и медии, потенциални бенефициенти и бенефициенти и медиатори. **YouTube** е полезен и гъвкав канал на социалните медии както за комуникация с широката общественост, така и за по-фокусирана аудитория, който предоставя възможност за популяризиране на резултатите от Програмата, добрите практики, успешните проекти и примерите за непосредственото въздействие на структурните фондове върху начина на живот на хората на регионално и местно ниво, включително и през канала на eufunds.bg.

Facebook страници, профили и групи, включително профилът на ДАНИИ и eufunds.bg. В процеса на изпълнение на комуникационните действия могат да бъдат идентифицирани

други / нови социални медии за популяризиране на програмата в рамките на срока ѝ за изпълнение

Индикатори: Брой публикувани материали, брой излъчвания, брой импресии в социалните мрежи и платформи.

Интернет: разработване и / или поддръжка на **уеб страница / подстраница към единен уеб портал**, в съответствие с изискванията на новите разпоредби.

Индикатори: Брой на публикациите, брой на посещенията, брой на визуализациите на страницата
Директна комуникация: организиране на събития: конференции, изложби, семинари, информационни кампании, семинари за журналисти, подкрепа от мрежата от 27 околностни информационни центрове и др.;

Индикатори: Брой участници в събитията, брой представители на медиите, брой представители на потенциални бенефициенти, брой представители на медиатори (медии, агенции за регионално развитие, комуникационни вериги на изследователски организации като БАН и ССА и др., които информират, формират мнения/нагласи и подкрепят потенциални кандидати и бенефициенти)

Рекламни и информационни материали: Изработване и разпространение на печатни информационни материали, като стремежът е те да бъдат изготвяни предимно в електронен формат в съответствие с общите усилия за по-екологична и устойчива комуникация - бюлетини, брошури, плакати, ръководства, публикации, сувенири и др.; изработване на информационни и рекламни филми, аудио / видео, банери;

Индикатори: Брой разпространени и публикувани рекламни материали, брой излъчени аудио-видео клипове
Мониторинг и оценка

По време на програмния период мониторингът и оценката на комуникационните дейности ще се извършва въз основа на редовни анализи на удовлетвореността от събитията, онлайн проучвания, социологически проучвания, кръгли маси и специални работни групи, както и чрез провеждане на конкретни оценки на въздействието от осъществяване на комуникационни дейности по програмата, които се планират да бъдат поне две - междинни и крайни.

Индикатори: Брой извършени анализи на удовлетвореността от събитията, брой проведени он-лайн и социологически проучвания, брой проведени кръгли маси и фокус групи, брой извършени оценки на въздействието.

В обхвата на ПНИИДИТ операциите със стратегическо значение имат значителен принос за постигане на целите на Програмата и съгласно чл.2(5) от РОР те следва да бъдат обект на специални действия за наблюдение и комуникация. Проектите, които ще бъдат реализирани в рамките на тези операции, ще имат ключов принос за постигане на целите на Програмата. Те са проектирани да бъдат най-представителните проекти, тъй като възплъщават стратегическите цели на ПНИИДИТ. Планираните комуникационни дейности, които най-добре ще подчертаят тази роля, включват:

- Кампании/информационни събития, чийто фокус са изключително планираните/осъществените дейности по посочените проекти, вкл. въвеждащи / откриващи събития;
- Насърчаване на широко медийно отразяване на проекти, особено когато те достигнат определено ниво на зрялост (пресконференция, прессъобщение, покана за журналисти да посетят проекта, друго медийно събитие)

- Разпространение на информация за проектите чрез сайта на ПНИИДИТ;
- Разработване и разпространение на информационни материали (напр. брошури) по различните електронни канали, използвани от УО за целите на публичност и визуализация.

Изброените действия ще се извършват в тясно сътрудничество между Управляващия орган и бенефициента като съвместни, координирани усилия, с оглед постигане на по-високи резултати и добавена стойност към проектите.

8. Използване на единични разходи, еднократни суми или единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Позоваване: Членове 94 и 95 от РОР

Таблица 14: Използване на единични разходи, еднократни суми или единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Планирано използване на членове 94 и 95 от РОР	ДА	НЕ
От приемането си програмата ще използва възстановяване на приноса на Съюза на основата на единичните разходи, еднократните суми и единните ставки по приоритета съгласно член 94 от РОР (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 1)	☐	☐
От приемането си програмата ще използва възстановяване на приноса на Съюза на основата на финансиране, което не е свързано с разходите, съгласно член 95 от РОР (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 2)	☐	☐

Допълнение 1

Принос на Съюза на основата на единични разходи, еднократни суми и единни ставки

Образец за представяне на данните за разглеждане от Комисията

(Член 94) от РОР

Дата на внасяне на предложението	

Настоящото допълнение не се изисква, когато се използват опростените варианти за разходите (ОВР) на равнището на Съюза, установени с делегирания акт, посочен в член 94, параграф 4 от РОР.

А. Обобщение на основните елементи

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Категория региони	Прогнозен дял от общия размер на разпределените финансови средства в рамките на приоритета, за който ще се прилагат ОВР, в %	Видове обхванати операции		Показател, който води до възстановяване на разходите		Мерна единица за показателя, който води до възстановяване на разходите	Вид ОВР (стандартна таблица на единичните разходи, еднократните суми или единните ставки)	Размер (в EUR) или процент (в случай на единните ставки) на ОВР
					Код ¹	Описание	Код ²	Описание			

¹ Това се отнася до кода за измерението на областта на интервенция в таблица 1 от приложение I към РОР и приложение IV към Регламента за ЕФМДРА.

² Това се отнася до кода на общия показател, ако е приложимо.

Б. Подробности за вида операция (попълва се за всеки вид операция)

Управляващият орган получавал ли е подкрепа от външно дружество за определяне на опростените разходи по-долу?

Ако отговорът е „да“, моля, посочете кое външно дружество: Да/Не — Наименование на външното дружество

1. Описание на вида операция, включително графика за изпълнение ¹	
2. Специфична(и) цел(и)	
3. Показател, който води до възстановяване на разходите ²	
4. Мерна единица за показателя, който води до възстановяване на разходите	
5. Стандартна таблица на единичните разходи, еднократните суми или единните ставки	
6. Сума по видове мерни единици или по процент (за единни ставки) от ОВР	

¹ Предвидена начална дата на подбора на операциите и предвидена крайна дата на тяхното приключване (позоваване на член 63, параграф 5 от POP).

² За операции, включващи няколко опростени варианта за разходите, обхващащи различни категории разходи, различни проекти или последователни фази на операция, полетата 3—11 трябва да бъдат попълнени за всеки показател, който води до възстановяване на разходите.

7. Категории разходи, обхванати от единичните разходи, еднократните суми или единните ставки	
8. Тези категории разходи покриват ли всички допустими разходи за операцията? Да/Не	
9. Метод на корекция(и) ¹	
<p>10. Проверка на достигането на единиците</p> <ul style="list-style-type: none"> - опишете какви документи/система ще бъдат използвани, за да се провери, че реализираните единици са достигнати - опишете какво и от кого ще бъде проверено по време на проверките на управлението - опишете какви действия ще бъдат предприети за събиране и съхраняване на съответните данни/документи 	
11. Възможни погрешни стимули, смекчаващи действия ² и очаквано ниво на риска (високо/средно/ниско)	

¹ Ако е приложимо, посочете честотата и графика на корекцията и ясно позоваване на конкретен показател (включително връзка към уебсайта, на който е публикуван този показател, ако е приложимо).

² Има ли някакви потенциални отрицателни последици за качеството на подкрепяните операции и ако това е така, какви действия (напр. осигуряване на качеството) ще бъдат предприети за компенсиране на този риск?

12. Обща сума (на национално равнище и на равнището на Съюза), която се очаква да бъде възстановена от Комисията на тази основа	
---	--

В. Изчисляване на стандартната таблица на единичните разходи, еднократните суми или единните ставки

1. Източник на данните, използвани за изчисляване на стандартната таблица на единичните разходи, еднократните суми или единните ставки (кой е генерирал, събрал и записал данните; къде се съхраняват данните; крайни срокове; валидиране и др.):

2. Моля, уточнете защо предложеният метод и изчисление въз основа на член 94, параграф 2 са подходящи за вида операция.

3. Моля, посочете как са били направени изчисленията, включително и допускането по отношение на качеството или количествата. Когато е приложимо, следва да се използват статистически данни и референтни стойности, ако такива бъдат поискани, във формат, позволяващ употребата им от Комисията.

4. Моля, обяснете как сте гарантирали, че само допустимите разходи са включени в изчислението на стандартната таблица на единичните разходи, еднократните суми или единните ставки.

5. Оценка на одитния(те) орган(и) на методиката на изчисление и на размера, както и на механизмите, осигуряващи проверката, качеството, събирането и съхранението на данните.

Принос на Съюза на основата на финансиране, което не е свързано с разходите

Образец за представяне на данните за разглеждане от Комисията

(Член 95 от РОР)

Дата на внасяне на предложението	

Настоящото допълнение не се изисква, когато се използват суми за финансиране на равнището на Съюза, което не е свързано с разходи, установени с делегирания акт, посочен в член 95, параграф 4 от РОР.

A. Обобщение на основните елементи

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Категория региони	Сумата, покрита от финансирането, което не е свързано с разходи	Видовеобхванати операции		Условия, които трябва да бъдат изпълнени/резултати, които трябва да бъдат постигнати, за да се извърши възстановяване на средства от Комисията	Показател		Мерна единица за условията, които трябва да бъдат изпълнени/резултатите, които трябва да бъдат постигнати, за да се извърши възстановяване на средства от Комисията	Предвиден вид метод за възстановяване на разходите, използван за възстановяване на разходите на бенефициера или бенефициерите
					Код ¹	Описание		Код ²	Описание		

¹ Това се отнася до кода за измерението на областта на интервенция в таблица 1 от приложение I към POP и приложение IV към Регламента за ЕФМДРА.

² Това се отнася до кода на общия показател, ако е приложимо.

Б. Подробности за вида операция (попълва се за всеки вид операция)

1. Описание на вида операция			
2. Специфична(и) цел(и)			
3. Условия, които трябва да бъдат изпълнени, или резултати, които трябва да бъдат постигнати			
4. Краен срок за изпълнение на условията или постигане на резултатите			
5. Определение на показателите			
6. Мерна единица за условията, които трябва да бъдат изпълнени/резултатите, които трябва да бъдат постигнати, за да се извърши възстановяване на разходи от Комисията			
7. Междинни конкретни резултати (ако е приложимо), които водят до възстановяване на разходи от Комисията, с график за възстановяване на разходите	Междинни конкретни резултати	Предвидена дата	Суми (в EUR)
8. Обща сума (включително финансиране от Съюза и национално финансиране)			
9. Метод на корекция(и)			

<p>10. Проверка на постигането на резултата или условието (и, когато е приложимо, на междинните конкретни резултати):</p> <ul style="list-style-type: none"> - опишете какъв(и) документ(и)/система ще се използва(т) за проверка на постигането на резултата или условието (и, когато е приложимо, на всеки от междинните конкретни резултати); - опишете как ще се извършват проверките на управлението (включително на място) и от кого; - опишете какви действия ще бъдат предприети за събиране и съхраняване на съответните данни/документи 	
<p>11. Използване на безвъзмездни средства под формата на финансиране, което не е свързано с разходите</p> <p>Държавите членки предоставят ли на бенефициерите безвъзмездни средства под формата на финансиране, което не е свързано с разходите? Да/Не</p>	
<p>12. Действия за осигуряване на одитна следа</p> <p>Моля, посочете органа/органиите, отговарящи за тези действия.</p>	

Списък на планираните операции от стратегическо значение и график
(член 22, параграф 3 от POP)

Текстово поле [2 000]

